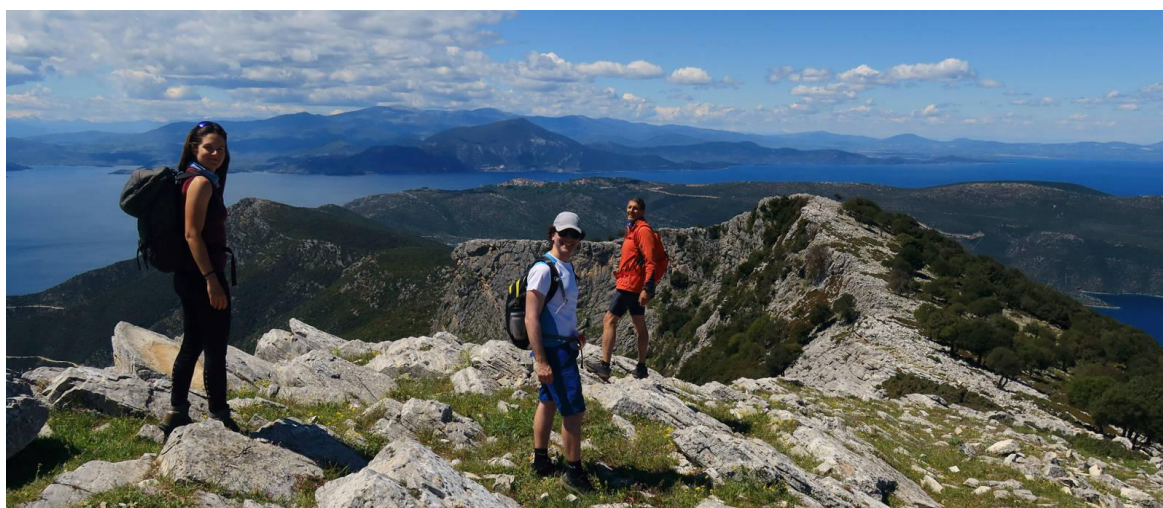

ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΚΙΒΩΤΟΣ
ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΩΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΑΠΟΘΕΜΑΤΟΣ

ΙΔΡΥΜΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ & ΑΛΜΥΡΟΥ

Μελέτη αποτύπωσης και σήμανσης του Μεγάλου Μονοπατιού του Πηλίου (Long Pelion Trail – LPT)

Μελετητές:

Τριαντάφυλλος Αδαμακόπουλος, πολιτικός μηχανικός – χωροτάκτης ΔΠΘ

Αικατερίνη Ζαγκαρέτου, δασολόγος-περιβαλλοντολόγος ΑΠΘ

Αθήνα, Ιούλιος 2021

**Τριαντ. Αδαμακόπουλος
Αικατερίνη Ζαγκαρέτου**

Μελέτη, κατασκευή & προβολή πεζοπορικών δικτύων

Περιεχόμενα

1.	Πλαίσιο Έργου	3
1.1.	Εισαγωγή	3
1.2.	Μελέτη αποτύπωσης και σήμανσης	3
1.3.	Πλαισίωση και στόχος του έργου	3
1.4.	Ευχαριστίες	4
2.	Εισαγωγή στην περιοχή μελέτης	5
2.1.	Γεωγραφία	5
2.2.	Το οικιστικό σύστημα	8
2.3.	Βλάστηση	25
2.4.	Χλωρίδα	33
2.5.	Πανίδα	34
3.	Το Μεγάλο Μονοπάτι του Πηλίου	35
3.1.	Γενική εικόνα	35
3.2.	Οι Μεγάλες Διαδρομές στο διεθνές σκηνικό	38
3.3.	Τα γαλλικά GR	40
3.4.	Οι Μεγάλες Διαδρομές στην Ελλάδα	40
3.5.	Ένταξη του LPT στο διεθνές και εθνικό πεζοπορικό πλαίσιο	41
3.6.	Άλλα πεζοπορικά δίκτυα στην περιοχή μελέτης	42
4.	Μεθοδολογία	45
4.1.	Μεθοδολογία μελέτης αποτύπωσης	45
4.2.	Μεθοδολογία μελέτης σήμανσης	46
5.	Τα ημερήσια τμήματα	49
5.1.	Καμάρι – Βένετο	49
5.2.	Βένετο - Μονή Φλαμουρίου- Μονή Σουρβιάς	53
5.3.	Μονή Σουρβιάς-Μακρινίτσα	56
5.4.	Μακρινίτσα - Άγιος Ονούφριος - Σταγιάτες - Πορταριά - Χάνια	59
5.5.	Χάνια - Μούρεσι - Νταμούχαρη - Τσαγκαράδα	62
5.6.	Τσαγκαράδα - Μηλιές	66
5.7.	Μηλιές - Αφέτες - Παναγιώτικο - Άφησος	69
5.8.	Άφησος-Λεφόκαστρο-Κάλαμος-Αργαλαστή	72
5.9.	Αργαλαστή - Λαύκος - Πλατανιάς	75
5.10.	Πλατανιάς - Βαλτούδι	78
5.11.	Βαλτούδι - Τισαίο-Τρίκερι-Αγ. Κυριακή	80
6.	Παράρτημα 1 – Πινακίδες διαδρομής και ερμηνείας	83
7.	Παράρτημα 2 – Εργασίες απλής συντήρησης υφιστάμενων μονοπατιών	85
7.1.	Τεχνική περιγραφή εργασιών	85
7.2.	Εργασίες συντήρησης του μονοπατιού	86
7.3.	Υπολογισμός ημερομισθίων εργασιών	88
8.	Παράρτημα 3 – Προϋπολογισμός του έργου	89

1. Πλαίσιο Έργου

1.1. Εισαγωγή

Η ιδέα για μια διαδρομή κατά μήκος όλης της χερσονήσου του Πηλίου γεννήθηκε το 2016, στη διάρκεια ερευνών για τις πεζοπορικές συνδέσεις στο Βόρειο Πήλιο. Έτσι ξεκίνησε το όραμα για το Long Pelion Trail, μια μεγάλη και πολυήμερη πεζοπορία που εκκινεί από το Καμάρι, στις ακτές του Αιγαίου και καταλήγει στην Αγία Κυριακή, στο αγκίστρι του ακρωτηρίου Τρίκερι, περνώντας από ορεινά και παραθαλάσσια χωριά και τοπία του Πηλίου.

Το Μεγάλο Μονοπάτι του Πηλίου (Long Pelion Trail) υιοθετήθηκε από τον φορέα πολιτισμού της Ι.Μ.Δ. «Μαγνήτων Κιβωτός, για τη διάσωση του πολιτιστικού αποθέματος», στο πλαίσιο του θεματικού έτους «Μάγνητες και Φυσικό Περιβάλλον», που στοχεύει στην προστασία και ανάδειξη των σημαντικών πολιτισμικών και περιβαλλοντικών πόρων της Μαγνησίας.

Στόχος της ενέργειας είναι να ενισχύσει και να καθιερώσει τον περιπατητικό τουρισμό ως αναγνωρίσιμη, οικονομικά σημαντική και αειφόρα δραστηριότητα στη Μαγνησία.

1.2. Μελέτη αποτύπωσης και σήμανσης

Το πρόγραμμα παρεμβάσεων που υλοποιείται με τη στήριξη του οργανισμού Μαγνήτων Κιβωτός της Μητρόπολης Δημητριάδος και Αλμυρού αποσκοπεί στο να καλύψει τα δύο μείζονα θέματα ποιότητας μιας πεζοπορικής διαδρομής: την καλή βατότητα και τη συνεπή σήμανση.

Η μελέτη αποτύπωσης και σήμανσης της πεζοπορικής διαδρομής κατά μήκος της χερσονήσου της Μαγνησίας, που από εδώ και πέρα θα αποκαλείται με τον τίτλο **Μεγάλο Μονοπάτι του Πηλίου** ή **Long Pelion Trail** (LPT), ανατέθηκε από την Μαγνήτων Κιβωτό στους μελετητές Τριαντάφυλλο Αδαμακόπουλο, πολιτικό μηχανικό και την Αικατερίνη Ζαγκαρέτου, δασολόγο. Μέσα στο 2021, ο εμπνευστής της διαδρομής, Νίκος Μαγγίτης και οι μελετητές περπάτησαν όλα τα σκέλη, βρίσκοντας τις κατάλληλες συνδέσεις και βελτιώνοντας την αρχική χάραξη.

Με βάση το σκεπτικό γέννησής της, η διαδρομή έχει μια ενιαία οντότητα. Παρόλα αυτά ανάλογα με το σχεδιασμό και τις δυνατότητες της ομάδας μπορεί να γίνει με ρυθμό ορεινού τρεξίματος, με ταχύ πεζοπορικό ρυθμό, ή σε κανονικό περιπατητικό ρυθμό.

Συνοπτικά, η διαδρομή ξεκινά από το Καμάρι του Κεραμιδίου, στον Δήμο Ρήγα Φεραίου και αφού διασχίσει το δυτικό και κεντρικό τμήμα του Δήμου Βόλου, διέρχεται από σημαντικούς προορισμούς του Ανατολικού Πηλίου, του Δήμου Ζαγοράς – Μουρεσίου, διασχίζει τις πιο ενδιαφέρουσες ζώνες του Δήμου Νοτίου Πηλίου και φτάνει μέχρι την Αγία Κυριακή, επίνειο του Τρικεριού.

1.3. Πλαισίωση και στόχος του έργου

Αρωγός στην προσπάθεια δημιουργία του Μεγάλου Μονοπατιού στάθηκε ο Όμιλος «ΗΡΑΚΛΗΣ», εντάσσοντας τη χορηγία στο πλαίσιο εορτασμού για τα 110 χρόνια ιστορίας και λειτουργίας του.

Με πρωτοβουλία του Μητροπολίτη Δημητριάδος Ιγνατίου και με την αποδοχή του Χορηγικού Ομίλου, το έργο προτάθηκε να ενσωματωθεί στις δράσεις και εκδηλώσεις για την επέτειο των 200 χρόνων από την Επανάσταση του 1821. Έτσι, ο Μεγάλο Μονοπάτι του Πηλίου εντάχθηκε στο Εθνικό Πρόγραμμα Επετειακών Δράσεων και Εκδηλώσεων υπό την αιγίδα της Επιτροπής «Ελλάδα 2021» και φέρει το σήμα της.

Το τελικό έργο απευθύνεται και στους Δήμους, την Εκπαίδευση και τους τουριστικούς επιχειρηματίες της κάθε περιοχής. Με τη συμμετοχή τοπικών πολιτιστικών φορέων και πολιτών, το Μεγάλο Μονοπάτι του Πηλίου θα βοηθήσει να ξαναγίνουν τα μονοπάτια προσβάσιμα και ελκυστικά, τονώνοντας έτσι τις τοπικές οικονομίες με ένα σημαντικό παράγοντα αειφόρου ανάπτυξης – τον περιπατητικό τουρισμό – και προσφέροντας στον επισκέπτη την ευκαιρία να ανακαλύψει τα τοπικά προϊόντα, την γαστρονομία, τα ιστορικά μνημεία και τις ομορφιές του Πηλίου.

1.4. Ευχαριστίες

Αν η πατρότητα της ιδέας του Μεγάλου Μονοπατιού του Πηλίου ανήκει στον Νίκο Μαγγίτση, το όλο πρόγραμμα οφείλει κυριολεκτικά την ύπαρξή του στην ενθουσιώδη αποδοχή, ειλικρινή υιοθεσία και ολόθερμη υποστήριξη που έλαβε από το **Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Ιγνάτιο**. Χωρίς τις δυνάμεις που κινητοποιήσε και συστράτευσε η ισχυρή παρουσία του, η υλοποίηση του φιλόδοξου αυτού έργου θα ήταν απλά ουτοπική.

Η συνολική πλαισίωση του προγράμματος και η ισχυρή στήριξη που έλαβαν τα πρώτα στάδια του έργου, και συγκεκριμένα η μελέτη, από τον όμιλο **ΗΡΑΚΛΗΣ**, έδρασαν καταλυτικά για την άμεση εκτέλεση βημάτων που πολύ συχνά αδυνατούν να τελεσφορήσουν. Η χορηγία που έχει λάβει το Μεγάλο Μονοπάτι του Πηλίου από τον όμιλο εγγυάται καίρια την περάτωση του προγράμματος και δημιουργεί ευοίωνες προοπτικές για τη μακρόχρονη και καρποφόρα λειτουργία του.

Στη διάρκεια των εργασιών πεδίου είχαμε συνεχή υποστήριξη από τον Γιώργο Ράιο, ενώ ο Δημήτρης Ρούσσης βοήθησε στο ξεκαθάρισμα της πορείας στα δυο δυσκολότερα σκέλη της διαδρομής. Φυσικά, η παρουσία του **Νίκου Μαγγίτση** ήταν σαρωτική και ανακουφιστική σε όλα τα επίπεδα – παραμέριζε τη βλάστηση, πήγαινε μπροστά και εύρισκε το δρόμο και κυρίως συγκατένευε σε όλες τις προτάσεις αλλαγών και βελτιώσεων.

Στην ολοκλήρωση της παρούσας μελέτης συνέβαλαν καθοριστικά οι μόνιμοι συνεργάτες της AnaDigit **Νίκος Βέης** (διαχείριση δεδομένων, GIS, χαρτοσύνθεση) και **Άγγελος Αδαμακόπουλος** (επιμέλεια παρουσίασης και τεύχους μελέτης). Σημαντικές πληροφορίες αντλήθηκαν από προσωπική επικοινωνία και υλικό αρχείου του Κυριάκου Σταθάκη.

Ο άνθρωπος, ωστόσο, που με τον ιδιαίτερο τρόπο του καθόρισε την εξέλιξη του προγράμματος, δίνοντας λύση σε όλα τα προβλήματα, τεχνικά, επικοινωνιακά και πρακτικά και επωμίστηκε το βάρος όλων των διαδικασιών, από την αρχική φάση των πρώτων συνεννοήσεων μέχρι τα κουραστικά διαχειριστικά θέματα στη διάρκεια των εργασιών πεδίου, ήταν ο γραμματέας της Μαγνήτων Κιβωτού, **Νίκος Τσούκας**. Τον ευχαριστούμε βαθειά.

2. Εισαγωγή στην περιοχή μελέτης

2.1. Γεωγραφία

Ο καθαυτός ορεινός όγκος του Πηλίου καταλαμβάνει το βόρειο και κεντρικό τμήμα της χερσονήσου της Μαγνησίας. Αποτελεί απόληξη του ανατολικότερου από τα ορεινά τόξα της ηπειρωτικής Ελλάδας, που ξεκινά στα βόρεια σύνορα της χώρας και συντίθεται από μεγάλους όγκους, όπως ο Βόρας (ή Καϊμάκτσαλάν, 2524μ.), το Βέρμιο (2065μ.), το Ξηρολίβαδο (1806μ.) τα Πιέρια Όρη (2193μ.), ο Όλυμπος (2818μ.), ο Κίσσαβος (ή Όσσα, 1978μ.) και το Μαυροβούνι (1018μ.). Το Πήλιο διαμορφώνει το σύνολο του βραχίονα της Μαγνησίας και εκτείνεται ανάμεσα στο Αιγαίο και τον Παγασητικό κόλπο. Έχει επικρατήσει, η αναφορά στον όρο «Πήλιο» να επεκτείνεται και στο νοτιότερο και κυρίως λοφώδες τμήμα της χερσονήσου, με τις πολυάριθμες παραλίες και τα χωριά.

Εικόνα 1. Δορυφορική εικόνα της χερσονήσου της Μαγνησίας

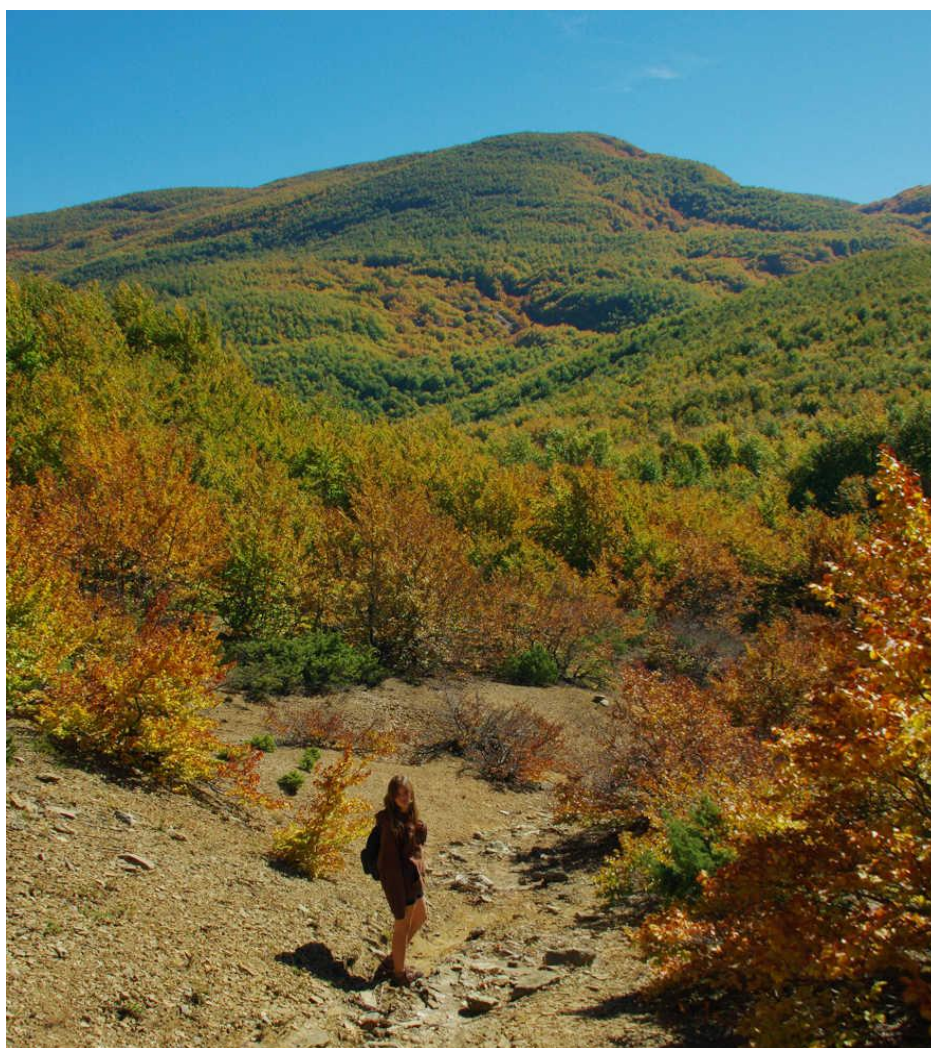
Με τυπικούς γεωγραφικούς όρους, η χερσόνησος της Μαγνησίας προσδιορίζεται γεωγραφικά από το όρος Πήλιο στα βόρεια και το Τισαίο όρος στο νοτιότερο άκρο της, το οποίο υψώνεται κυριολεκτικά πάνω από τη θάλασσα και σχηματίζει απόκρημνες ακτές. Δυτικά και ανατολικά της ακμής της χερσονήσου έχουν δημιουργηθεί πεδινές και λοφώδεις εκτάσεις που φιλοξενούν χωριά, καλλιέργειες και κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις.

Ως επί το πλείστον, στα δυτικά οι κλιτύες είναι πιο ομαλές και στα ανατολικά πιο απότομες. Και στις δύο πλευρές σχηματίζουν μικρούς και μεγαλύτερους κόλπους και φυσικούς όρμους. Αναρίθμητα ρέματα με ή χωρίς μόνιμη ροή διατρέχουν τις πλαγιές αυτές και καταλήγουν στη θάλασσα, ενώ δε λείπουν και μικρά εντυπωσιακά φαράγγια. Ως εκ τούτου, η ακτογραμμή όλης της χερσονήσου αποτελείται από όρμους και παραλίες ποικίλης φυσιογνωμίας, περισσότερο ή λιγότερο προσβάσιμες στους επισκέπτες, ανάλογα με το ανάγλυφο της εγγύς ζώνης.

Εικόνα 2. Δορυφορική εικόνα της χερσονήσου της Μαγνησίας

Το μεγαλύτερο μέρος της χερσονήσου δεν παρουσιάζει απότομες εξάρσεις ή βυθίσεις αλλά έχει κυρίως μέσες κλίσεις. Το αδιαπέραστο των πετρωμάτων της οροσειράς έχει ως αποτέλεσμα την ταχεία απορροή του νερού μέσω αναρίθμητων ρεματιών και ευνοεί την καλλιέργεια καρποφόρων. Ομαλές πεδιάδες και κλιτύες, ιδιαίτερα στη δυτική πλευρά, καταλήγουν ομαλά στη θάλασσα. Η συνεχής διαδικασία απόθεσης φερτών υλικών διαμόρφωσε μια κτογραμμή ιδανική για οικιστική ανάπτυξη και καλλιέργειες σε μια πλατιά παραλιακή ζώνη. Αντίθετα, το ΒΔ τμήμα του Πηλίου, όπου βρίσκεται ο δημοφιλής προορισμός της Μακρινίτσας αποτελείται από ασβεστολιθικά πετρώματα, ευαίσθητα στη διάβρωση και στον κατακερματισμό. Έτσι οι κλίσεις εκεί γίνονται μεγαλύτερες και το ανάγλυφο περισσότερο τραχύ. Η ανατολική πλευρά παρουσιάζει ακόμα πιο έντονη γεωμορφολογία και χαρακτηρίζεται από επάλληλα ρήγματα διαφόρων μεγεθών που φτάνουν αρκετά μέτρα μέσα στη θάλασσα. Η ακτογραμμή είναι απροσπέλαστη σε πολλά σημεία και πολλές είναι οι παραλίες που δύσκολα φτάνει κανείς. Παρόλα αυτά οι παραλίες είναι εντυπωσιακές καθώς η βλάστηση φτάνει μέχρι το ύψος της θάλασσας και τα νερά προσφέρονται για εξερεύνηση του βυθού λόγω του μεγάλου υδάτινου πλούτου.

Εικόνα 3. Ο όγκος του Πουριανού Σταυρού

Ψηλότερο σημείο του ορεινού συγκροτήματος του Πηλίου είναι ο **Πουριανός Σταυρός** (1624μ). Η ομαλή και δασωμένη αυτή κορυφή είναι κατειλημμένη από στρατιωτικές εγκαταστάσεις και η ελεγχόμενη πρόσβασή της γίνεται από ασφαλτοστρωμένο δρόμο. Υπάρχουν πολλές ακόμα χαμηλότερες και συνήθως εύκολα προσβάσιμες κορυφές, όπως το Κοτρώνι, το Πλιασίδι, οι Αγριόλευκες, η Δραμάλα και το Σχιτζουραύλι. Όλες με ύψος μεγαλύτερο των 1400μ.

Χαρακτηριστικό στοιχείο της γεωγραφίας του Πηλίου είναι το οδικό πέρασμα στα Χάνια, παλιός οικισμός πανδοχείων που έχει εξελιχθεί σε τουριστικό οικισμό. Τα Χάνια βρίσκονται πολύ κοντά στον αυχένα ανάμεσα στο συγκρότημα της ψηλότερης κορυφής και μια ομάδα λίγο χαμηλότερων κορυφών με πιο γνωστές το Γολγοθά, το Σχιτζουραύλι και τη Δραμάλα. Πολύ κοντά στα Χάνια, στην περιοχή Αγριόλευκες, ιδρύθηκε το 1967 με πρωτοβουλία του Ελληνικού Ορειβατικού Συλλόγου Βόλου το Χιονοδρομικό Κέντρο Πηλίου, ένα από τα πρώτα οργανωμένα κέντρα χειμερινών σπορ στη χώρα. Το Χιονοδρομικό Κέντρο Πηλίου έχει σήμερα έξι πίστες και κατάλληλες υποδομές υποδοχής και εξυπηρέτησης.

Στην ευρύτερη περιοχή του Πηλίου παρατηρείται μεγάλη ποικιλομορφία σε φυσικά τοπία, μικροκλίματα, ζώνες βλάστησης, αφού παλώνονται από την ακτή στον περίγυρο των ζωνών οικιστικής ανάπτυξης, έως και τις κορυφές των βουνών.

Εικόνα 4. Δάσος οξιάς στο πέρασμα Μοναστηράκι

Οι ψηλές κορυφές, τα εκτεταμένα δάση, οι καλλιέργειες και τα λιβάδια, τα χωριά και οι παραλίες συνδέονται μεταξύ τους με παλιά και νέα μονοπάτια. Ένα εκτεταμένο δίκτυο μονοπατιών ποικίλης βατότητας, όπως καλντερίμια και αγροτικοί δρόμοι, χωμάτινα και πλακοστρωμένα μονοπάτια, διατρέχουν το Πήλιο προς όλες τις κατευθύνσεις δημιουργώντας ένα πεζοπορικό πλέγμα μεγάλου φυσιολατρικού, ιστορικού και κοινωνιολογικού ενδιαφέροντος.

2.2. Το οικιστικό σύστημα

Οι οικισμοί που περνά η διαδρομή είναι το Καμάρι, το Κεραμίδι, το Βένετο, η Μακρινίτσα, ο Άγιος Ονούφριος, οι Σταγιάτες, η Πορταριά, τα Χάνια, το Μούρεσι, η Νταμούχαρη, η Τσαγκαράδα, οι Μηλιές, οι Αφέτες, η Άφησος, το Λεφόκαστρο, ο Κάλαμος, η Αργαλαστή, ο Λαύκος, ο Πλατανιάς, το Μικρό, η Χονδρή Άμμος, το δίπολο Βαλτούδι-Κουκουλείκα, το Τρίκερι και η Αγία Κυριακή.

Καμάρι

Εικόνα 5. Ο Άγιος Αθανάσιος στο Καμάρι

Το Καμάρι, είναι ένας μικρός παραθαλάσσιος οικισμός σε υψόμετρο 30μ. από τη θάλασσα. Αποτελεί το επίνειο του Κεραμιδίου και προσφέρει λίγες τουριστικές υποδομές.

Κεραμίδι

Εικόνα 6. Το Κεραμίδι

Το Κεραμίδι απλώνεται σε υψόμετρο 350 μ. Το οικιστικό σύνολο είναι ιδιαίτερα γραφικό και έχει χαρακτηριστεί ως παραδοσιακός οικισμός. Κτίστηκε τον 16ο αιώνα στην απομονωμένη αυτή περιοχή, μακριά τους επιδρομείς και τους πειρατές. Το Κεραμίδι είναι το κεφαλοχώρι της περιοχής:

έχει περίπου 700 μόνιμους κατοίκους, ένα μέγεθος που κατά τους θερινούς μήνες αυξάνεται έντονα, λόγω του δροσερού κλίματος και της γειτνίασης με τις όμορφες παραλίες. Το χωριό παρέχει επίσης άπλετη θέα στο Αιγαίο πέλαγος και στις ακτές της Κασσάνδρας.

Άλλοτε εμπορικός και διοικητικό πυρήνας της επικράτειάς του, σήμερα το Κεραμίδι αποτελεί, μαζί με το Βένετο, τη μια από τις τέσσερις κοινότητες της Μαγνησίας που δεν έχουν ενσωματωθεί σε δήμους (οι άλλες τρεις είναι η Ανάβρα, η Μακρινίτσα και το Τρίκερι).

Εικόνα 7. Ο ναός του Αγίου Γεωργίου στο Κεραμίδι

Το κέντρο του οικισμού διαρθρώνεται γύρω από το ναό του Αγίου Γεωργίου, μεγάλη εκκλησία του 1787, ρυθμού βασιλικής, με ξύλινη στέγη καλυμμένη με πλάκες από τοπικό σχιστόλιθο. Η εκκλησία περιβάλλεται από μεγάλη πλακόστρωτη πλατεία, γνωστή ως Αλωνάκι και γειτονεύει με το παλαιό κτίριο του σχολείου.

Στα γύρω πετρώστρωτα δρομάκια λειτουργούν μικρά εμπορικά καταστήματα και παραδοσιακές ταβέρνες-καφενεία, ενώ κοντά βρίσκεται το τοπικό Εκκλησιαστικό Μουσείο. Όλος ο πυρήνας του οικισμού αποτελείται από τετράγωνα διώροφα σπίτια, που τα περισσότερα κτίστηκαν στα τέλη του 19ου αιώνα και διατηρούν ακέραια τη φυσιογνωμία μιας αγροτικής παραλλαγής της πληθιορείτικης οικοδομικής παράδοσης.

Στο θαλάσσιο μέτωπο, το Κεραμίδι προσφέρει τρεις παραθεριστικές προτάσεις: την παραλία στο Καμάρι και τις παραλίες της Αγριελιάς (όπου και μικρό αλιευτικό καταφύγιο) και του Αη-Γιάννη.

Βένετο

Εικόνα 8. Το Βένετο

Το Βένετο βρίσκεται ΝΑ του Κεραμιδίου, σε υψόμετρο 320 μέτρων και αποτελεί ένα από τα πιο αυθεντικά χωριά του βόρειου Πηλίου. Ο οικισμός απλώνεται σε ένα προσήλιο μπαλκόνι στη βάση πυκνών δασών δρυών, καστανιάς, καρυδιάς και πλατάνων. Στα βράχια της άγριας ακτής του ανοίγονται θαλασσινές σπηλιές και άλλοι καρστικοί σχηματισμοί, που αποτελούν αντικείμενο εξερεύνησης οργανωμένων παράκτιων εκδρομών που εκκινούν από τον Αγιόκαμπο. Από το χωριό, η πρόσβαση στη θάλασσα γίνεται είτε στον όρμο Κουλούρι, το επίνειο του χωριού, είτε στην μεγάλη παραλία Πετρομέλισσο.

Βόλος

Εικόνα 9. Ο Βόλος

Η πόλη του Βόλου είναι χτισμένη στον μυχό του Παγασητικού κόλπου και ακουμπά στους πρόποδες του Πηλίου, ενώ στα δυτικά της απλώνεται ο κάμπος του Αλμυρού. Η πόλη, εκμεταλλευόμενη τα πολλαπλά οφέλη αυτού του συνδυασμού, αναπτύχθηκε σταδιακά σε μεγάλο τοπικό κέντρο και φιλοξενεί 125.248 κατοίκους (2011).

Η πόλη είναι χτισμένη κοντά στην αρχαία Ιωλκό, η οποία χρονολογείται από τα μυκηναϊκά χρόνια. Η αρχαία Δημητριάδα ιδρύθηκε ως Μακεδονική πόλη και άκμασε κατά τη ρωμαϊκή και πρώτο-βυζαντινή περίοδο, μέχρι τις επιδρομές σλαβικών φύλων τον 6ο αιώνα μΧ. Τον 14ο αιώνα συναντάται για πρώτη φορά το τοπωνύμιο Βόλος. Μετά την Οθωμανική κατάκτηση, οι παραλιακοί οικισμοί της περιοχής εγκαταλείπονται και το κέντρο της οικιστικής, οικονομικής και πνευματικής δραστηριότητας μετακινείται στα χωριά του Πηλίου.

Η σύγχρονη πόλη του Βόλου γνωρίζει ανάπτυξη μετά το 1830 και ιδίως μετά το 1881, όταν η περιοχή ενώνεται με την ελεύθερη Ελλάδα. Το 1886 συνδέεται σιδηροδρομικά με τη Λάρισα και την Καλαμπάκα, ενώ το 1895 ξεκινά τη λειτουργία της η σιδηροδρομική γραμμή Βόλου - Λεχωνίων, επεκτεινόμενη μέχρι τις Μηλιές το 1904. Έργα διαμόρφωσης του λιμανιού οδηγούν στην επέκταση των διαμετακομιστικών δυνατοτήτων της πόλης και ο Βόλος αποτελεί ήδη προπολεμικά, ένα από τα σημαντικότερα ελληνικά βιομηχανικά και εμπορικά κέντρα.

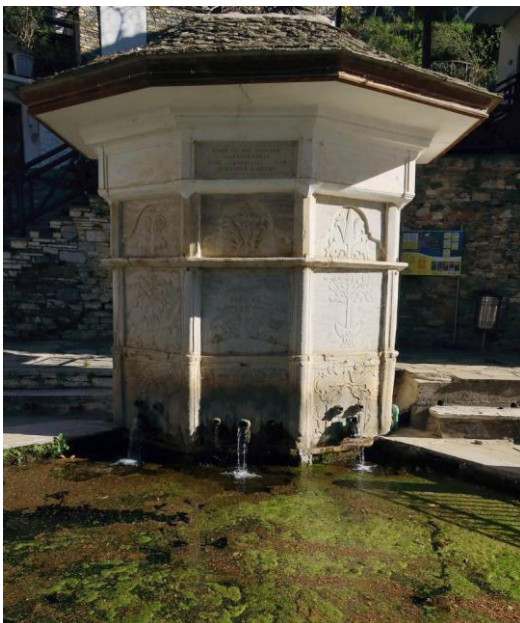
Μετά την εφαρμογή του Σχεδίου Καλλικράτης για την τοπική αυτοδιοίκηση, ο Βόλος αποτελεί έδρα του διευρυμένου Δήμου Βόλου, ο οποίος ενσωματώνει ολόκληρο το πολεοδομικό συγκρότημα του Βόλου και της Νέας Ιωνίας, αλλά και τους γειτονικούς οικισμούς στο Κεντρικό Πήλιο και την παραλιακή ζώνη, καθώς και τα περισσότερα χωριά του Δυτικού Πηλίου.

Μακρινίτσα

Εικόνα 10. Η Μακρινίτσα

Η Μακρινίτσα είναι από τα πιο γραφικά χωριά του Πηλίου. Η εγγύτητά της στο Βόλο, σε συνδυασμό με την καλά διατηρημένη παραδοσιακή αρχιτεκτονική, την εντυπωσιακή θέα προς τον Παγασητικό και την ύπαρξη τουριστικών υποδομών διαμονής και εστίασης, την καθιστούν έναν από τους πιο δημοφιλείς προορισμούς στο βουνό. Η μεγάλη πλακόστρωτη πλατεία με την απεριόριστη θέα είναι το σημείο αναφοράς του οικισμού.

Εικόνα 11. Η μνημειακή κρήνη στην κεντρική πλατεία του χωριού

Η Μακρινίτσα οφείλει το όνομά της στη Μονή Θεοτόκου Οξείας Επισκέψεως ή Μακρινιτίσσης, η οποία χτίστηκε μετά από την πρώτη άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους το

1204. Ο οικισμός αναπτύχθηκε ραγδαία κατά τον 18ο αιώνα χάρη στο εμπόριο και τη βυρσοδεψία, για να γίνει στις αρχές του 19ου αιώνα η πιο πυκνοκατοικημένη κωμόπολη της περιοχής, φιλοξενώντας πολλά αρχοντικά με την χαρακτηριστική πηλιορείτικη αρχιτεκτονική.

Αξίζει μια επίσκεψη στο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης και Ιστορίας που στεγάζεται στο αρχοντικό Τοπάλη του 1844, χαρακτηρισμένο ως διατηρητέο μνημείο από το Υπουργείο Πολιτισμού. Σήμερα, μετά την εφαρμογή του Σχεδίου Καλλικράτης για την τοπική αυτοδιοίκηση, η Μακρινίτσα, με 694 κατοίκους, ανήκει στον Δήμο Βόλου ως διακριτή αυτοτελής Δημοτική Ενότητα.

Άγιος Ονούφριος

Εικόνα 12. Ο Άγιος Ονούφριος

Πρόκειται για ένα μικρό αλλά όμορφο οικισμό που φέρει την ονομασία μιας παλιάς μονής. Ο Άγιος Ονούφριος είναι κτισμένος στη δυτική όχθη του χειμάρρου Κραυσιδόνα τον οποίο οι ντόπιοι ονομάζουν Μέγα Ρέμα. Σε μικρή απόσταση από την πλατεία δεσπόζει το αρχοντικό Ζαφειρίου με τα γαλάζια παραθυρόφυλλα και τη μπλε πόρτα, το οποίο αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα νεοκλασικισμού στο Πήλιο. Λίγο ψηλότερα του χωριού κυλούν τα άφθονα νερά του χειμάρρου, που τροφοδοτεί έναν απρόσμενο καταρράκτη. Κοντά στην πλατανοσκέπαστη όχθη του ρέματος, το εκκλησάκι του Αϊ Νικολάκη του Κρεμαστού, στεγάζεται από μεγάλη βραχοσκεπή.

Εικόνα 13. Οι Σταγιάτες

Οι Σταγιάτες είναι ένα όμορφο, μικρό χωριό 121 κατοίκων, ανάμεσα στη Μακρινίτσα και την Πορταριά, σε μια θέση με εξαιρετική θέα προς τον Βόλο και τον Παγασητικό κόλπο.

Η παραδοσιακή βρύση που βρίσκεται στην πλατεία κατασκευάστηκε κατά την Τουρκοκρατία και φέρει αραβική επιγραφή.

Οι Σταγιάτες ήταν στο παρελθόν ξακουστοί για τα γάργαρα νερά τους και τα παραδοσιακά λουκάνικα. Οι "λουκανικάδες" των Σταγιατών ήταν γνωστοί για την ιδιαίτερη τέχνη τους και τα προϊόντα τους ήταν περιζήτητα. Σταδιακά όμως, χάθηκε το ενδιαφέρον για αυτή την οικονομική δραστηριότητα. Σε μια προσπάθεια αναβίωσης της παράδοσης, κάθε Ιούλιο διοργανώνεται η Γιορτή του Λουκάνικου στην πλατεία του χωριού. Στο παρελθόν είχε ακμάσει επίσης η υφαντουργία, καθώς η ύπαρξη πολλών νερών, επέτρεπε τη λειτουργία ντριστελών, δηλαδή μεγάλων ξύλινων καναλιών, όπου λάμβανε χώρα η λεύκανση των υφασμάτων.

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, οι Σταγιάτες αποτελούσαν έναν από τους μαχαλάδες της Μακρινίτσας. Το 1912 θα αποτελέσουν ξεχωριστή κοινότητα, το 1999 θα υπαχθούν στον καποδιστριακό Δήμο Πορταριάς, για να ακολουθήσει το 2011 η ένταξή τους στο Δήμο Βόλου, εντός της Δημοτικής Ενότητας Πορταριάς, ως Τοπική Κοινότητα Σταγιατών.

Πορταριά

Εικόνα 14. Η Πορταριά

Η Πορταριά μοιάζει σα να κρέμεται πάνω από το Βόλο, επιτηρώντας την πόλη και τον Παγασητικό από τη δεσπόζουσα θέση της. Βρίσκεται πολύ κοντά στην πόλη του Βόλου και αποτελεί την "πόρτα" από όπου περνάει κανείς για να προσπελάσει τα υπόλοιπα χωριά του Κεντρικού Πηλίου και μέσω των Χανίων, να φτάσει στο χιονοδρομικό κέντρο ή να προσεγγίσει τις δυτικές πλαγιές που βλέπουν προς το Αιγαίο πέλαγος. Γύρω από την κεντρική πλατεία της Πορταριάς, αλλά και μέσα στα πετρόστρωτα καλντερίμια της συγκεντρώνονται ποικίλες επιλογές διαμονής, εστίασης και διασκέδασης.

Στο χωριό υπάρχουν πολλά εντυπωσιακά αρχοντικά, πολλά τα οποία έχουν ανακαινισθεί και λειτουργούν ως ξενώνες. Ένα από αυτά, το αρχοντικό Ζούλια, φιλοξενεί το Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο. Εντυπωσιακός είναι επίσης, ο ναός των Αγίων Αναργύρων, χτισμένος την περίοδο 1791 - 1891, πλαισιωμένος από όμορφες πυκνοφυτεμένες ορτανσίες. Η Πορταριά σήμερα έχει 552 κατοίκους και φιλοξενεί την έδρα της ομώνυμης Δημοτικής Ενότητας, η οποία περιλαμβάνει και τους γειτονικούς οικισμούς Αγία Παρασκευή, Άγιος Ιωάννης, Άλλη Μεριά, Γορίτσα, Κατωχώρια και Σταγιάτες.

Χάνια

Εικόνα 15. Τα ερειπωμένα κτίρια του Σανατορίου Καραμάνη

Τα Χάνια είναι ο νεότερος διάδοχος του παραδοσιακού ορεινού σταθμού στο κύριο διάσελο και οδικό πέρασμα του Πηλίου. Ο οικισμός είναι χτισμένος σε υψόμετρο 1200μ. και αποτελεί τον πιο ορεινό οικισμό του νομού Μαγνησίας. Πήρε το όνομά του από τα πολλά χάνια, τα πανδοχεία της παλιάς εποχής, που παρείχαν διαμονή και ανάπαυση στους ταξιδιώτες και τους εμπόρους της περιοχής. Περιβάλλεται από εντυπωσιακά δάση οξιάς, πεύκης και καστανιάς. Δυο χιλιόμετρα έξω από τα Χάνια, στην περιοχή Αγγιόλευκες, βρίσκεται και το χιονοδρομικό κέντρο του Πηλίου. Ο οικισμός προσφέρει πλήθος τουριστικών υποδομών.

Μούρεσι

Το Μούρεσι αποτελεί ένα τυπικό ηλιοφάνεια χωριό που στηρίζεται στο βουνό, αλλά αγναντεύει την άγρια θάλασσα. Χτισμένο σε υψόμετρο 350μ. είναι ένα από τα παλαιότερα χωριά του Πηλίου. Τα μεγάλα αρχοντικά, η κεντρική πλατεία, οι εκκλησίες και τα ξωκλήσια με τα ξυλόγλυπτα τέμπλα είναι μερικά από τα χαρακτηριστικά του χωριού. Όλος ο οικισμός είναι πνιγμένος στο πράσινο, ενώ τρεις μεγάλες φλαμουριές αγκαλιάζουν την πλατεία, με τον περίτεχνο μητροπολιτικό ναό της Αγίας Τριάδας στο κέντρο της.

Λόγω της εξαιρετικής θέας που παρέχει ονομάστηκε από τους παλαιότερους κατοίκους του Καραούλι. Στο Μούρεσι, και συγκεκριμένα κοντά στο λόφο Τσούκα, υπάρχει σπήλαιο πλούσιο σε σταλαγμίτες και σταλακτίτες, στο οποίο πιστεύεται ότι ζούσαν οι Κένταυροι και ονομάζεται Σπηλιά του Χείρωνα.

Εικόνα 16. Εκκλησία στο Μούρεσι

Εικόνα 17. Η Νταμούχαρη

Μικρός παραδοσιακός οικισμός ψαράδων, που αποτελεί το καλύτερα προφυλαγμένο φυσικό λιμάνι της περιοχής. Υπήρξε το μοναδικό επίνειο για το Μούρσει και την Τσαγκαράδα. Διαμορφώνονται δύο όρμοι, το γραφικό λιμάνι στα βόρεια και μια άγρια παραλία με λευκό βότσαλο νοτιότερα. Μέσα στους ελαιώνες και το παραλιακό δάσος κρύβονται λίγα παλιά κτίρια και αρκετά νεόδμητα σπίτια σε παραδοσιακό στυλ.

Στη μικρή χερσόνησο ανάμεσα στους δύο όρμους διακρίνονται τα ερείπια ενετικού κάστρου, που παρείχε προστασία από τις επιδρομές των πειρατών. Σήμερα, η Νταμούχαρη παραμένει το πιο γραφικό λιμανάκι στην ανατολική ακτή του Πηλίου.

Τσαγκαράδα

Η Τσαγκαράδα είναι ένα αρκετά απλωμένο χωριό, καθώς στην ουσία αποτελείται από τέσσερις μικρότερους οικισμούς, που παίρνουν το όνομά τους από τις αντίστοιχες εκκλησίες: Άγιοι Ταξιάρχες, Αγία Παρασκευή, Άγιος Στέφανος και Αγία Κυριακή. Από αυτές, η παλαιότερη είναι αυτή του Αγίου Στεφάνου, η οποία χτίστηκε το 1746.

Η Τσαγκαράδα ευτυχεί να έχει κοντά της τις πανέμορφες παραλίες του Μυλοποτάμου, της Φακίστρας και της Καραβοστασιάς, συνδυάζοντας υπέροχα το βουνό με τη θάλασσα.

Εικόνα 18. Ο ιδιόρρυθμος ναός της Αγίας Κυριακής

Η Τσαγκαράδα έχει 784 κατοίκους και ανήκει, ως έδρα της τοπικής κοινότητας Τσαγκαράδας, στη δημοτική ενότητα Μουρεσίου του καλλικρατικού Δήμου Ζαγοράς - Μουρεσίου.

Η Αχιλλοπούλειος Εμπορική Σχολή Τσαγκαράδας ιδρύθηκε το 1865 με χορηγία των αδελφών Αχιλλόπουλου και δεχόταν σπουδαστές των εμπορικών επιστημών από ολόκληρη την Ελλάδα. Το κτίριο της υπέστη ζημιές στον σεισμό του 1955 για να αναστηλωθεί το 2001. Σήμερα στεγάζει τον πολιτιστικό οργανισμό του Δήμου, ενώ στους υπαίθριους χώρους της λαμβάνει χώρα ποικιλία εκδηλώσεων, προβολών και εκθέσεων.

Εικόνα 19. Ο ναός των Ταξιαρχών στην Τσαγκαράδα

Η Νανοπούλειος Σχολή κτίστηκε με δωρεά του Νικολάου Νανόπουλου στις αρχές του 20ου αιώνα, λειτουργώντας αρχικά ως Οικονομικό Γυμνάσιο. Σήμερα, το εντυπωσιακό πετρόχτιστο κτίριο στεγάζει το Δημοτικό σχολείο της περιοχής.

Εικόνα 20. Το γεφύρι της Τσαγκαράδας

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το πέτρινο μονότοξο γεφύρι που ενώνει την Τσαγκαράδα με το γειτονικό Ξουρίχτι, γεφυρώνοντας το ρέμα του Μυλοποτάμου. Το μοναδικό αυτό τεχνικό έργο κατέρρευσε πρόσφατα.

Μηλιές

Εικόνα 21. Στις Μηλιές

Οι Μηλιές είναι χτισμένες σε υψόμετρο περίπου 400 μ., κρυμμένες από τη θάλασσα, ίσως για τον φόβο των πειρατών στα παλιά χρόνια. Είναι ένα ζωντανό χωριό με μεγάλη τουριστική κίνηση και πλούσια πολιτιστική παράδοση. Εδώ λειτούργησε η σχολή "Ψυχής Άκος", ιδρυθείσα το 1814 από τους λόγιους Άνθιμο Γαζή, Δανιήλ Φιλιππίδη και Γρηγόριο Κωνσταντά. Το κτίριο φιλοξενεί πλέον μια ιστορική βιβλιοθήκη, μία από τις παλαιότερες στη χώρα.

Ο οικισμός αποτελεί τον τερματικό σταθμό για το τρενάκι του Πηλίου, που τώρα ξεκινά από τα Λεχώνια. Ανακαινισμένο, προσφέρει μια όμορφη τουριστική διαδρομή μήκους 16 χλμ.

Έχοντας γνωρίσει περιόδους μεγάλης δημογραφικής ακμής, οι Μηλιές διατηρούν σήμερα 636 κατοίκους και φιλοξενούν την έδρα της ομώνυμης δημοτικής ενότητας.

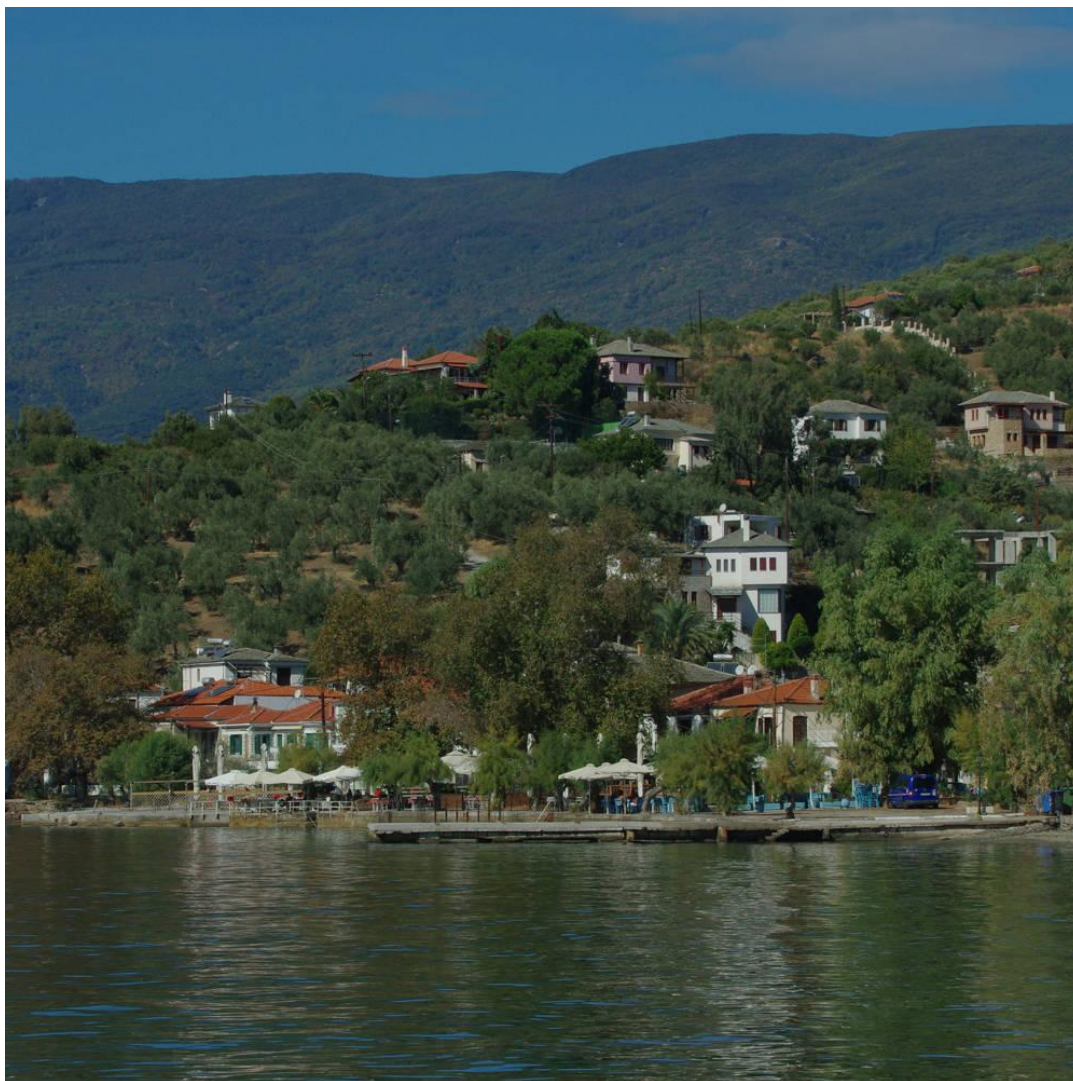
Αφέτες

Εικόνα 22. Ο ενοριακός ναός των Αφετών

Οι Αφέτες είναι ένας εκτεταμένος οικισμός σε υψόμετρο 300μ. Έχει τα σπίτια του απλωμένα αμφιθεατρικά σε δυο συγκλίνουσες πλαγιές και αυτό προσδίδει στον οικισμό μια ιδιαίτερη αισθητική. Αρχιτεκτονικά στολίδια του χωριού είναι τα τρία πέτρινα τοξωτά γεφύρια και στολίδια τη φύσης οι τρεις καταπράσινες ρεματιές. Πέντε γραφικά ξωκλήσια, η πλακόστρωτη πλατεία και το παλιό ελαιοτριβείο είναι μερικά από τα στοιχεία που προτρέπουν στον επισκέπτη να αφιερώσει λίγο χρόνο εξερευνώντας τον οικισμό. Εντυπωσιακά γέρικα πλατάνια και η μεγαλόπρεπη εκκλησία του Ιωάννη του Προδρόμου με το επίχρυσο ξυλόγλυπτο τέμπλο κοσμούν το κέντρο του χωριού.

Άφησος

Εικόνα 23. Η Άφησος

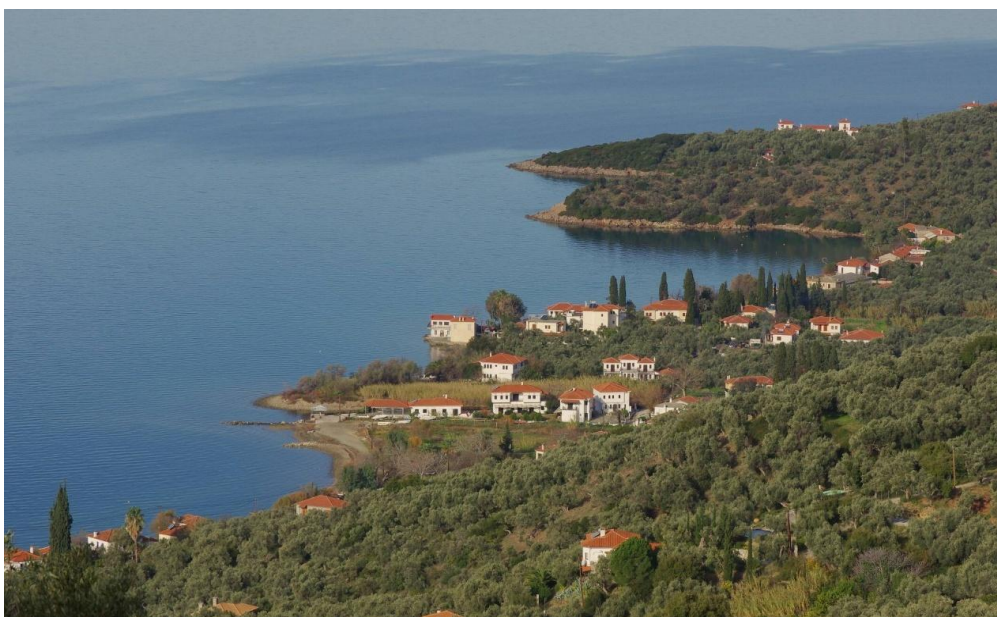
Πρόκειται για έναν παραθαλάσσιο οικισμό, κτισμένο αμφιθεατρικά. Σύμφωνα με το μύθο σταμάτησαν ο Ιάσωνας και οι Αργοναύτες για ανεφοδιασμό και προμήθεια νερού από την κρήνη που αναβλύζει στην κεντρική πλατεία πριν συνεχίσουν το ταξίδι τους για τη μακρινή Κολχίδα. Γι' αυτό το λόγο η πλατεία του χωριού ονομάζεται «Αργοναύτες». Συνδυάζει με αρμονία το νησιώτικο χρώμα και τις όμορφες ακρογιαλιές με τα πελιορείτικα χαρακτηριστικά. Στο Δέλτα της Αφής υπάρχουν ερείπια φρουρίου, τάφοι και λείψανα υδραγωγείου ως μάρτυρες της μακρόχρονης ιστορίας του οικισμού.

Λεφόκαστρο

Το Λεφόκαστρο είναι ένα γραφικό ψαροχώρι με μια πανέμορφη ακρογιαλιά με βότσαλα και κρυστάλλινα νερά. Η πλούσια βλάστηση φτάνει μέχρι τη θάλασσα ενώ είναι καλά φυλαγμένο από τους καιρούς και μακριά από την έντονη τουριστική κίνηση.

Λίγο πιο ψηλά από το χωριό, στην κορυφή του λόφου, υπάρχει ένα μικρό σπήλαιο το οποίο λέγεται ότι αποτελούσε παρατηρητήριο πειρατών. Περπατώντας προς τη γειτονική παραλία της Γούρνας, συναντάμε τη Μεγάλη Βρύση του 1777 και το εντυπωσιακό τοξωτό πέτρινο γεφύρι του 1891.

Κάλαμος

Εικόνα 24. Ο Κάλαμος

Ο Κάλαμος είναι ένα παραθαλάσσιο χωριό, νότια από το Λεφόκαστρο. Διατηρεί το παραδοσιακό χρώμα του και γοητεύει με την απλότητά του. Επικρατούν οι πέτρινες κατοικίες και τα λιόδεντρα ενώ ένα ποταμάκι εκβάλλει στην ακτή. Στο χωριό βρίσκουμε την όμορφη εκκλησία της Αγίας Παρασκευής, τα ξωκλήσια της Παναγίας και της Αγίας Τριάδας.

Αργαλαστή

Εικόνα 25. Γενική εικόνα της Αργαλαστής

Η Αργαλαστή είναι το κέντρο αναφοράς του Νοτίου Πηλίου. Διοικητικό και οικονομικό κέντρο της ευρύτερης περιοχής από τα παλιά χρόνια, φιλοξενούσε την έδρα του Καποδιστριακού δήμου από το 1999 έως το 2010 και έκτοτε αποτελεί την έδρα του Καλλικρατικού Δήμου. Στην αρχαιότητα, η περιοχή φιλοξενούσε αρκετούς συγκροτημένους οικισμούς όπως η Ολιζώνα, η Σηπιάδα και τα Σπάλαθρα. Αποτελώντας καταφύγιο και άσυλο Ηπειρωτών, Ρουμελιωτών και Θεσσαλών, η Αργαλαστή εμφανίζεται ως διακριτός οικισμός σε τούρκικο φερμάνι του 1653. Στη μέση Τουρκοκρατία, η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του οικισμού οφείλεται στη μεταξουργία. Τον 19ο αιώνα, η Αργαλαστή εντάσσεται και στον ιστορικό συνεταρισμό των Αμπελακίων.

Ο οικισμός είναι χτισμένος στη μέση ενός εύφορου οροπεδίου, περιτριγυρισμένη από ελαιώνες. Τα γειτονικά παραθαλάσσια χωριά, Κάλαμος, Λεφόκαστρο και Χόρτο λειτούργησαν ως επίνειά της, τροφοδοτώντας την και αποτελώντας τη διέξοδο για τα εμπορεύματά της. Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή, έχει 1312 κατοίκους.

Η εκκλησία των Αγίων Αποστόλων Πέτρου και Παύλου, χτισμένη το 1886 δεσπόζει μέσα στον οικισμό. Το εντυπωσιακό μαρμάρινο κωδωνοστάσιό της, το οποίο φέρει και ρολόι, χτίστηκε με πρότυπο το κωδωνοστάσιο της Αγίας Φωτεινής στη Σμύρνη. Ενδιαφέρον παρουσιάζει ακόμη το κτίριο του προσφάτως ανακαινισμένου Παρθεναγωγείου, στο οποίο διετέλεσε διευθυντής στις αρχές του 20ου αι. ο φιλόλογος και ποιητής Κώστας Βάρναλης.

Η Αργαλαστή διατηρεί αρκετές υποδομές διαμονής, εστίασης και τροφοδοσίας, αποτελώντας μία καλή βάση εξερεύνησης ολόκληρου του Νοτίου Πηλίου.

Λαύκος

Εικόνα 26. Ο Λαύκος

Μεγάλο χωριό που κτίστηκε μεταξύ 15ου και 16ου αι. σε υψόμετρο 310μ. Αγναντεύει τον Παγασητικό, την νησίδα Αλατά και το ακρωτήρι Τρίκερι. Η καθημερινή του ζωντάνια βρίσκεται στην πλατεία του, και συγκεκριμένα στο καφενείο του Φορλίδα, που λειτουργεί αδιάλειπτα από το 1785. Προσωπικότητες των γραμμάτων και των τεχνών ξαπόστασαν στο καφενείο αυτό.

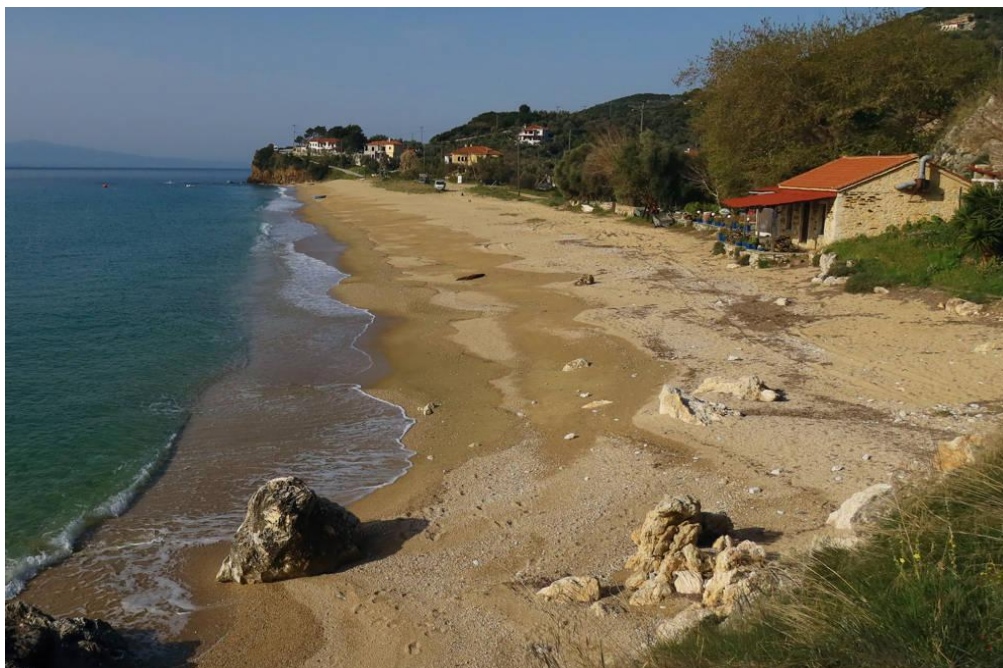
Στην άλλη μεριά της πλατείας βρίσκεται το Φάμπειο Μουσείο με τις ζωγραφιές και τα γλυπτά του Λαυκιώτη Θανάση Φάμπα. Έκπληξη προκαλεί και το μουσείο ραδιοφώνου. Η εντυπωσιακή θέα στον Παγασητικό, τα αρχοντικά και τα σοκάκια, οι βρύσες και τα καλντερίμια το κάνουν μοναδικό. Και εδώ, τα περίτεχνα πέτρινα σπίτια, οι κεραμοσκεπές και οι παλιές σκεπές με τις πηλιορείτικες πλάκες εντυπωσιάζουν τον επισκέπτη. Ο Λαύκος είναι σήμερα ένα αρκετά ζωντανό τοπικό κέντρο.

Εικόνα 27. Το μικρό κέντρο πληροφόρησης στον Πλατανιά

Πρόκειται για ένα πολύ γραφικό ψαροχώρι και επίνειο του ορεινού Προμυρίου. Είναι χτισμένο αμφιθεατρικά και κατά μήκος της παραλίας μέσα σε πλούσιους ελαιώνες. Το λιμανάκι του είναι αγαπημένο στους ερασιτέχνες και επαγγελματίες ψαράδες. Αξιόλογο μνημείο της περιοχής το μοναστήρι του Αγίου Σπυρίδωνα. Στο καθολικό του μετοχίου της μονής, την Παναγία Μουσγιώτισσα, διατηρούνται εξαιρετικές αγιογραφίες.

Μικρό-Χονδρή Άμμος

Εικόνα 28. Η αμμώσης ακτή του Μικρού

Στο Μικρό και στη Χοντρή Άμμο, κατά την τουριστική περίοδο υπάρχει περίπτωση να βρείτε κάποια ταβέρνα για ανάπαυση και τροφοδοσία.

Βαλτούδι- Κουκουλέικα

Το Βαλτούδι είναι ένας αβαθής όρμος με μικρό οικισμό. Το μικρό λιμανάκι χρησιμοποιείται και από περαστικά ακτοπλοϊκά και αλιευτικά σκάφη. Υπάρχουν λίγες υποδομές διαμονής. Κοντά βρίσκονται τα Κουκουλέικα, μικρός παραθεριστικό οικισμός με ελάχιστα σπίτια.

Τρίκερι

Εικόνα 29. Ο οικισμός Τρίκερι

Το Τρίκερι είναι χτισμένο στην άκρη της χερσονήσου της Μαγνησίας, σε μια μικρή περίοπτη κορυφή σε υψόμετρο 300μ. Μέχρι πριν λίγες δεκαετίες, όταν και κατασκευάστηκε ο δρόμος, η χερσαία επικοινωνία με την υπόλοιπη Μαγνησία ήταν δυσχερής, δίνοντας έτσι στον οικισμό χαρακτηριστικά νησιού. Στα χρόνια της επανάστασης του 1821 διέθετε σημαντικό εμπορικό στόλο.

Λόγω της ιδιαίτερης γεωγραφικής θέσης, το Τρίκερι διαφέρει αισθητά από τα υπόλοιπα πελοποννησιακά χωριά. Ο «βιγλάτορας» των τριών θαλασσών, όπως μεταγράφεται ποιητικά η θέση του, αγναντεύει τον Παγασητικό, τον Ευβοϊκό κόλπο και το Αιγαίο. Το βραχώδες και αφιλόξενο έδαφός του έστρεψε τους κατοίκους του στη θάλασσα και στη ναυτιλία. Στους ντόπιους ναυτικούς προστέθηκαν φυγάδες από τη Μάνη και Βλάχοι κτηνοτρόφοι από την Πίνδο. Το μίγμα αυτό εξηγεί και την αρχιτεκτονική πολυμορφία που χαρακτηρίζει τον οικισμό. Οπωσδήποτε, το Τρίκερι και η Αγία Κυριακή παραμένουν στραμμένα προς τη θάλασσα. Από εδώ ξεκινούσαν τα φημισμένα τρικεριώτικα σφουγγαράδικα για το Αιγαίο και το Λιβυκό Πέλαγος.

Σήμερα το Τρίκερι έχει 1.177 κατοίκους και φιλοξενεί την έδρα της ομώνυμης τοπικής ενότητας. Το λιμανάκι της Αγίας Κυριακής λειτουργεί ως το επίνειό του, ενώ από τον παρακείμενο Αλογόπορο υπάρχει πορθμειακή γραμμή προς το κοντινό νησάκι Παλιό Τρίκερι. Αξιόλογες είναι οι εκκλησίες του Αγίου Αθανασίου και της Αγίας Τριάδας με το σκαλιστό επίχρυσο τέμπλο.

Αγία Κυριακή

Εικόνα 30. Εικόνα της Αγίας Κυριακής

Το μικρό λιμανάκι της Αγίας Κυριακής, επίνειο του Τρικερίου, βρίσκεται στο ακρότατο σημείο της Μαγνησίας, στην είσοδο του Παγασητικού κόλπου. Είναι εξοπλισμένο με ένα αποτελεσματικό λιμενοβραχίονα, όπου δένουν τα πολυάριθμα ψαροκάικα, ενώ υπάρχει και ένα πολύ ζωντανό καρνάγιο (μικρό ναυπηγείο), όπου συντηρούνται και επισκευάζονται σκάφη. Στο παράκτιο μέτωπο του γραφικού χωριού, που θυμίζει νησιωτικό οικισμό, απλώνονται μερικές ψαροταβέρνες, ουζερί και καφεενεία.

Στο πίσω μέρος του οικισμού υψώνεται η ενοριακή και κοιμητηριακή εκκλησία της Αγίας Κυριακής, που χτίστηκε στα 1886. Η ωρίμανση του οικισμού, βασισμένη κυρίως στην άνθηση των επαγγελμάτων της θάλασσας, ταυτίζεται με την περίοδο ακμής του Τρικερίου.

2.3. Βλάστηση

Η ιδιαίτερη γεωγραφική θέση του Πηλίου στο μέσον της Ανατολικής Ελλάδας σε συνδυασμό με τη μικρή απόσταση από τη θάλασσα και το σχετικά μεγάλο υψόμετρο κατά μήκος ολόκληρης της χερσονήσου επιδρούν καθοριστικά στη διαμόρφωση των περιβαλλοντικών συνθηκών της περιοχής μελέτης.

Εικόνα 2. 1 Οι καρποί της Σουρβιάς (*Sorbus domestica*).

Κατ' αρχάς, το κλίμα του Πηλίου συνδυάζει τις παράκτιες και ήπιες μεσογειακές συνθήκες με το περισσότερο ξηρό και ψυχρό κλίμα που επικρατεί στις ψηλές ράχες και κορυφές. Ως αποτέλεσμα, οι περιβαλλοντικές συνθήκες έχουν έντονη μεταβολή κατά μήκος της χερσονήσου και εξαρτώνται από τον προσανατολισμό, τις ανθρώπινες παρεμβάσεις και τις τοπικές κλιματικές συνθήκες. Το κλίμα που χαρακτηρίζει μια περιορισμένη περιοχή και επιδρά στην ανάπτυξη της βλάστησης λέγεται και «μικροκλίμα». Υπό την επίδραση των τεκτονικών δράσεων και της διάβρωσης, στο Πήλιο έχουν σχηματιστεί ομαλές και πεδινές εκθέσεις, βραχώδεις και απότομες ράχες και κορυφές, καθώς και ξηρές αλλά και κορεσμένες σε νερό λεκάνες απορροής. Η πλούσια βλάστηση ενισχύεται και από την παρουσία των πλούσιων υδατικών πόρων που αρδεύουν υπόγεια και υπέργεια τα δάση και τις καλλιέργειες. Οι εδαφικές εξάρσεις και βυθίσες συνεχίζουν να μεταβάλλονται στο γεωλογικό χρόνο και επηρέασαν την εξέλιξη της χλωρίδας και πανίδας του τόπου, ενώ τις τελευταίες χιλιετίες καθοριστικό ρόλο έπαιξε και ο ανθρώπινος παράγοντας. Η εναλλαγή των μικροκλιμάτων δημιουργεί διαφορετικές συνθήκες υγρασίας, θερμοκρασίας και φωτοπεριόδου, οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα την ενίσχυση των παραγόντων αύξησης της βλάστησης, άρα την ανάπτυξη πλουσιότερης βιοποικιλότητας. Η βιοποικιλότητα αυτή αντικατοπτρίζεται πρώτα και σαφέστερα στη βλάστηση: παρόλη τη μικρή συνολική της έκταση, στο Πήλιο μπορεί κανείς να παρατηρήσει πολλές διαφορετικές ζώνες βλάστησης που αλληλεπικαλύπτονται, ανάλογα με το μικροκλίμα της περιοχής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η εμφάνιση της οξιάς σε θερμότερες και λιγότερο ηπειρωτικές θέσεις από τα συνήθη όρια εξάπλωσής της αλλά και η παρουσία συνθηκών κατάλληλων για την ανάπτυξη οπωρώνων σχεδόν στο ύψος της θάλασσας.

Εικόνα 2. 2 Ελαιώνες στο Νότιο Πήλιο.

Με μια πρώτη επίσκεψη στο Πήλιο, δεν μπορούν να διαφύγουν της προσοχής μας οι εύφορες και καλαίσθητες εκτάσεις καρποφόρων που παρεμβάλλονται ανάμεσα σε περιποιημένους ελαιώνες, δασικές εκτάσεις, χωριά και παραλίες. Καλλιεργούνται κυρίως μήλα, κάστανα, καρύδια, ροδάκινα, λεμόνια και αρωματικά φυτά. Οι καλλιέργειες αυτές αποτελούν για πολλές οικογένειες κύρια επαγγελματική δραστηριότητα και μια επίσκεψη στην περιοχή κατά τους μήνες της συγκομιδής μπορεί να μας πείσει για τη σπουδαιότητα της γεωργίας στην οικονομική ανάπτυξη του Πηλίου. Αντίστοιχα, η ποικιλία αρωματικών φυτών σε συνδυασμό με την ετήσια κλιμάκωση της ανθοφορίας τους δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της μελισσοκομίας. Στις τοπικές αγορές και στους αγροτικούς συνεταιρισμούς μπορεί κανείς να βρει μέλι από μια μεγάλη ποικιλία φυτών. Παράλληλα, πολλά φυτικά είδη αξιοποιούνται στα τοπικά προϊόντα γαστρονομίας.

Σε ό τι αφορά την τυπική εξάπλωση των ζωνών βλάστησης, αυτή διατηρείται σε μεγάλο βαθμό, κυρίως στα χαμηλότερα υψόμετρα. Από το επίπεδο της θάλασσας μέχρι και τα 500-600μ. συναντάμε ξηρανθεκτικά και θερμόβια είδη, όπως και αειθαλή και φυλλοβόλα σε περισσότερο υγρές θέσεις στις ρεματιές. Επικρατέστερα είδη είναι το πουρνάρι, το πεύκο, η αριά, τα κέδρα, ο σχίνος και αρωματικοί μεσογειακοί θάμνοι και πόες όπως η λαδανιά, η αγριοτριανταφυλλιά και το σπάρτο. Μόλις αφήσουμε τη θερμή και ξηρή ζώνη αρχίζουμε να βλέπουμε περισσότερα φυλλοβόλα πλατύφυλλα είδη με απαιτήσεις σε υγρασία και θρεπτικά στοιχεία, όπως η οξιά, η οστριά, ο φράξος και ο γαύρος. Στις ψηλές κορυφές και στα βραχώδη περάσματα της κορυφογραμμής παρουσιάζονται μικρές ομάδες μαύρης πέυκης που αποτελεί ψυχρόβιο είδος. Πολύ συχνά συναντάμε σε εξωζωνικές θέσεις δασικά είδη με υψηλές απαιτήσεις σε υγρασία και σκιά σε περισσότερο ξηρές και ηλιόλουστες περιοχές κοντά στη θάλασσα, σε μεμονωμένες θέσεις που προσφέρουν αυτές τις συγκεκριμένες συνθήκες, όπως συστάδες οξιές σε χαμηλά υψόμετρα και αντίστοιχες συστάδες καστανιάς κοντά στη θάλασσα. Παρόμοια, αζωνική είναι η βλάστηση που καθορίζεται κυρίως από τις ιδιαίτερες τοπικές εδαφικές συνθήκες και όχι από τις κλιματικές, όπως πχ στα ρέματα, όπου εντοπίζουμε ομάδες και μικρές συστάδες ειδών ιδιαίτερων απαιτήσεων σε υγρασία όπως τα πλατανοδάση.

Ένα ακόμα χαρακτηριστικό γνώρισμα του Πηλίου είναι η συνεχής παρουσία φυλλώματος στα δασικά οικοσυστήματα καθώς υπάρχει μεγάλο πλήθος από φυλλοβόλα και αειθαλή είδη που φύονται στην ίδια περιοχή. Έτσι, ο επισκέπτης μπορεί καθ' όλη τη διάρκεια του έτους να απολαύσει το φυσικό πλούτο και τα χρώματα της εποχής.

Ξεκινώντας από το επίπεδο της θάλασσας στην ευρύτερη περιοχή του Πηλίου εμφανίζονται οι εξής ζώνες βλάστησης:

Ευμεσογειακή ζώνη βλάστησης

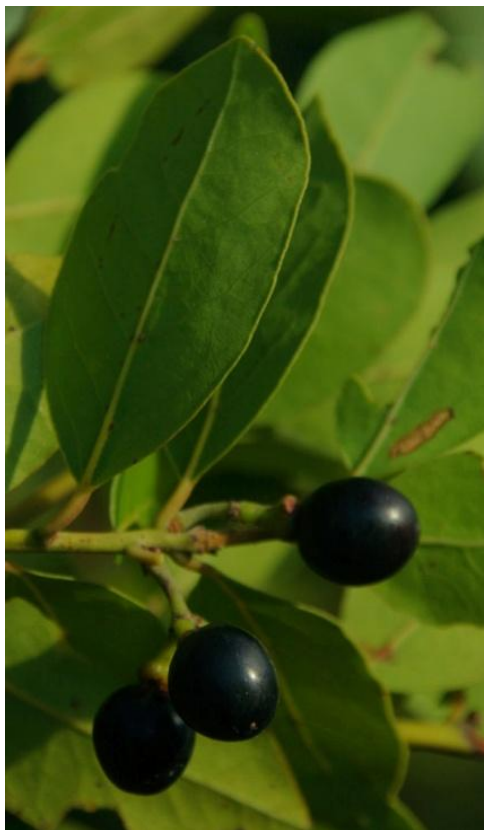

Εικόνα 2. 3 Τα άνθη της Κουμαριάς (*Arbutus unedo*).

Η ζώνη αυτή απλώνεται από το υψόμετρο της θάλασσας μέχρι περίπου τα 600μ. Τα φυτικά είδη που τη συνθέτουν έχουν πολύ περιορισμένες απαιτήσεις σε υγρασία και θρεπτικά στοιχεία, ενώ είναι ανθεκτικά στο ξηρό μεσογειακό κλίμα και στις υψηλές θερμοκρασίες. Η ζώνη περιλαμβάνει θαμνώνες και πρινώνες καθώς και τα φρυγανικά οικοσυστήματα, δηλαδή ένα μίγμα από χαμηλούς και ξυλώδεις θάμνους, όπως η ασφάκα (*Phlomis fruticosa*), η λαδανιά (*Cistus incanus*), το θυμάρι και η αστοιβίδα (*Sarcopoterium spinosum*). Στο Πήλιο συναντάμε εκτεταμένους θαμνώνες με πουρνάρι (*Quercus coccifera*) που διατηρείται σε χαμηλή, θαμνώδη μορφή εξαιτίας της έντονης βόσκησης, και αριές (*Quercus ilex*), κέδρα (*Juniperus communis*, *J. oxycedrus*), σπάρτα (*Spartium junceum*), φyllύκια (*Phillyrea latifolia*), δάφνες (*Laurus nobilis*), κουμαριές (*Arbutus unedo*) και γλυστροκουμαριές (*Arbutus andrachne*), κουτσουπιές (*Cercis siliquastrum*) και αγριελιές (*Olea europaea*). Ομάδες πεύκων του χαμηλού υψομέτρου (*Pinus halepensis*, *Pinus brutia* και σποραδικά *Pinus pinea*), καταλαμβάνουμε μικρές ή μεγαλύτερες εκτάσεις, πάντα σε ανάμιξη με τα προηγούμενα είδη.

Εικόνα 2. 4 Καρποί της Κουτσουπιάς (*Cercis siliquastrum*)

Εικόνα 2. 5 Καρποί της Δάφνης (*Laurus nobilis*)

Ο τύπος αυτός βλάστησης, δηλαδή οι αείφυλλοι πλατύφυλλοι θαμνώνες που σχηματίζονται κοντά στις ακτές της Μεσογείου, καλείται και μακκία βλάστηση. Πολύ συχνά, κατά μήκος των μονοπατιών και κοντά σε υγρές θέσεις συναντάμε δασικά είδη με εδώδιμους καρπούς όπως η καστανιά (*Castanea sativa*) και η καρυδιά (*Juglans regia*) αλλά και άγριες ποικιλίες καρποφόρων με ιδιαίτερα εύγευστους εδώδιμους καρπούς, όπως είναι η βατομουριά (*Rubus fruticosus*), η κρτανιά (*Cornus mas*) και η κουμαριά (*Arbutus unedo*). Αξίζει να αναφέρουμε ότι τα τρυφερά βλαστάρια της κοκορεβυθιάς (*Pistacia terebinthus*), είδος που συναντάμε επίσης συχνά σε αυτή τη ζώνη, συλλέγονται και σεργίρονται τουρσί με την ονομασία τσιτσιράβλα, ένας μεζές αγαπητός τόσο στους ντόπιους όσο και στους επισκέπτες του Πηλίου.

Παραμεσογειακή ζώνη βλάστησης

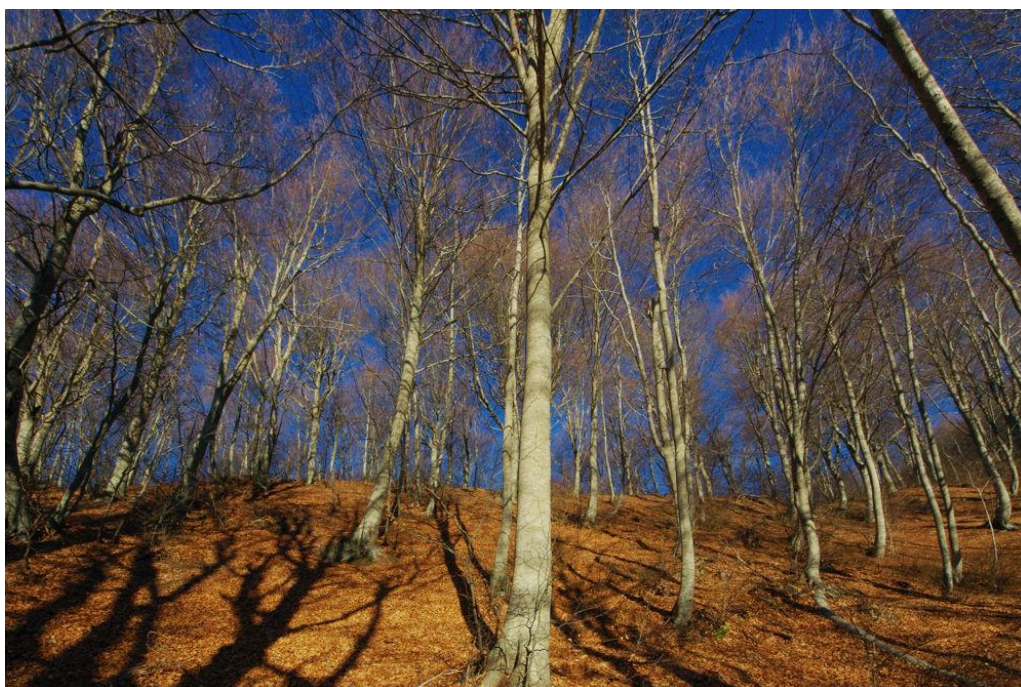
Πάνω από τα 500-600μ. υψόμετρο, τα ξηρανθεκτικά και φωτόφιλα είδη διαδέχονται τα φυλλοβόλα πλατύφυλλα έχοντας περισσότερες απαιτήσεις σε υγρασία και θρεπτικά στοιχεία και λιγότερη αντοχή σε υψηλές θερμοκρασίες. Κυρίαρχα είδη είναι η πλατύφυλλη και χνοώδης δρύς (*Quercus frainetto*, *Quercus pubescens*) και τα δάση καστανιάς (*Castanea sativa*), τα οποία αξιοποιούν τη χαμηλή ενεργή οξύτητα του εδάφους και τον πλούσιο σε οργανική ουσία δασικό τάπητα. Παρόλο που η οξιά απαντάται σε μεγαλύτερα υψόμετρα, δεν είναι σπάνιο να αναπτυχθεί και σε αυτή τη ζώνη, σε υγρότερες θέσεις και φωτεινές εκθέσεις.

Εικόνα 2. 6 Καρποί Καστανιάς (*Castanea sativa*).

Στην ίδια δασική ζώνη βρίσκονται και οι εκτεταμένες καλλιέργειες πολλών διαφορετικών ποικιλιών μηλιάς. Τα μήλα, τα κάστανα και τα καρύδια δίνουν ταυτότητα στα Πηλιορείτικα χωριά, στα οποία οι συνεταιρισμοί γυναικών αξιοποιούν τους πόρους αυτούς δημιουργώντας προϊόντα εξέχουσας ποιότητας.

Ζώνη της Οξιάς

Εικόνα 2. 7 Δάσος οξιάς (*Fagus sylvatica*).

Μεγαλύτερη αντοχή στις ψυχρότερες κλιματικές συνθήκες και στο μεγαλύτερο ετήσιο ύψος βροχής έχει η οξιά (*Fagus sylvatica*). Αμιγή δάση οξιάς αναπτύσσονται σε απότομες και ομαλές κλιτύες, φτάνοντας μέχρι τις ψηλότερες κορυφές. Οι ανθρώπινες παρεμβάσεις όπως η δασική οδοποιία, οι αγροτικές δραστηριότητες και η υλοτομία διαμορφώνουν συστάδες που διαφέρουν στα στάδια ανάπτυξής τους, στο βαθμό εδαφοκάλυψης και στη μορφή της κομοστέγης. Στο δασικό τάπητα

βρίσκουμε παχιές στρώσεις πεσμένων φύλλων που αποτελούν ιδανικό ενδιαίτημα για πολλούς μικροοργανισμούς, προσφέροντας σημαντική αξία στη συνολική βιοποικιλότητα της περιοχής.

Η πεζοπορία στα δάση της οξιάς είναι μοναδική εμπειρία καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Το καλοκαίρι προσφέρει συνθήκες δροσιάς και το χειμώνα η αίσθηση που προσφέρει παραπέμπει σε ευρωπαϊκό χειμερινό θέρετρο. Στα μέσα του φθινοπώρου τα φύλλα παίρνουν πολλές ζωηρές αποχρώσεις και την άνοιξη οι νέοι βλαστοί έχουν ένα ιδιαίτερα έντονο και ζωηρό χρώμα. Μαζί με τις οξιές φύονται συστάδες αγριολεύκης (*Populus tremula*), αιγοϊτιάς (*Salix caprea*), ενώ θα συναντήσουμε και αναδασώσεις μαύρης πεύκης (*Pinus nigra*). Το είδος αυτό προτιμάται στις αναδασώσεις λατομείων και καμένων εκτάσεων λόγω της μεγάλης προστασίας και σταθερότητας που προσφέρει στο έδαφος και της αισθητικής αξίας του.

Εικόνα 2. 8 Συστάδα μαυρόπευκων (*Pinus nigra*).

Εικόνα 2. 9 Η παρόχθια βλάστηση το φθινόπωρο συνθέτει μια μοναδική αισθητική εμπειρία

Αυτή η ζώνη βλάστησης αναπτύσσεται σε μισογάγγειες, υγρές λεκάνες απορροής και σε ρέματα μόνιμης ροής, δημιουργώντας δασωμένες γραμμικές ζώνες κατά μήκος των ρεματιών, που ακολουθούν την πορεία του νερού μέχρι το ύψος της θάλασσας. Κυρίαρχα φυτικά είδη της βλάστησης των ρεμάτων είναι η ιτιά (*Salix alba*, *Salix purpurea*), το σκλήθρο (*Alnus glutinosa*), ο πλάτανος (*Platanus orientalis*) και οι λεύκες (*Populus tremula*, *Populus nigra*).

Το Μεγάλο Μονοπάτι του Πηλίου διατρέχει και τις τέσσερις παραπάνω ζώνες βλάστησης προσφέροντας μια πλήρη εικόνα του φυσικού πλούτου του Πηλίου. Η διαδρομή περνά από πλαγιές και κορυφογραμμές δασωμένες με οξιές και φυλλοβόλα, ομαλές πεδιάδες με θάμνους και καλλιέργειες, κατάφυτα ρέματα και ξηρές βραχώδεις εξάρσεις με φρύγανα και αρωματικά φυτά. Έτσι, οποιοδήποτε τμήμα επιλέξει να περπατήσει κανείς σχηματίζει μια ολοκληρωμένη εικόνα για την πλούσια βιοποικιλότητα και την αξία της περιοχής.

Εικόνα 2. 10 Στις ακτές του Παγασητικού.

Το Πήλιο χαρακτηρίζεται από την ατελείωτη ακτογραμμή μιας ήδη μακρύτατης χερσονήσου, η οποία επιμηκύνεται περαιτέρω με τις εξαιρετικά δαντελωτές ακτές και την τραχιά κατάληξη των βραχωδών πλαγιών. Η παράκτια αυτή ζώνη είναι σε μεγάλο μέρος απρόσιτη και δεν έχει επηρεαστεί από ανθρωπογενείς παράγοντες, ενώ ακόμα και οι παραλίες διατηρούν έναν υψηλό βαθμό φυσικότητας. Η ζώνη αυτή φιλοξενεί πολλά φυτικά είδη, προσαρμοσμένα στην αλατότητα των εδαφών ή στον συνεχή ψεκασμό από το θαλασσόνερο.

2.4. Χλωρίδα

Από την πλευρά της βοτανικής επιστήμης η χλωρίδα του Πηλίου δεν έχει μελετηθεί συστηματικά στο σύνολό της. Μια σύνθεση των έως τώρα γνωστών στοιχείων ανεβάζει την ποικιλία της χλωρίδας του συγκροτήματος στα 620 είδη και υποείδη φυτών. Αν και ο αριθμός αυτός δεν είναι εντυπωσιακός, ωστόσο η ανάλυση της κατανομής των ειδών δείχνει τη συνάφεια της περιοχής με την ευρύτερη βιογεωγραφική ενότητα. Προφανώς, η έλλειψη μεγάλων ασβεστολιθικών σχηματισμών και η απουσία της ανώτερης υψομετρικά ζώνης, που συνεισφέρει στην βιοποικιλότητα των μεγάλων ορεινών βουνών, εξηγούν τον συγκρατημένο αυτόν αριθμό.

Όσον αφορά στα είδη περιορισμένης γεωγραφικά εξάπλωσης ή αλλιώς ενδημικά είδη, το Πήλιο φιλοξενεί ένα τοπικό ενδημικό υποείδος, την **Soldanella chrysosticta subsp. pelia**, ένα φυτό ακριβοθώρητο και σπάνιο, με όμορφα μωβ άνθη που εμφανίζεται κοντά σε μόνιμα υγρές θέσεις σε σκιερά δάση οξιάς. Επιπλέον, στο Πήλιο από τα στοιχεία που είναι γνωστά μέχρι σήμερα, υπάρχουν 23 Ελληνικά ενδημικά, 26 Βαλκανικά ενδημικά και 29 υποβαλκανικά ενδημικά, δηλαδή είδη και υποείδη που εμφανίζονται στα Βαλκάνια και σε μία ακόμη γειτονική περιοχή.

Τα Ελληνικά ενδημικά είδη και υποείδη που έχουν εντοπιστεί στο Πήλιο είναι: **Berberis cretica**, **Alkanna graeca ssp. baeotica**, **Campanula incurva**, **Cerastium candidissimum**, **Dianthus haemetocalyx ssp. pruinus**, **Petrorhagia armerioides**, **Silene linoides**, **Centaurea pelia**, **Chondrilla ramosissima**, **Crepis hellenica**, **Scorzonera crocifolia**, **Erysimum microstylum**, **Malcolmia graeca ssp. hydraea**, **Pteroccephalus perennis ssp. perennis**, **Euphorbia deflexa**, **Ebenus sibthorpii**, **Cyclamen graecum**, **Soldanella pelia**, **Nigella arvensis ssp. aristata**, **Odontites linkii**, **Verbascum mallophorum** και **Veronica chamaedrys ssp. chamaedryoides**.

2.5. Πανίδα

Τα πλούσια δάση του Πηλίου και οι διάσπαρτες μέσα σε αυτά ζώνες καλλιέργειών συνιστούν ιδανικές ζώνες διατροφής και εξαιρετικά καταφύγια για μια μεγάλη ποικιλία ζωντανών οργανισμών.

Θηλαστικά

Από τα θηλαστικά, εμφανίζονται σχεδόν όλα τα τυπικά είδη που συνθέτουν την πανίδα της ηπειρωτικής Ελλάδας: νυφίτσες (*Mustela nivalis*), πετροκούναβα (*Martes foina*), λαγοί (*Lepus europaeus*), ασβοί (*Meles meles*), αγριόγατοι (*Felis sylvestris*), αγριογούρουνα (*Sus scrofa*), αλεπούδες (*Vulpes vulpes*), αλλάκαιλύκοι (*Canis lupus*) τριγυρίζουν στα δάση, τα ξέφωτα και τις παρακείμενες αγροτικές εκτάσεις του Πηλίου.

Επιπλέον, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η παρουσία της μεσογειακής φώκιας (*Monachus monachus*) στις ακτές. Η μεσογειακή φώκια θεωρείται από τα σπανιότερα θαλάσσια θηλαστικά σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς λιγότερα από 700 άτομα απομένουν σε 3-4 απομονωμένους μεταξύ τους υποπληθυσμούς στο Αιγαίο και τη Μεσόγειο.

Πουλιά

Η παρουσία ενός μεγάλου εύρους βιοτόπων, από το επίπεδο της θάλασσας μέχρι τις κορυφές του όρους Πήλιο, επιτρέπουν την εμφάνιση ενός αρκετά μεγάλου αριθμού ειδών πουλιών. Τα πυκνά δάση, οι εκτεταμένες καλλιέργειες και τα παραθαλάσσια βράχια συνθέτουν ένα τοπίο ποικίλο σε όψεις και λειτουργίες και επιτρέπει τη συνύπαρξη σε είδη διαφορετικών λειτουργικών ομάδων, από είδη καθαρά δασόβια σε είδη των παραθαλάσσιων βιοτόπων.

Σημαντικότερες παρουσίες ειδών μπορούν να θεωρηθούν αυτές του δρυομυγοχάφτη (*Ficedula semitorquata*), ο οποίος αναπαράγεται στην περιοχή με περισσότερα από 10 ζευγάρια, ενός αναπαραγόμενου ζευγαριού χρυσογέρακων (*Falco biarmicus*) και ενός αναπαραγόμενου ζευγαριού γερακαετών (*Aquila pennata*). Αυτά τα είδη αποτέλεσαν και τα κριτήρια για το χαρακτηρισμό του Πηλίου ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας του Δικτύου Natura 2000 σε υλοποίηση της ευρωπαϊκής Οδηγίας για Πουλιά. Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης η παρουσία του μαυροπετρίτη, (*Falco eleonorae*) που φωλιάζει σε απόκρημνες βραχοπλαγιές κοντά στη θάλασσα, όπου και κυνηγάει τη λεία του, αλλά και του κρκινεζιού (*Falco tinunculus*), απειλούμενου είδους μεταναστευτικού γερακιού, για τη διατήρηση των πληθυσμών του οποίου υλοποιούνται έργα με ευρωπαϊκή χρηματοδότηση τα τελευταία χρόνια. Άλλα είδη αρπακτικών που απαντούν στην περιοχή είναι ο κραυγαετός (*Aquila pomarina*), ο σφηκιάρης (*Pernis ptilorhynchus*), η αετογερακίνα (*Buteo rufinus*), αλλά και η κοινή γερακίνα (*Buteo buteo*).

Ερπετά και αμφίβια

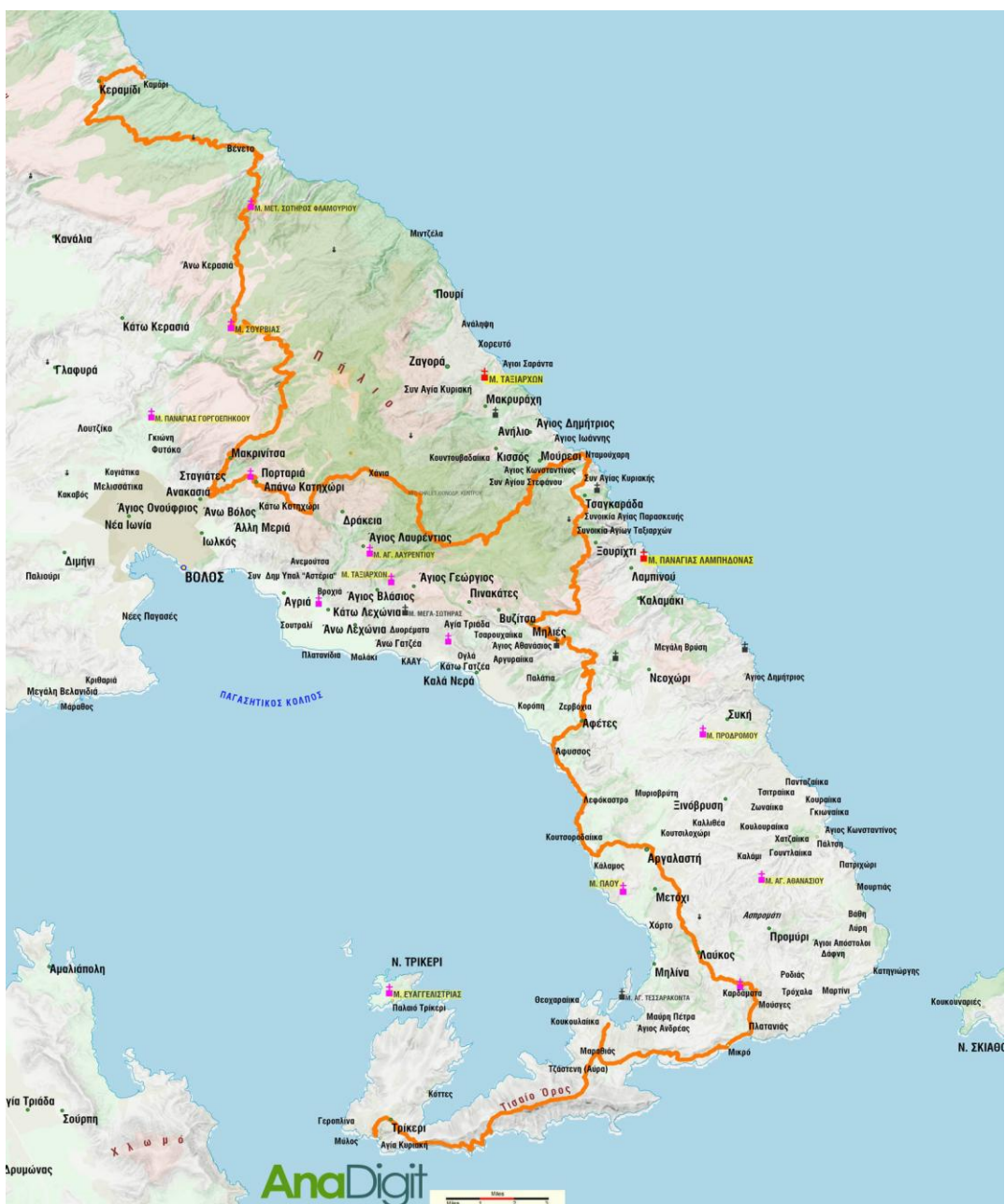
Από ερπετά και αμφίβια μπορούν να παρατηρηθούν το σπιτόφιδο (*Zamenis*), το αγιόφιδο (*Telescopus*), ο τυφλίνος (*Typhlops*), η σικτή νεροχελώνα (*Emys*), η μεσογειακή χελώνα (*Testudo*), η κρασπεδοχελώνα (*Testudo*) και αρκετά είδη σαυρών: ο αβλέφαρος (*Ablepharus*), το σαμιαμίδι (*Hemidactylus*), ο κυρτοδάκτυλος (*Mediodactylus*), η τρανόσαυρα (*Lacerta*), η πρασινόσαυρα (*Lacerta*), ενώ η σαλαμάνδρα (*Salamandra*) συνιστά πάντα μία απρόσμενη συνάντηση, συνήθως σε σκιερές και υγρές θέσεις στο δάσος.

3. Το Μεγάλο Μονοπάτι του Πηλίου

3.1. Γενική εικόνα

Το **Long Pelion Trail** είναι μια μεγάλου μήκους (166 χλμ., ακριβώς 100 μίλια) πεζοπορική διαδρομή που περπάτησε και σχεδίασε ως ενιαία πορεία ο Βολιώτης αλпинιστής Νίκος Μαγγίτσης. Διατρέχει τον ορειογραφικό άξονα του Πηλίου, άλλοτε πάνω στην ακμή της χερσονήσου της Μαγνησίας και άλλοτε στα παράλιά της.

Η διαδρομή ξεκινά από τις βόρειες υπώρειες του Πηλίου (περιοχή των χωριών Κεραμίδι και Βένετο) και καταλήγει στο ακρωτήριο Τρίκερι. Για να **επιτευχθεί η συμμετρία της διαδρομής**, επιλέχθηκε ως αφετηρία ο μικρός οικισμός Καμάρι, στις ακτές του Αιγαίου και ως κατάληξη το γραφικό λιμανάκι της Αγίας Κυριακής, στη σμίξη Παγασητικού, Ευβοϊκού και Αιγαίου. Πίσω από τα συμβολικά αυτά ακρότατα σημεία, η διαδρομή ενώνει το Κεραμίδι, κεφαλοχώρι στην βόρεια κεφαλή του μεγάλου βουνού της Μαγνησίας, με το Τρίκερι, ορόσημο της απόληξής της.

Στα 166 χιλιόμετρά της, η διαδρομή διασχίζει κορυφογραμμές και παραλίες, κατοικημένες και έρημες περιοχές, αγροτικά και δασικά τοπία, ολοζώντανους οικισμούς και εγκαταλελειμμένα μοναστήρια, τουριστικές και σχεδόν άγνωστες περιοχές, παρατάσσοντας έτσι **σε μια ενιαία γραμμή όλα τα στοιχεία του τοπίου, της ιστορίας, του παρόντος και της προοπτικής του Πηλίου.**

Επί 166 χλμ., η **όδευση ανιχνεύει και ακολουθεί τα παλιά μονοπάτια** που συνέδεαν τους οικισμούς μεταξύ τους, με τις αγροτικές επικράτειές τους ή με τα επίνειά τους. Ωστόσο, μέσα σε έναν τόπο που έχει αξιοποιηθεί γεωργικά και τουριστικά επί μακρόν και αρκετά έντονα τις τελευταίες δεκαετίες, είναι μοιραίο οι παλιοί αυτοί άξονες να έχουν διασπαστεί ή αλλοιωθεί από το νεότερο οδικό δίκτυο και άλλες χρήσεις της γης.

Στη φάση του σχεδιασμού της διαδρομής, η ομάδα μελέτης, λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμένους πόρους που είναι διαθέσιμοι για τη συντήρηση της διαδρομής, επέλεξε μια **όδευση που συνδυάζει δύο αντικρουόμενα κριτήρια**: από τη μία το φυσιολατρικό, δηλαδή τη διακαή πρόθεση να υιοθετηθούν σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο μήκος τα παλιά μονοπάτια και οι φυσικές γραμμές και από την άλλη το ορθολογικό, δηλαδή η πραγματικότητα του ότι μικρά, παραμελημένα μονοπάτια που δεν χρησιμοποιούνται πλέον θα κλείσουν σύντομα, ενώ ένας ήσυχος χωματόδρομος που διατρέχει ένα ευχάριστο τοπίο με ενδιαφέρουσα θέα ικανοποιεί εξίσου τον πεζοπόρο, που δεν μπορεί να παλεύει ολημερίς με τη βλάστηση.

Έτσι, η διαδρομή περιλαμβάνει όλα τα μονοπάτια που είναι σε σχετικά καλή κατάσταση και οι περιβαλλοντικές και άλλες συνθήκες υποστηρίζουν τη διατήρηση της βατότητας με ένα λογικό κόστος συντήρησης, ενώ δανείζεται τμήματα χωματόδρομων, εκεί που τα μονοπάτια είναι πολύ διασπασμένα, εντελώς κλειστά ή επικαλυμμένα από το οδικό δίκτυο.

Μονοπάτια που περνούν από ζώνες υλοτομιών, άρα είναι αναμενόμενο να αλλοιωθούν καίρια στο επόμενο διάστημα, που δανείζονται εφήμερες - αν και μερικές φορές εμφανέστατες και πολύ εξυπηρετικές - συντομεύσεις που έχουν ανοίξει τα κοπάδια, μικρές παρακάμψεις χωματόδρομων από ρεματιές ή πολύ ενδιαφέρουσες αλλά εξαιρετικά δύσβατες φυσικές γραμμές, αποκλείστηκαν και στη θέση τους επιλέχθηκαν οι παράπλευροι χωματόδρομοι. Σε ότι αφορά στους ασφαλτοστρωμένους δρόμους, έχουν υιοθετηθεί μόνο όταν δεν υπάρχει απολύτως καμία άλλη λύση (πχ. στα Χάνια και στο τμήμα Άφησος-Λεφόκαστρο).

Οι οικισμοί που περνά η διαδρομή είναι το Καμάρι, το Κεραμίδι, το Βένετο, η Μακρινίτσα, ο Άγιος Ονούφριος, οι Σταγιάτες, η Πορταριά, τα Χάνια, το Μούρεσι, η Νταμούχαρη, η Τσαγκαράδα, οι Μηλιές, οι Αφέτες, η Άφησος, το Λεφόκαστρο, ο Κάλαμος, η Αργαλαστή, ο Λαύκος, ο Πλατανιάς, το Μικρό, η Χονδρή Άμμος, το δίπολο Βαλούδι-Κουκουλέικα, το Τρίκερι και η Αγία Κυριακή. Επιπλέον, περνάμε από τις μονές Φλαμουρίου και Σουρβιάς.

Οι οικισμοί αυτοί διαθέτουν περισσότερες ή λιγότερες υποδομές εστίασης, διαμονής και προμηθειών οι οποίες παρέχονται κυρίως κατά τους θερινούς μήνες.

Πίνακας ημερήσιων τμημάτων

Όνομα διαδρομής	Δυσκολία	Μήκος (km)	Χρόνος (ώρες)
1. Καμάρι-Κεραμίδι-Βένετο	2/5	16.6	7
2. Βένετο-Μονή Φλαμουρίου-Μονή Σουρβιάς	2/5	14.2	6
3. Μονή Σουρβιάς-Μακρινίτσα	1/5	15.7	6
4. Μακρινίτσα-Άγιος Ονούφριος- Σταγιάτες-Πορταριά-Χάνια	1/5	16.1	7
5. Χάνια-Μούρσει-Νταμούχαρη- Τσαγκαράδα	2/5	23.6	9
6. Τσαγκαράδα-Μηλιές	2/5	10.6	4
7. Μηλιές-Παναγιώτικο-Αφέτες-Άφησος	2/5	14.3	6
8. Άφησος-Λεφόκαστρο-Κάλαμος-Αργαλαστή	3/5	10.7	4
9. Αργαλαστή-Πλατανιάς	2/5	14.1	6
10. Πλατανιάς-Βαλτούδι (Κουκουλέϊκα)	1/5	10.9	5
11. Βαλτούδι-Τισαίο-Αγ. Κυριακή	4/5	19.3	8
Σύνολο		166.1	68

Πίνακας υποδομών και εξυπηρετήσεων κατά μήκος της διαδρομής

Οικισμοί	Διαμονή τους θερινούς μήνες	Εστίαση	Φαρμακείο	Γιατρός	Μάρκετ	Ταξί
Καμάρι	Ναι	Ναι	Στα Κανάλια	Ναι	Ναι	Ναι
Κεραμίδι	Ναι	Ναι	Στην Πορταριά	Ναι	Ναι	Κατόπιν τηλ.
Βένετο	Όχι	Ναι	Στην Πορταριά	Όχι	Ναι	Κατόπιν τηλ.
Μακρινίτσα	Ναι	Ναι	Στην Πορταριά	Στην Πορταριά	Ναι	Κατόπιν τηλ.
Άγιος Ονούφριος	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι
Σταγιάτες	Όχι	Ναι	Στην Πορταριά	Στην Πορταριά	Ναι	Κατόπιν τηλ.
Πορταριά	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι
Χάνια	Ναι	Ναι	Στην Πορταριά	Στο Βόλο	Ναι	Κατόπιν τηλ.
Μούρσει	Ναι	Ναι	Στην Τσαγκαράδα	Στον Κισσό	Ναι	Κατόπιν τηλ.
Νταμούχαρη	Ναι	Ναι	Στην Τσαγκαράδα	Στην Τσαγκαράδα	Ναι	Ναι
Τσαγκαράδα	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι
Μηλιές	Ναι	Ναι	Ναι	Στα Καλά Νερά	Ναι	Κατόπιν τηλ.
Αφέτες	Ναι	Ναι	Στα Καλά Νερά	Στα Καλά Νερά	Ναι	Κατόπιν τηλ.
Άφησος	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Κατόπιν τηλ.
Λεφόκαστρο	Ναι	Ναι	Στην Αργαλαστή	Στην Αργαλαστή	Ναι	Κατόπιν τηλ.
Κάλαμος	Ναι	Ναι	Στην Αργαλαστή	Στην Αργαλαστή	Ναι	Κατόπιν τηλ.
Αργαλαστή	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι
Λαύκος	Ναι	Ναι	Ναι	Στην Αργαλαστή	Ναι	Κατόπιν τηλ.
Πλατανιάς	Ναι	Ναι	Στο Προμύρι	Στην Αργαλαστή	Ναι	Κατόπιν τηλ.
Μικρό	Όχι	Όχι	Στο Προμύρι	Στην Αργαλαστή	Όχι	Κατόπιν τηλ.
Χονδρή Άμμος	Όχι	Όχι	Στο Προμύρι	Στην Αργαλαστή	Όχι	Κατόπιν τηλ.
Βαλτούδι - Κουκουλέϊκα	Όχι	Όχι	Στο Προμύρι	Στην Αργαλαστή	Όχι	Κατόπιν τηλ.
Τρίκερι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Κατόπιν τηλ.
Αγία Κυριακή	Ναι	Ναι	Στο Τρίκερι	Ναι	Ναι	Κατόπιν τηλ.

3.2. Οι Μεγάλες Διαδρομές στο διεθνές σκηνικό

Πιστεύεται ότι η ιδέα για την οργάνωση διαδρομών μεγάλων αποστάσεων ξεκίνησε πριν από έναν περίπου αιώνα στη Γερμανία. Αν και η Γηραιά Ήπειρος είναι μάλλον πυκνοκατοικημένη, σε όλη την έκτασή της έχουν διασωθεί μεγάλες ζώνες αξιόλογης φυσικότητας, που συνδέονται μεταξύ τους με ορεογραφικούς ή άλλους φυσικούς άξονες.

Τους φυσικούς αυτούς διαδρόμους πλαισιώνουν μεγάλες και ήσυχες αγροτικές ζώνες και οικισμοί με μεγάλο ιστορικό, αρχιτεκτονικό και τουριστικό ενδιαφέρον.

Οι Μεγάλες Διαδρομές που έχουν οργανωθεί στην Ευρώπη έχουν ποικίλα χαρακτηριστικά. Μερικές έλκουν τη σχεδιάσή τους από την εποχή των Ρωμαϊκών Οδών ή από την περίοδο των χριστιανικών προσκυνηματικών πορειών και Σταυροφοριών. Άλλες σηματοδοτούν παλιούς στρατιωτικούς δρόμους και περάσματα ή συνδέουν σημαντικούς οικονομικούς, πολιτικούς και πολιτιστικούς πόλους.

Η Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Πεζοπόρων θέσπισε το θεσμό των μεγάλων Ευρωπαϊκών Μονοπατιών, που το καθένα διασχίζει πολλές χώρες, από την χάραξη της βέλτιστης διαδρομής. Έχουν σχεδιαστεί και είναι σε μεγάλο βαθμό λειτουργικά 12 Ευρωπαϊκά Μονοπάτια.

Πίνακας των 12 Ευρωπαϊκών Μονοπατιών

Διαδρομή	Μήκος (χλμ)
E1	7000
E2	4850
E3	6950
E4	1200
E5	2900
E6	6300
E7	7000
E8	4500
E9	5500
E10	2880
E11	2070
E12	1800

Πίνακας των πιο γνωστών Μεγάλων Διαδρομών στην Ευρώπη

(με κόκκινο οι πιστοποιημένες κατά ERA διαδρομές, με μπλε οι 3 πιστοποιημένες διαδρομές στην Ελλάδα, με πράσινο το Long Pelion Trail)

Διαδρομή	Μήκος (χλμ)
Zeugenbergrunde	48
Escapardenne Lee Trail	52
Stezka údolím Lužnice Toulavou Lužnice Valley Hiking Trail	55
Donauberglandweg	57
Veldenzwanderweg	60
Mols Bjerge Stien	60
Nestos Rodopi Trail	70
Kullaleden	70
Menalon Trail	75
Gendarmstien	84
Andros Route	100
Escapardenne Eislek Trail	106
Mullerthal Trail	112
Albtraufgänger	113
Transylvanian Mountain Trail	130
Alta Via 1	150
West Highland Way	151
Tour de Monte Rosa	163
Long Pelion Trail	166
Tour du Mont Blanc	170
Dingle Way	179
Zermatt Haute Route	180
GR20	180
Rota Vicentina	250
Westweg in Black Forest	285
Moselsteig	365
Eagle Walk	412
Traversée du Massif des Vosges	430
Kungsleden Trail	430
Slovenian Mountain Trail	500
Historical Villages of Portugal	555
Camino De Santiago Trail	800
Caucasian Mountains	800
GR10	880

3.3. Τα γαλλικά GR

Από το 1947, οπότε η Γαλλική Ομοσπονδία Πεζοπορίας ξεκίνησε την οργάνωση και σήμανση των Μεγάλων Διαδρομών γνωστών παγκόσμια με το ακρωνύμιο GR (Grandes Randonnées), έχουν σηματοδοτηθεί περισσότερα από 206.000 χιλιόμετρα διαδρομών. Τα γαλλικά GR περπατούνται συστηματικά κάθε χρόνο από εκατομμύρια πεζοπόρων και απασχολούν χιλιάδες εθελοντών για τη συντήρηση και βελτίωσή τους. Πάνω τους βασίζεται η οικονομία αναρίθμητων οικισμών και επιχειρήσεων, ενώ εκδίδονται εκατοντάδες τίτλοι χαρτών και οδηγών που πωλούνται σε δεκάδες χιλιάδες αντίτυπα ετησίως.

Πίνακας των γνωστότερων Μεγάλων Διαδρομών της Γαλλίας (GR)

Κωδικός	Διαδρομή	Μήκος (χλμ)
GR1	Tour d'Ile de France	542
GR2	Sentier de la Seine	862
GR3	Sentier de la Loire	1301
GR4	De l'Atlantique à la Méditerranée	1526
GR5	Du Luxembourg à la Méditerranée	1502
GR6	De la Gironde aux Alpes-de-Haute-Provence	1371
GR7	Des Vosges aux Pyrénées	1464
GR9	Du Jura à la Méditerranée	963
GR10	Traversée des Pyrénées	908
GR11	Randonnée autour du Pays d'Ile de France	651
GR12	De Gué-d'Hossus (Ardennes) aux Etangs de Commelles (Oise)	286
GR13	Du Gâtinais (Seine-et-Marne) au Morvan (Saône-et-Loire)	463
GR14	Sentier des Ardennes	579
GR20	Traversée de la Corse	183

3.4. Οι Μεγάλες Διαδρομές στην Ελλάδα

Οι δύο μεγαλύτερες διαδρομές στην Ελλάδα είναι τα τμήματα των **Ευρωπαϊκών Μονοπατιών E4** και **E6** που διατρέχουν τη χώρα διαμήκως και εγκάρσια αντίστοιχα. Το μήκος τους είναι μεγάλο αλλά όχι σαφώς γνωστό, καθότι πολλά σκέλη τους έχουν αλλοιωθεί σημαντικά τις δύο τελευταίες δεκαετίες. Και οι δύο διαδρομές έχουν ελλιπή σήμανση, ενώ μεγάλα τμήματά τους έχουν επικαλυφθεί από νεότερα οδικά δίκτυα.

Τα Εθνικά μονοπάτια O1, O2, O3, O22, O31, O32 και O33 αποτελούν αξιόλογες Μεγάλες Διαδρομές. Καθώς δεν επανασχεδιάστηκαν συντηρήθηκαν ποτέ, με την πάροδο του χρόνου η αξία τους μειώθηκε λόγω των ολοένα μεγαλύτερων τμημάτων αβέβαιης βατότητας.

Κοινός παρονομαστής των διαδρομών των πιο πάνω Ευρωπαϊκών και Εθνικών μονοπατιών είναι η ελλιπής σήμανση και η μέτρια συνοχή τους ως προς το πεζοπορικό ενδιαφέρον.

Τα τελευταία χρόνια σχεδιάστηκαν και σηματοδοτήθηκαν αρκετές πολυήμερες πεζοπορικές διαδρομές στην Ελλάδα. Οι πιο αξιόλογες προσπάθειες έγιναν με σκοπό την πιστοποίηση κατά ERA. Οι διαδρομές αυτές είναι το Menalon Trail (71 km), το NESTOS RODOPI TRAIL (μήκος 72 km) και το δίκτυο ANDROS ROUTES με μια διακριτή κυκλική διαδρομή 90 km. Τέλος, έχει οργανωθεί από

εθελοντές μια μεγάλη διαδρομή στην Κέρκυρα, το CORFU TRAIL, με μια κεντρική μετρίως σηματοδοτημένη χάραξη και πολλές παραλλαγές, η μεγαλύτερη από τις οποίες έχει μήκος 180 km.

Ολοκληρωμένα δίκτυα μεγάλων αποστάσεων θα μπορούσαν να θεωρηθούν και οι μεγάλοι μήκους αγώνες ορεινού τρεξίματος. Παρόλα αυτά, λόγω της άπαξ ετησίως διοργάνωσης, επιλέγεται ένας τρόπος σήμανσης που δεν είναι μόνιμος. Επιπλέον, οι ορεινοί αγώνες δεν είναι σχεδιασμένοι ως πεζοπορικές διαδρομές, καθότι περιλαμβάνουν μεγάλες υψομετρικές διαφορές, είναι σχεδόν πάντα κυκλικές πορείες χωρίς ενδιάμεσο σταθμό και δεν σχεδιάζονται με σκοπό την ενσωμάτωση των φυσικών και πολιτισμικών στοιχείων τη περιοχής, αλλά την επίτευξη αθλητικών στόχων.

3.5. Ένταξη του LPT στο διεθνές και εθνικό πεζοπορικό πλαίσιο

Με βάση την πιο πάνω εικόνα, το LPT αποτελεί μια από τις ελάχιστες μεγάλου μήκους οργανωμένες διαδρομές στην Ελλάδα. Επίσης είναι η μοναδική διαδρομή με μήκος που ξεπερνά τα 100 km που θα αποκτήσει μόνιμη και πλήρη σήμανση.

Τα ημερήσια τμήματα της συνολικής διαδρομής έχουν μήκη που κυμαίνονται από 7 έως 24 χλμ. Πολλά από αυτά τα τμήματα έχουν έντονο κατηφορικό προφίλ δημιουργώντας πορείες κατάλληλες για όλα τα επίπεδα των περπατητών. Ένα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά του Μεγάλου Μονοπατιού του Πηλίου είναι η δυνατότητα που προσφέρει στον περιπατητή να πραγματοποιήσει κάθε ημερήσιο τμήμα ως αυτόνομη δραστηριότητα.

Το LPT ακολουθεί την παγκόσμια τάση δημιουργίας μεγάλου μήκους πεζοπορικών διαδρομών - διασχίσεων όπως είναι το **Jordan Trail**, το **GR20** (Διάσχιση της Κορσικής), το **GR10** (Διάσχιση των Πυρηναίων) και τα μεγάλα μονοπάτια πιστοποιημένα από την **European Ramblers Association**.

Με βάση την μόνιμη υποδομή και μέσα από το πλαίσιο προβολής που έχει προβλεφθεί, το Μεγάλο Μονοπάτι του Πηλίου θα συμβάλλει στη βιώσιμη ανάπτυξη της Μαγνησίας, προσθέτοντας στο πολυπρόσωπο τουριστικό προφίλ της περιοχής πολλά νέα συστατικά όπως:

Ανάδειξη και στήριξη των απομακρυσμένων οικισμών του Βορείου και Νοτίου Πηλίου.

Επιμήκυνση τουριστικής περιόδου – οι περισσότεροι πεζοπόροι προτιμούν να έρχονται στην περιοχή τους μήνες πριν και μετά το καλοκαίρι, δηλαδή περιόδους που η τουριστική υποδομή της περιοχής έχει μεγάλη διαθεσιμότητα.

Αύξηση της απασχόλησης τοπικού πληθυσμού στις υπηρεσίες συνοδείας των επισκεπτών και μεταφοράς (transfer).

Πρώθηση μικρών επιχειρήσεων και αύξηση ετήσιου εισοδήματος της τοπικής οικονομίας.

Ανάπτυξη και ενίσχυση του ρόλου των αγροτουριστικών μονάδων και καταλυμάτων.

Ευαισθητοποίηση των επισκεπτών αλλά και του τοπικού πληθυσμού σχετικά με την προστασία των φυσικών πόρων.

Συμβολή στην αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών μέσω της συντήρησης του δικτύου μονοπατιών (κατολισθήσεις, πυρκαϊές, πλημμύρες κτλ.).

Προσθήκη ενός επιπλέον τουριστικού προϊόντος, όπως είναι η πεζοπορία μεγάλων αποστάσεων και η σειριακή σύνδεση οικισμών με τα πόδια.

3.6. Άλλα πεζοπορικά δίκτυα στην περιοχή μελέτης

Pelion Routes

Στο κεντρικό και νότιο Πήλιο έχει μελετηθεί και βρίσκεται σε φάση δημοπράτησης ένα πλέγμα πεζοπορικών διαδρομών μήκους 450 χλμ. που καλύπτει μεγάλο μέρος των υφιστάμενων μονοπατιών του Πηλίου. Το πλέγμα Pelion Routes εκτείνεται στην περιοχή των δήμων Βόλου, Ζαγοράς-Μουρσίου και Νοτίου Πηλίου και οι μελέτες και τα έργα συντονίζονται και παρακολουθούνται από τους τρεις δήμους.

Από τη Μακρινίτσα και νοτιότερα, το Μεγάλο Μονοπάτι του Πηλίου, αξιοποιώντας την ίδια βασική υποδομή, υιοθετεί σε μεγάλο ποσοστό τις οδεύσεις των διαδρομών του πλέγματος Pelion Routes, επιλέγοντας κατά τόπους παράλληλες ή διαφορετικές συνδέσεις.

Οι μελέτες αποτύπωσης και σήμανσης των τριών δήμων έγιναν από την AnaDigit, υπό το συντονισμό των μελετητών της παρούσας μελέτης. Έχοντας πλήρη γνώση των θέσεων και του τρόπου σήμανσης του πλέγματος Pelion Routes και για αποφυγή επικαλύψεων ή σύγχυσης, οι μελετητές του Μεγάλου Μονοπατιού του Πηλίου επέλεξαν να αποφύγουν την τοποθέτηση πινακίδων κατεύθυνσης – κάτι που προβλέπεται επαρκώς από τις μελέτες σήμανσης του πλέγματος Pelion Routes - και υιοθέτησαν ένα σαφώς διακριτό ύφος και μέθοδο σήμανσης.

Καθότι οι εργασίες καθαρισμού του Μεγάλου Μονοπατιού του Πηλίου προβλέπεται να γίνουν πριν το τέλος του 2021, εκτιμούμε ότι οι αντίστοιχες εργασίες στο πλέγμα Pelion Routes θα καταστούν ευκολότερες και οικονομικότερες. Περαιτέρω, οι εκατέρωθεν προσπάθειες συντήρησης του κοινού κορμού των δύο δικτύων θα συμβάλλουν στη διατήρηση μιας καλής βατότητας πάνω στον άξονα του Μεγάλου Μονοπατιού.

Ultra Pelion Trail

Η διαδρομή του Μεγάλου Μονοπατιού στα σκέλη 3 και 4 (από Μακρινίτσα έως Τσαγκαράδα) συμπίπτει με τμήματα του σημαντικού αγώνα Ultra Pelion Trail. Ο αγώνας γίνεται άπαξ ετησίως και η όδευση του είναι ιδιαίτερα καλά επισημασμένη, ενώ μεγάλης φροντίδας τυγχάνει το διάστημα πριν τον αγώνα και η βελτίωση της βατότητας των μονοπατιών. Η παράλληλη χρήση των ίδων μονοπατιών από το Ultra Pelion Trail και το Μεγάλο Μονοπάτι του Πηλίου μόνο θετική μπορεί να κριθεί.

02

Η διαδρομή του Εθνικού Μονοπατιού 02 συμπίπτει με την όδευση του Μεγάλου Μονοπατιού σε ένα τμήμα της διαδρομής από το Κεραμίδι έως το Βένετο. Η σήμανση του 02 είναι ελλιπέστατη και η εν γένει ύπαρξη της μεγάλης και σπουδαίας αυτής διαδρομής περνά μάλλον απαρατήρητη. Η συνύπαρξη των δύο διαδρομών δεν δημιουργεί κανένα πρόβλημα.

Μονοπάτια που συντηρεί ο Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Βόλου

Τα μονοπάτια από το Καμάρι έως και τις Μηλιές έχουν δεχθεί επανειλημμένα τις φροντίδες των πιο δραστήριων από τα μέλη του ΕΟΣ Βόλου. Η συνηθέστερη παρέμβαση της ορειβατικής ομάδας του ΕΟΣ Βόλου είναι η συχνή συντήρηση μιας πρόχειρης αλλά αποτελεσματικής σήμανσης με κόκκινα σημάδια με λαδομπογιά. Η παράλληλη προσπάθεια συντήρησης των μονοπατιών θα εξασφαλίσει τη διατήρηση της καλής κατάστασης του δικτύου.

Μονοπάτια που συντηρούν οι Φίλοι των Καλντεριμιών του Νοτίου Πηλίου

Σε όλη την έκταση του Πηλίου, αλλά πιο έντονα στην περιοχή του δήμου Νοτίου Πηλίου (από τον Άγιο Γεώργιο και νοτιότερα) όλα σχεδόν τα γνωστά μονοπάτια έχουν συντηρηθεί επί μακρόν και σηματοδοτηθεί από το σύλλογο «Φίλοι των Καλντεριμιών του Νοτίου Πηλίου».

Από τις Μηλιές και νοτιότερα, η διαδρομή του Μεγάλου Μονοπατιού του Πηλίου υιοθετεί σε όλο σχεδόν το μήκος της τα μονοπάτια που έχουν βελτιώσει και συντηρούν οι «Φίλοι των Καλντεριμιών του Νοτίου Πηλίου». Η παράλληλη προσπάθεια συντήρησης αυτού του δικτύου θα εξασφαλίσει τη διατήρηση της καλής κατάστασης του δικτύου, προς όφελος των πεζοπόρων.

4. Μεθοδολογία

4.1. Μεθοδολογία μελέτης αποτύπωσης

Η μελέτη αποτύπωσης έγινε με την πάγια μέθοδο που χρησιμοποιεί η εταιρεία μας στις καταγραφές μεγάλων και σύνθετων πεζοπορικών δικτύων:

1. Στο πεδίο: δύο ερευνητές περπατούν με σταθερό ρυθμό τα ημερήσια τμήματα, αποτυπώνοντας το ίχνος της κύριας όδευσης και επισημαίνοντας τα παράπλευρα παρακλάδια. Παράλληλα, καταχωρούνται, τόσο χαρτογραφικά όσο και φωτογραφικά, μετά από σύντομη αξιολόγηση, πλήθος πληροφοριών σχετικών με το τοπίο, τη βλάστηση, τις παλιότερες και σημερινές χρήσεις γης, τα ίχνη αγροτικών και άλλων συνοικίσεων, τα σημεία υδροληψίας, τους γεωτόπους και τα ενδιαφέροντα καρστικά φαινόμενα κλπ. Η καταγραφή γίνεται με την εφαρμογή Trail Creator, που λειτουργεί σε αποκλειστική κινητή συσκευή με GPS αυξημένης ακρίβειας. Η χωρική πληροφορία αποθηκεύεται σε συντεταγμένες του Παγκόσμιου Γεωδαιτικού Συστήματος (WGS84).
2. Στο γραφείο: ειδικό συνεργάτης ελέγχει τα ίχνη των καταγραφών και τα διορθώνει πάνω στις νεότερες αεροφωτογραφίες της Κτηματολόγιον Α.Ε. Η επεξεργασία γίνεται στο λογισμικό ArcInfo της ESRI. Τα διορθωμένα ίχνη και τα σχετικά σημεία φέρουν πλέον συντεταγμένες στο Ελληνικό Γεωδαιτικό Σύστημα Αναφοράς (GGRS87).

4.2. Μεθοδολογία μελέτης σήμανσης

Η αποτύπωση των θέσεων των πινακίδων και σημαδιών έγινε με μεγάλη προσοχή, με τη βοήθεια ειδικής χαρτογραφικής εφαρμογής και με βάση συντεταγμένες σημείων που έχουν ορατότητα του προηγούμενου και του επόμενου σημαδιού.

Η σήμανση αποτελείται από δύο στοιχεία. Αυτά είναι οι πινακίδες διαδρομής, που τοποθετούνται στην αρχή και το πέρας κάθε ημερήσιου τμήματος, δηλαδή στους οικισμούς εκκίνησης και προορισμού καθενός από τα 11 ημερήσια σκέλη. Το δεύτερο στοιχείο αποτελούν τα επιβεβαιωτικά σημάδια κατά μήκος της πορείας, δηλαδή στα μονοπάτια και στους δρόμους που συνθέτουν τη διαδρομή.

Πινακίδες διαδρομής

Για κάθε ημερήσιο σκέλος θα κατασκευαστούν δύο πινακίδες διαδρομής, μια στην αφετηρία και μια στο πέρας της. Οι πινακίδες θα τοποθετηθούν σε εμφανή θέση στο γεωμετρικό ή παρόδιο κέντρο του οικισμού. Ως περισσότερο κατάλληλες αναγνωρίστηκαν οι θέσεις που είναι καλά ορατές, που παρέχουν ασφάλεια στην πινακίδα από τις καιρικές συνθήκες (φυσική σκιά και κάλυψη από βροχή) και από ζημιές από πιθανόν ατύχημα ή βανδαλισμό. Για λόγους σταθερότητας - και όχι οικονομίας - προτιμήθηκαν θέσεις που προσφέρουν υφιστάμενο μέσον στήριξης (τοίχο, μάντρα, κολώνα ΔΕΗ).

Η πινακίδα αποτελείται από επιφάνεια 50X70 εκ. στην οποία θα εκτυπωθούν τα εξής 4 στοιχεία.

- εποπτικό σκαρίφημα της συνολικής διαδρομής, με πιο έντονα τα δύο σκέλη που καταλήγουν στον οικισμό (αυτό που περατώνεται εδώ και αυτό που εκκινεί)
- χάρτες των δύο ημερήσιων σκελών.
- Υψομετρικά διαγράμματα και μετρητικά στοιχεία των δύο σκελών
- κείμενα παρουσίασης των δύο σκελών. Η παρουσίαση είναι σύντομη και εστιάζει σε καίρια στοιχεία της διαδρομής (δυσκολία, τραχύτητα, ενδεχόμενες προειδοποιήσεις) και δεν αφορά στη λεκτική περιγραφή της.

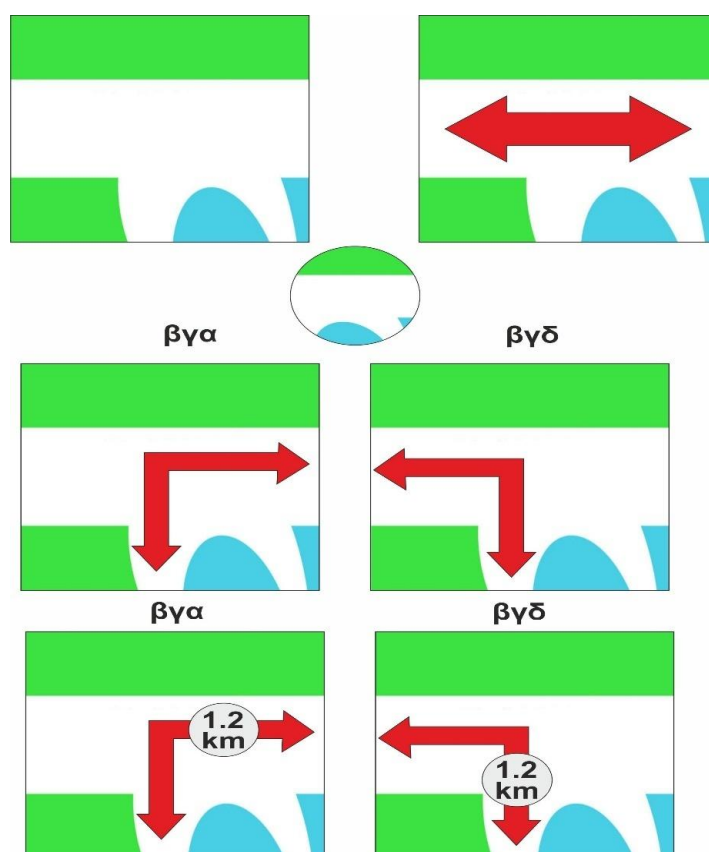
Επιβεβαιωτικά σημάδια

Τα επιβεβαιωτικά σημάδια λειτουργούν επικουρικά του σαφούς ίχνους του μονοπατιού και δεν υποκαθιστούν το αυτονόητο της όδευσης του πεζοπόρου. Με άλλα λόγια, η πορεία του πεζοπόρου δεν βασίζεται στο συνεχή εντοπισμό του επόμενου σημαδιού αλλά είναι το καθαρό και αδιαμφισβήτητο ίχνος του μονοπατιού επί του εδάφους που τον οδηγεί. Τα σημάδια απλά τον ειδοποιούν για τυχόν αλλαγές κατεύθυνσης ή επιβεβαιώνουν την ορθότητα της πορείας του.

Η σήμανση είναι αμφίδρομη. Η αμφίδρομη σήμανση δεν εξυπηρετεί μόνο την πιθανή αντίστροφη εκτέλεση της διαδρομής, αλλά είναι κυρίως θέμα ασφάλειας, γιατί έτσι ο πεζοπόρος μπορεί σε περίπτωση ανάγκης (κόπωση, ατύχημα, έλλειψη επαρκούς χρόνου, νύχτα, άλλο συμβάν) να επιστρέψει στην αφετηρία με ασφάλεια, ακολουθώντας τα σημάδια ανάδρομης όδευσης.

Εξορθολογίζοντας την πυκνότητα της σήμανσης, δημιουργήσαμε μια ποικιλία σημαδιών, που αφενός βοηθούν στην καλύτερο προσανατολισμό του πεζοπόρου, αφετέρου εξοικονομούν έναν ορισμένο αριθμό στοιχείων, διευκολύνοντας τη συντήρηση.

Έτσι, επωμιζόμενοι μεγάλο κόστος στη μελετητική φάση και στη φάση σχεδιασμού και προ-μέτρησης των σημαδιών, επιλέξαμε να τοποθετήσουμε μια ποικιλία σημαδιών, που κατά περίπτωση επισημαίνουν:

Εικόνα Χ. Οι 6 διαφορετικοί τύποι επιβεβαιωτικών σημαδιών

1. Απλό τετράγωνο: την ορθότητα της πορείας επί ενός κατά το μάλλον ή ήττον ευθύγραμμου τμήματος της διαδρομής. Τα σημάδια αυτά μπαίνουν διπλά: ένα στην κάθε μία από τις δυο κατευθύνσεις της διαδρομής, εξυπηρετώντας άριστα την οποιαδήποτε επιλογή του πεζοπόρου.

2. Μικρό κυκλικό σημάδι: Είναι στοιχείο πύκνωσης της σήμανσης, εξαιρετικά χρήσιμο για τμήματα της διαδρομής που μπορεί να προσφέρουν επαρκή σαφήνεια όδευσης όταν οι συνθήκες είναι καλές, αλλά γίνονται ιδιαίτερα δυσχερή σε λιγότερο ιδανικές συνθήκες (νύχτα, ομίχλη κλπ). Οι θέσεις και ο αριθμός των σημαδιών αυτών δεν έχουν προ-μετρηθεί ή καταχωρηθεί με συντεταγμένες, αλλά έχουν τοποθετηθεί κατ' εκτίμηση των μελετητών, στη διάρκεια των εργασιών σήμανσης και με βάση την σαφήνεια της διαδρομής μετά τις εργασίες καθαρισμού.

3. Παράλληλη πορεία: Το σημάδι αυτό τοποθετείται επί τοιχίων, ξερολιθιών, βράχων και άλλων φυσικών στοιχείων και επισημαίνει ότι η πορεία συνεχίζει επί ενός ευθύγραμμου τμήματος. Το σημάδι τοποθετείται όταν δεν είναι δυνατόν ή δεν χρειάζεται να μπουν δύο σημάδια μπρος-πίσω.

4. Δεξιόστροφη αλλαγή κατεύθυνσης: Το σημάδι αυτό τοποθετείται όταν έχουμε έντονη αλλαγή κατεύθυνσης (45-150 μοίρες) πηγαίνοντας προς δεξιά. Όταν είναι δυνατόν τοποθετείται στην αριστερή πλευρά το μονοπατιού (στη φορά Β->Ν), ώστε να υποδεικνύει τον ελεύθερο χώρο προς τα δεξιά.

5. Αριστερόστροφη αλλαγή κατεύθυνσης: Το σημάδι αυτό τοποθετείται όταν έχουμε έντονη αλλαγή κατεύθυνσης (45-150 μοίρες) πηγαίνοντας προς αριστερά. Όταν είναι δυνατόν τοποθετείται στη

δεξιά πλευρά το μονοπατιού (στη φορά B->N), ώστε να υποδεικνύει τον ελεύθερο χώρο προς τα αριστερά.

6. Σημάδι διατήρησης της πορείας επί συγκεκριμένου υποστρώματος και συγκεκριμένου μήκους:
Κατά διαστήματα, η διαδρομή ακολουθεί ένα συγκεκριμένο υπόστρωμα (χωματόδρομο, ασφαλτο, καλντερίμι), από το οποίο είναι αφύσικο να απομακρυνθεί κανείς, καθώς όλες οι τέμνουσες βατές γραμμές είναι πολύ υποδεέστερης βατότητας και σημασίας. Η συνέχεια της πορείας επί του υποστρώματος είναι αυτονόητη και αδιαμφισβήτητη, έως την απόκλιση που θα υποδεικνύει σχετικό σήμα. Το μήκος του τμήματος αυτού είναι γνωστό και η αλλαγή του υποστρώματος αυτού είναι ελάχιστα πιθανή (πχ., να τμηθεί από άλλο ισότιμο υπόστρωμα). Επιλέξαμε λοιπόν, στη θέση πολλαπλών σημαδιών, που επιβαρύνουν το κόστος παραγωγής και τοποθέτησης, αλλά κυρίως το κόστος συντήρησης, να επωμισθούμε το βάρος υπολογισμών και τροποποιήσεων και να τοποθετήσουμε ένα ειδικό σημάδι. Το σημάδι αυτό θα δείχνει μεν την κατεύθυνση, αλλά περιλαμβάνει και την πληροφορία για το μήκος του τμήματος που θα περπατηθεί, μέχρι την αλλαγή κατηγορίας βατότητας (δηλαδή, μέχρι ο χωματόδρομος να γίνει καλντερίμι, το καλντερίμι να γίνει χωμάτινο μονοπάτι κλπ). Η πινακίδα αυτή είναι μοναδική στο δίκτυο και έχει σχεδιαστεί και χωροθετηθεί με τη δέουσα μεθοδολογία. Αν χρειαστεί (πχ., αν το μήκος είναι μεγάλο), τοποθετούνται τα αναγκαία επιβεβαιωτικά σημάδια, βεβαίως πολύ λιγότερα από ότι αν διατηρούσαμε την συνήθη πρακτική των απλών σημαδιών ανά τακτά διαστήματα απόστασης.

Πινακίδες ερμηνείας περιβάλλοντος

Οι 13 πινακίδες ερμηνείας περιβάλλοντος έχουν επιφάνεια 50X40 εκ. στην οποία θα εκτυπωθούν τα εξής 3 στοιχεία:

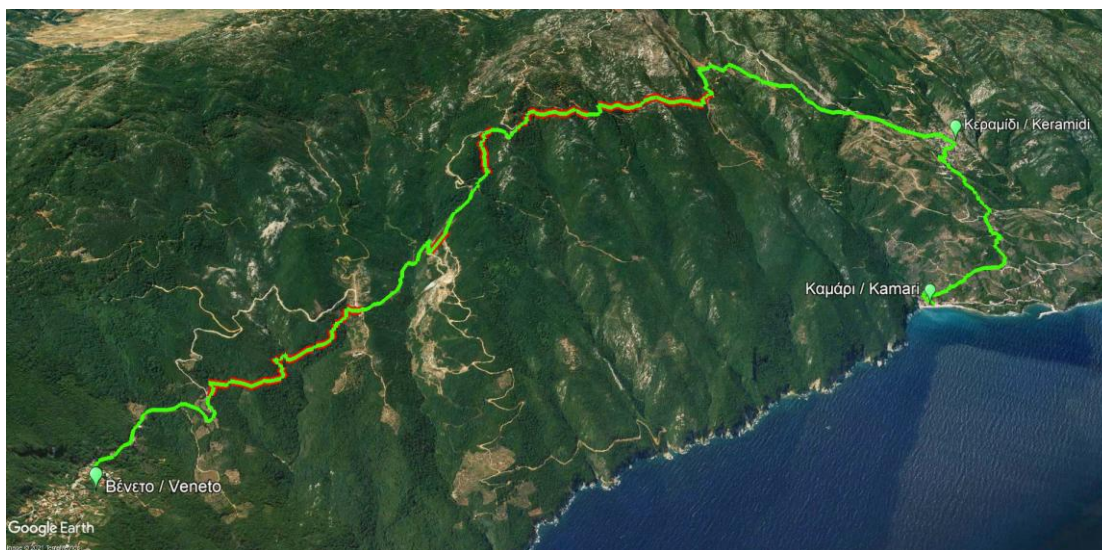
- **εποπτικό σκαρίφημα** της συνολικής διαδρομής, με εντοπισμό της θέσης της πινακίδας,
- **κείμενο** περιγραφής του αναφερόμενου στοιχείου, με έμφαση στην ερμηνεία της σχέσης του με το φυσικό χώρο.
- **φωτογραφία** που υποστηρίζει την κατανόηση των εννοιών ή των φαινομένων

ΘΕΜΑΤΑ ΠΙΝΑΚΙΔΩΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ
1. Δρυοδάσος
2. Μοναστηριακό δάσος
3. "Χιονότρυπες"
4. Γέφυρα Καρυάς
5. Μαυρόπευκα
6. Σχιστόλιθοι
7. Οξιές
8. Γεφύρι Τσαγκαράδας
9. Φράγμα Παναγιώτικο
10. Φυτά της ακτής του Πηλίου
11. Μακκία βλάστηση
12. Ασβεστόλιθος
13. Τεκτονική

5. Τα ημερήσια τμήματα

5.1. Καμάρι – Βένετο

Από τη θάλασσα στο ορεινό Βένετο

Χάρτης 5.1

Περιγραφή

Η διαδρομή Καμάρι-Κεραμίδι-Βένετο ξεκινά από το τέλος του ασφαλτόδρομου στην παραλία του οικισμού Καμάρι. Ακολουθούμε τσιμεντροστρωμένους επί 380μ. και συνεχίζουμε σε μονοπάτι και μετά σε χωματόδρομο. Μετά την εκκλησία του Αγίου Αθανασίου συνεχίζουμε επί 730μ. σε χωματόδρομο κατά τόπους τσιμεντροστρωμένο. Φτάνουμε στον κεντρικό άσφαλτο της περιοχής. Κατευθυνόμαστε δεξιά σε αυτόν το δρόμο και σε 70μ. ακολουθούμε τον αγροτικό δρόμο και στο τέλος αυτού συνεχίζουμε σε στενό δρομάκι. Μετά ένα σύντομο χωματόδρομο συναντάμε πάλι τον ασφαλτόδρομο, όπου και βρισκόμαστε πλέον στη βάση του οικισμού Κεραμίδι.

Αμέσως μετά από μια μικρή ρεματιά αφήνουμε τον κεντρικό δρόμο και ξεκινάμε να ανηφορίζουμε σε καλοδιατηρημένο πλακόστρωτο δρομάκι που μας φέρνει στην κεντρική πλατεία του Κεραμιδίου.

Μέχρι εδώ θα χρειαστούν ελαφριοί καθαρισμοί της βλάστησης μήκους 471 μ.

Συνεχίζουμε σε πεζόδρομο ο οποίος σύντομα γίνεται πλακοστρωμένος δρόμος μέχρι να βγούμε από τον οικισμό. Εκεί συναντάμε τον ασφαλτόδρομο. Θα περπατήσουμε 175μ. σε αυτόν μέχρι να φτάσουμε σε ρεματιά. Εκεί ακολουθούμε το μονοπάτι που θα μας οδηγήσει στο Βένετο. Στην αρχή το μονοπάτι είναι χωμάτινο και μετά γίνεται καλντερίμι. Πλησιάζουμε κτηνοτροφική μονάδα και αμέσως μετά θα τμήσουμε τον ασφαλτόδρομο. **Στο τμήμα αυτό θα χρειαστούν ελαφριοί καθαρισμοί της βλάστησης μήκους 589 μ.**

Ένα πολύ πλατύ καλντερίμι μας οδηγεί σε μια αβαθή ρεματιά. Περνάμε απέναντι και συνεχίζουμε μέχρι να συναντήσουμε στάβλο και χωματόδρομο, τον οποίο ακολουθούμε. Ο χωματόδρομος σταδιακά μεταπίπτει σε πλατύ μονοπάτι και φτάνει σε μικρό ξέφωτο. Μόλις το περάσουμε, αφήνουμε το δρόμο και μπαίνουμε σε καλογραμμένο μονοπάτι που ανηφορίζει σε μια αρκετά απότομη πλαγιά μέχρι τη βράχινη δίοδο Πόρτες. Μετά τις Πόρτες φτάνουμε σε μικρό λιβάδι όπου συναντάμε την αρχή του χωματόδρομου.

Αφού βαδίσουμε στο χωματόδρομο για 820μ. τον αφήνουμε και κατηφορίζουμε ελαφρά μέσα σε ρεματιά σε μονοπάτι, που μας οδηγεί σε ασφαλτόδρομο. Περπατάμε 540μ. στον ασφαλτόδρομο και μπαίνουμε στα αριστερά σε ένα ακόμα τμήμα μονοπατιού. Στο σημείο αυτό το μονοπάτι δεν είναι φανερό και έχει έντονα προβλήματα με τη βλάστηση.

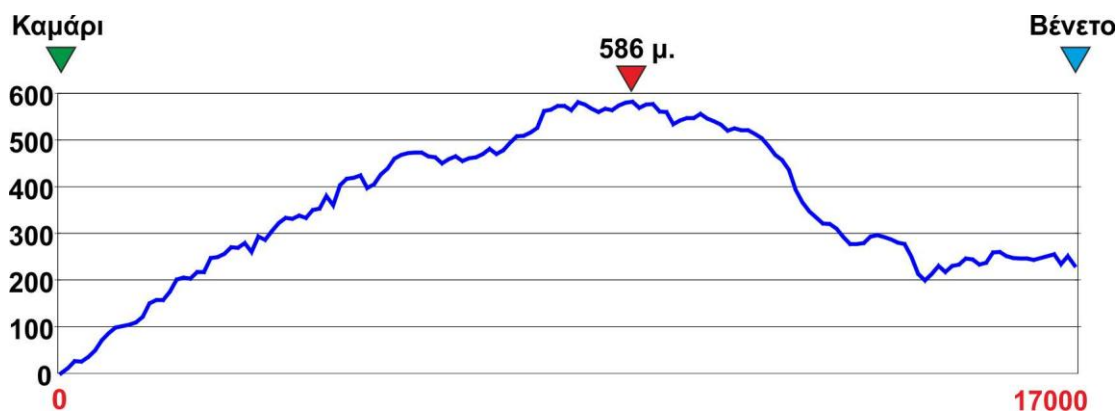
Το τμήμα αυτό παρουσιάζει αρκετά προβλήματα βατότητας και θα χρειαστούν εκτεταμένοι, αν και ελαφριοί, καθαρισμοί της βλάστησης μήκους 1952 μ.

Ξαναβαγίνουμε στον ασφαλτόδρομο τον οποίο ακολουθούμε για 400μ. και τον αφήνουμε για να κατέβουμε με μια μικρή συντόμευση στον επόμενο χαμηλότερο ελιγμό του. **Στο κατηφορικό αυτό μονοπάτι, μήκους μόλις 280μ. θα χρειαστεί να κάνουμε διευθέτηση λίθων και φερτών υλικών, προκειμένου να βελτιώσουμε τον άξονα βάδισης.**

Συνεχίζουμε στον ασφαλτόδρομο μέχρι να φτάσουμε σε «ώμο», από όπου μπορούμε να δούμε την εκκλησία του Προφήτη Ηλία στα αριστερά μας. Από τη θέση αυτή θα κατηφορίσουμε υψομετρικά 100μ. προς μια ακολουθία από ρεματιές μέσα σε πολύ πυκνή θαμνώδη βλάστηση. **Το σκέλος αυτό έχει μήκος 1800 μ. και εμφανίζει πολλά προβλήματα λόγω της εκρηκτικής αετήσιας ανάπτυξης της βλάστηση (κυρίως βάτα και άλλα υδρόφιλα είδη), οπότε θα χρειαστούν 1754 μ. καθαρισμών.** Τέλος ακολουθούμε τον ασφαλτόδρομο επί 1170μ. μέχρι το Βένετο. Το σκέλος αυτό ολοκληρώνεται στο χώρο στάθμευσης του χωριού.

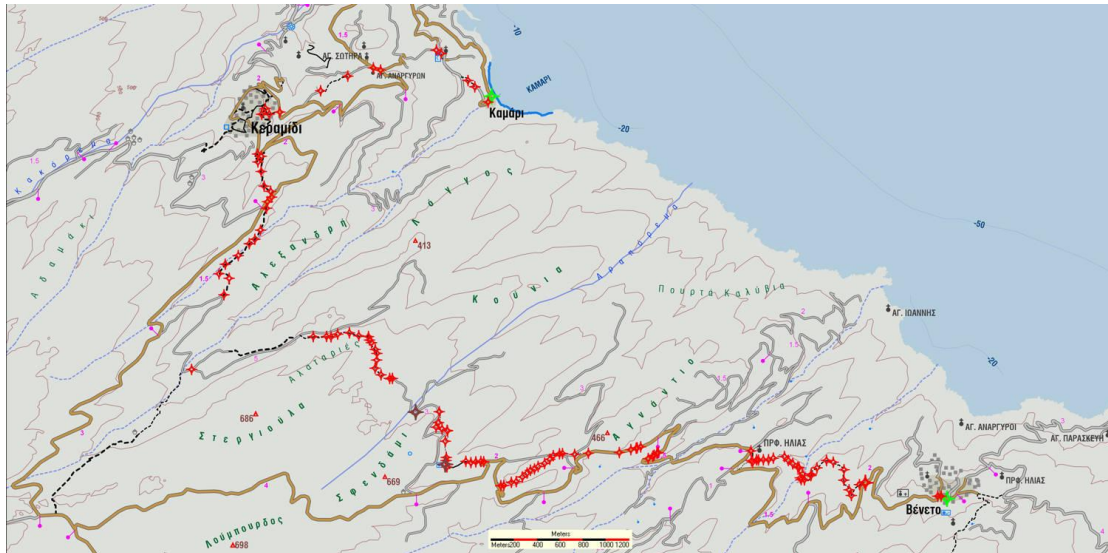
Πίνακας 2 Μετρητικά στοιχεία

Μήκος m	Δυσκολία	Χρόνος h	MIN υψόμετρο m	MAX υψόμετρο m	Ανάβαση m	Κατάβαση m
16593	2/5	7	0	586	730	510

Εικόνα 6 Υψομετρικό προφίλ της διαδρομής

Σήμανση

Η σήμανση αποτελείται από 2 πινακίδες διαδρομής, 2 πινακίδες ερμηνείας περιβάλλοντος και 125 επιβεβαιωτικά σημάδια.

Κείμενο πινακίδας διαδρομής: Η διαδρομή Καμάρι- Κεραμίδι - Βένετο αποτελεί το βορειότερο σκέλος του Long Pelion Trail. Η διαδρομή ξεκινά από το παραθαλάσσιο Καμάρι, περνά από το Κεραμίδι και καταλήγει στο Βένετο. Το Κεραμίδι είναι το κεφαλοχώρι του Βορείου Πηλίου και προσφέρει αρκετές εξυπηρετήσεις.

Η διαδρομή έχει μήκος 16.9 χλμ και αρκετή υψομετρική διαφορά καθώς ξεκινά από τη θάλασσα και περνώντας από τα 600 περίπου μέτρα καταλήγει στο Βένετο, στα 230 μ. Νερό θα βρούμε στους οικισμούς (το νερό της πηγής Μπουρβουκονίκο δεν είναι ασφαλές ως πόσιμο). Το τοπίο είναι ποικίλο και ενδιαφέρον. Τα κυριότερα αξιοθέατα βρίσκονται στα χωριά Κεραμίδι (όπου αξίζει να επισκεφθείτε την πλατεία, την ενοριακή εκκλησία του Αγίου Γεωργίου και το Εκκλησιαστικό Μουσείο) και το Βένετο (περιηγηθείτε τα δρομάκια του οικισμού και επισκεφθείτε την πλατεία).

Εργασίες συντήρησης του μονοπατιού

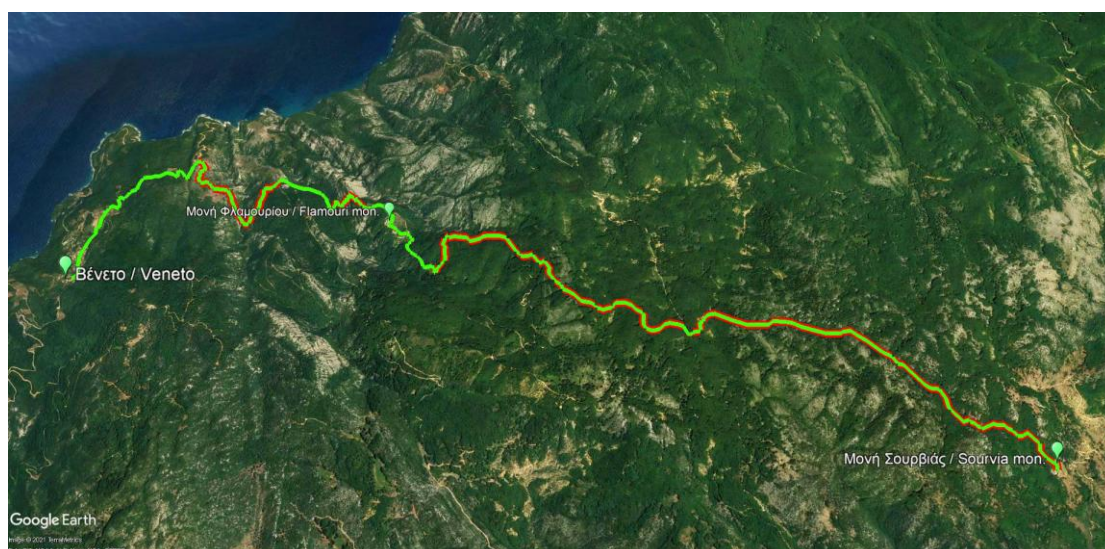
Θα χρειαστούν συνολικά 3013 μ. ελαφριών καθαρισμών (Κατηγορία 1), 2434 μ. καθαρισμών της Κατηγορίας 2 και 284 μ. παρεμβάσεων της Κατηγορίας 3.

Πίνακας 1 Εργασίες συντήρησης μονοπατιών

Κατηγορία 1 (μ.)	Κατηγορία 2 (μ.)	Κατηγορία 3 (μ.)
3013	2434	284

5.2. Βένετο - Μονή Φλαμουρίου- Μονή Σουρβιάς

Στις ερημιές του Βορείου Πηλίου

Χάρτης 5.2

Περιγραφή

Η διαδρομή **Βένετο - Μονή Φλαμουρίου- Μονή Σουρβιάς** ξεκινάει από τον κεντρικό δρόμο του Βένετου. Κινούμαστε προς τα ανατολικά ακολουθώντας τον τσιμεντοστρωμένο δρόμο και μετά χωματόδρομο που κατευθύνεται προς την παραλία Πετρομέλισσο. Μετά από 2.4 χλμ από την αφετηρία μας θα αφήσουμε το χωματόδρομο για να κινηθούμε στο μονοπάτι προς τη μονή Φλαμουρίου. Το μονοπάτι αυτό δε χρησιμοποιείται πλέον από τους ντόπιους και είναι ιδιαίτερα δύσβατο λόγω της πυκνής βλάστησης. Το ακολουθούμε και περιτρέχουμε μια βραχύδη ράχη. Στη συνέχεια κατηφορίζουμε σε μεγάλη ρεματιά και συνεχίζουμε σε πετρώδες και πιο τραχύ πεδίο.

Αφού τμήσουμε τον άξονα της κοιλάδας, ανηφορίζουμε έντονα καλύπτοντας μια υψομετρική διαφορά 150μ. και φτάνουμε σε επίπεδη ράχη όπου συναντάμε χωματόδρομο υλοτομιών. Τον ακολουθούμε επί 880μ. Λίγο μετά τον άξονα μιας μεγάλης ρεματιάς βρίσκουμε την αφετηρία του επόμενου τμήματος του μονοπατιού προς τη μονή Φλαμουρίου. Το μονοπάτι ανηφορίζει κάνοντας έντονους ελιγμούς σε μια απότομη πλαγιά. Τελικά φτάνουμε σε ομαλή και βραχώδη ράχη, το Πετριάλο. Συνεχίζουμε κοντά στον άξονα της ράχης και μετά δεξιότερά της μέχρι να φτάσουμε στο μεγάλο πλάτωμα όπου και βρίσκεται η μονή Φλαμουρίου.

Τα μονοπάτια της μέχρι εδώ διαδρομής εμφανίζουν αρκετά προβλήματα βατότητας, λόγω της έντονης ετήσιας αύξησης της βλάστησης, που αποτελείται κυρίως από τα τυπικά είδη θάμνων και μικρών δέντρων της μεσογειακής μακκίας. Έτσι, στο τμήμα αυτό θα χρειαστούν 1930 μ. ελαφρών καθαρισμών, 1378 μ. έντονων καθαρισμών με κόψιμο χονδρότερων κλαδιών και 106 μ. μετατόπισης φερτών.

Αφήνοντας δεξιά μας την είσοδο της μονής, με μια σειρά από δρομάκια και μονοπάτια φτάνουμε στο καλοδιατηρημένο καλντερίμι που κατευθύνεται προς την τοποθεσία Σταυρός. Λίγο πριν βρούμε μεγάλη πηγή συναντάμε το μονοπάτι που οδηγεί στη μονή Σουρβιάς. Το μονοπάτι διασχίζει ένα εκτεταμένο δάσος οξιάς που απλώνεται πάνω σε ένα ήπιο ανάγλυφο με πλαγιές και ομαλές ράχες. Στο πρώτο τμήμα, το μονοπάτι έχει ασρκετά ασαφή τμήματα και θα χρειαστεί πυκνή σήμανση ή αποσαφήνιση. Βρίσκουμε το τέλος δασικού δρόμου, όπου συνεχίζουμε ακριβώς απέναντι. Αφού περάσουμε ένα τμήμα με πυκνή βλάστηση από παλιούρια και μετά ένα μικρό ξέφωτο. Συνεχίζουμε συναντάμε έναν επόμενο δασικό δρόμο. Ακολουθούμε διαδοχικά δασικούς δρόμους και τελικά παίνουμε σε καλό μονοπάτι, αρχικά οριζόντιο, αλλά μετά τη θέση Χιονότρυπα αρκετά ανηφορικό μέχρι ένα ασαφές διάσελο στα 860μ. Από εδώ θα κατηφορίσουμε έντονα μέχρι να καταλήξουμε σε μεγάλο λιβάδι όπου βρίσκεται η μονή Σουρβιάς.

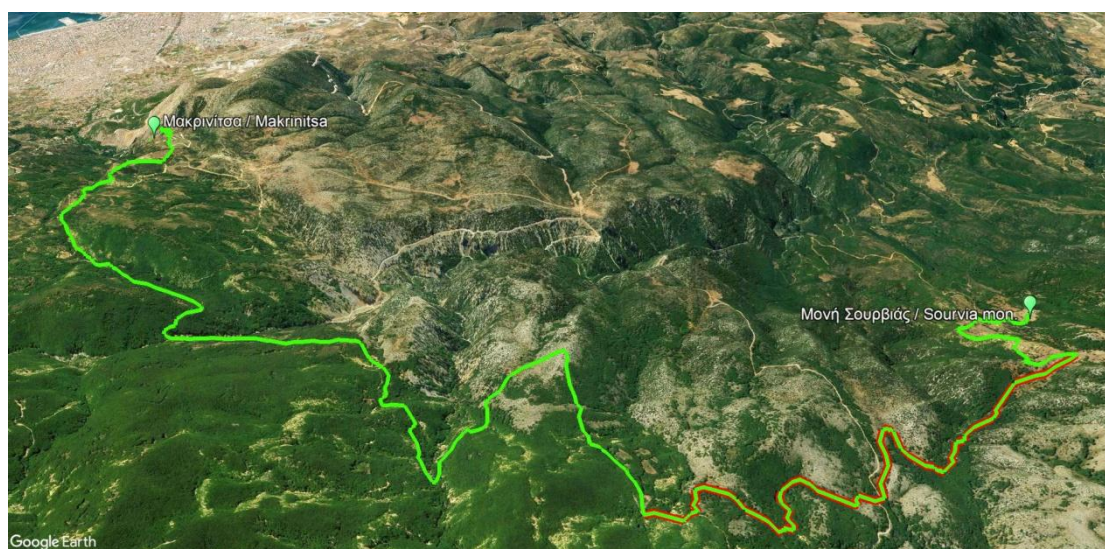
Στο τμήμα αυτό θα χρειαστούν 6570 μ. ελαφρών καθαρισμών, κυρίως μετατόπιση κατακείμενων κλαδιών, περιορισμός λεπτών κλαδιών οξιάς, κόψιμο χαμηλών πυξαριών κλπ.

Η μονή Σουρβιάς είναι ερειπωμένη, αλλά τα κύρια κτίρια της και το καθολικό βρίσκονται σε φάση αναστήλωσης. Η τοποθεσία έχει αρκετές πηγές.

5.3. Μονή Σουρβιάς-Μακρινίτσα

Διατρέχοντας έρημα ορεινά τοπία

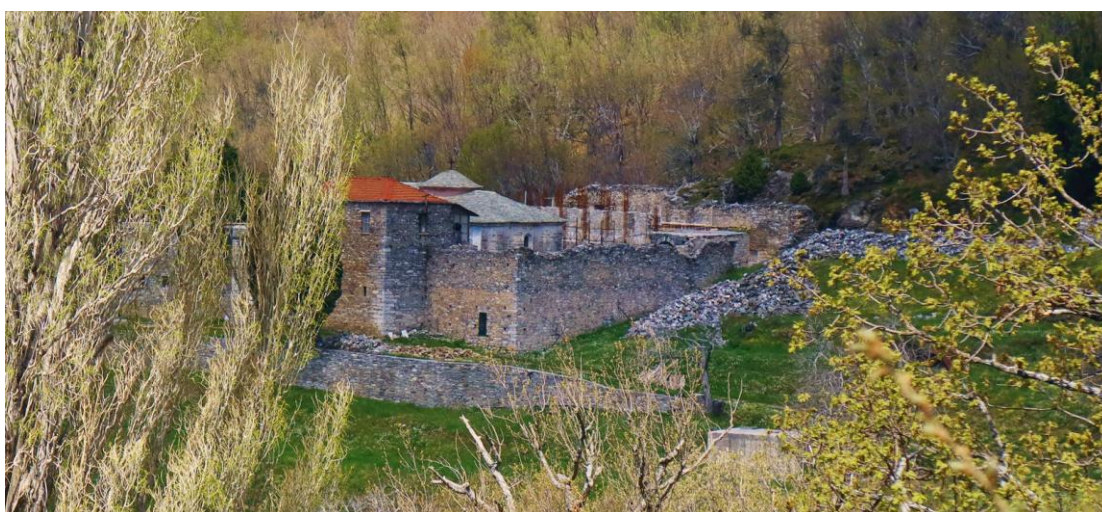

Χάρτης 5.3

Περιγραφή

Η διαδρομή **Μονή Σουρβιάς-Μακρινίτσα** ξεκινά από τη μονή Σουρβιάς, από όπου θα ακολουθήσουμε στενό δρομάκι και μετά χωματόδρομο. Ανηφορίζουμε από ποτίστρα σε σύντομο μονοπάτι και βρίσκουμε ξανά το χωματόδρομο. Τον ακολουθούμε για 1250μ. και τον αφήνουμε για να μπούμε δεξιά σε μεγάλο λιβάδι. Βαδίζουμε σε παλιό δρομάκι και μετά σε μονοπάτι, το οποίο αρχικά είναι φανερό σε χλοερό έδαφος, ενώ μετά γίνεται δυσδιάκριτο σε βραχώδες πεδίο. Τέμνουμε ρεματιά και φτάνουμε σε λιβάδι. Εδώ στρεφόμαστε αριστερά και με μια ομαλά ανηφορική τραβέρσα καταλήγουμε σε χωματόδρομο.

Μέχρι εδώ θα χρειαστούν 3050 μ. ήπιων καθαρισμών. Σε ένα τμήμα περίπου 670 μ. θα χρειαστεί να γίνουν βελτιώσεις του ίχνους του μονοπατιού στο έδαφος, δηλαδή μετατοπίσεις λίθων, ξύλων και φερτών υλικών.

Ανηφορίζουμε σε ρεματιά χωρίς σαφές μονοπάτι μέχρι άλλο χωματόδρομο. Αυτόν τον χωματόδρομο τον ακολουθούμε για τα επόμενα 5χλμ. προς την περιοχή Τρανό Ίσωμα, περνώντας από το μονότοξο γεφύρι της Καρυάς.

Από το Τρανό Ίσωμα θα περπατήσουμε για λίγο στο χωματόδρομο μέχρι να βρούμε το σχετικά καλό μονοπάτι που θα μας φέρει σε χωματόδρομο στην τοποθεσία Κέδρος Αϊ-Λιά. Συνεχίζουμε στο χωματόδρομο και τελικά φτάνουμε στο μετόχι του Προφήτη Ηλία.

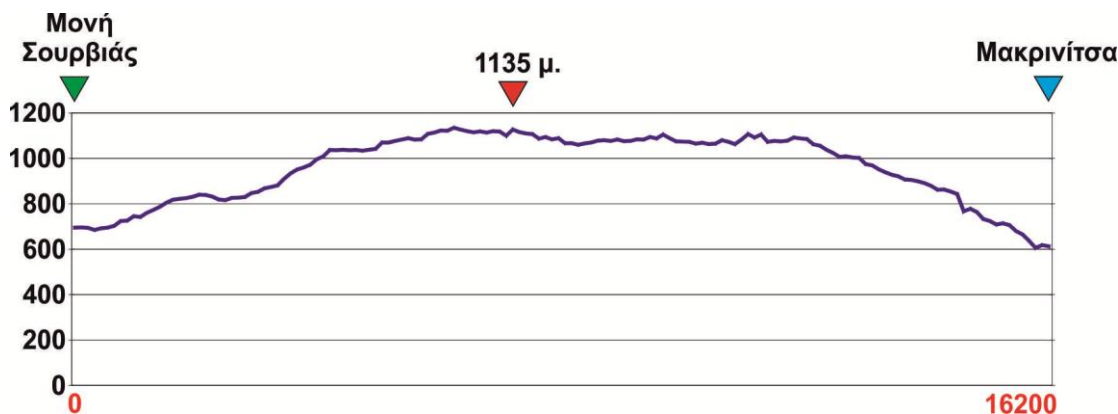
Με ένα συνδυασμό από δρομάκια και μονοπάτι περνάμε από γεωργικό πλάτωμα. **Εδώ, ένα τμήμα του μονοπατιού έχει κλείσει από τα πουρνάρια και τις υλοτομίες και θα χρειαστούν εργασίες σε μήκος 213 μ.**

Συνεχίζουμε στο χωματόδρομο και τον αφήνουμε για να κατηφορίσουμε σε καλό μονοπάτι. Συναντάμε ξανά το χωματόδρομο αφού τμήσουμε δυο ελιγμούς του με σύντομα μονοπάτια, συνεχίζουμε μέχρι να βρούμε μεγάλη καμπή του όπου και τον αφήνουμε. Με ένα σύντομο μονοπάτι βγαίνουμε στον τσιμεντόδρομο πάνω από τη Μακρινίτσα. Αμέσως κατηφορίζουμε σε μια σειρά από πολύ καλά μονοπάτια του οικισμού, τα οποία στην αρχή είναι χωμάτινα και μετά πετρώχιστα. Τελικά, το εξαιρετικό κύριο καλντερίμι του οικισμού μας οδηγεί στη μεγάλη πλατεία της Μακρινίτσας.

Πίνακας 2 Μετρητικά στοιχεία

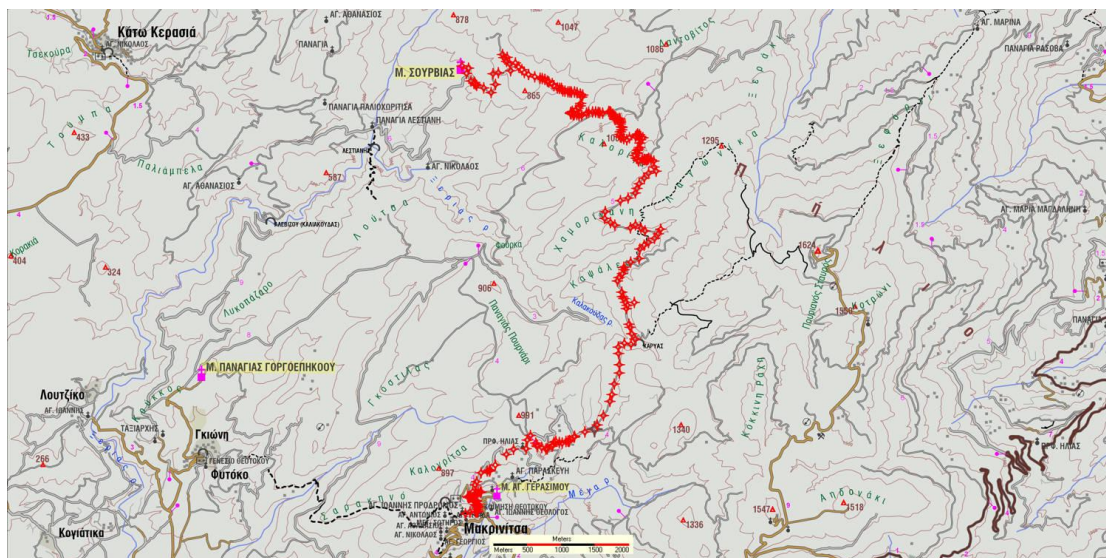
Μήκος m	Δυσκολία	Χρόνος h	MIN υψόμετρο m	MAX υψόμετρο m	Ανάβαση m	Κατάβαση m
15658	1/5	6	632	1135	618	692

Εικόνα 8 Υψομετρικό προφίλ της διαδρομής

Κείμενο πινακίδας: Το σκέλος αυτό διατρέχει τις, έρημες σήμερα, κοιλάδες νότια της μονής Σουρβιάς. Εκτός από κάποιες εποχικές υλοτομικές δραστηριότητες, δεν θα συναντήσουμε άλλη ανθρώπινη παρουσία πριν το Τρανό Ίσωμα. Από το αγροτικό αυτό σύμπλεγμα οροπεδίων θα κατέβουμε στην πολύβουη Μακρινίτσα, ορεινό μέλος ενός δυναμικού αμφιθεάτρου τουριστικών οικισμών που περιβάλλουν το μυχό του Παγασητικού. Η διαδρομή έχει μήκος 13.4 χλμ, αλλά μικρή υψομετρική διαφορά, ενώ ένα μεγάλος μέρος της ακολουθεί βατούς χωματόδρομους. Νερό στη Σουρβιά, τη Μακρινίτσα - την Άνοιξη και στις μεγάλες ρεματιές.

Σήμανση

Η σήμανση αποτελείται από 2 πινακίδες διαδρομής, 1 πινακίδα ερμηνείας περιβάλλοντος και 227 επιβεβαιωτικά σημάδια.

Εργασίες συντήρησης του μονοπατιού

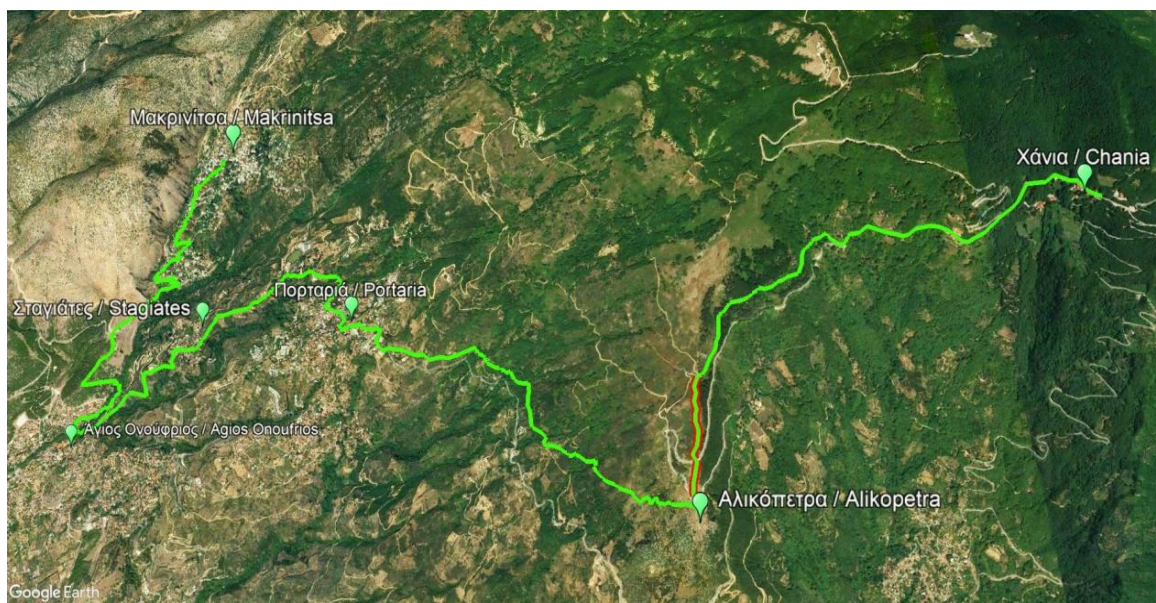
Θα χρειαστούν συνολικά 3050 μ. ελαφριών καθαρισμών (Κατηγορία 1) και 893 μ. παρεμβάσεων της Κατηγορίας 3.

Πίνακας 3 Εργασίες συντήρησης μονοπατιών

Κατηγορία 1 (μ.)	Κατηγορία 2 (μ.)	Κατηγορία 3 (μ.)
3050	0	893

5.4. Μακρινίτσα - Άγιος Ονούφριος - Σταγιάτες - Πορταριά - Χάνια

Στους μεγάλους πέτρινους δρόμους του Πηλίου

Χάρτης 5.4

Περιγραφή

Ξεκινάμε την πορεία **Μακρινίτσα - Άγιος Ονούφριος - Σταγιάτες - Πορταριά – Χάνια** από την κεντρική πλατεία της Μακρινίτσας και ακολουθούμε το μεγάλο και πλατύ καλντερίμι που συνδέει την Μακρινίτσα με το Βόλο. Φτάνουμε στη μεγάλη εκκλησία του Αγίου Γεωργίου και συνεχίζουμε μέχρι να βρεθούμε στο πάνω μέρος της Κουκουράβας.

Από το κάτω μέρος της Κουκουράβας θα ακολουθήσουμε τον κεντρικό δρόμο και θα φτάσουμε σε ράχη. Από εδώ θα κινηθούμε σε ομαλό χωμάτινο μονοπάτι που περνά από τον Άγιο Νικολάκη τον Κρεμαστό. Δρασκελίζουμε το Μεγάλο Ρέμα με τη βοήθεια πρόχειρης γέφυρας. Βρίσκουμε το χωματόδρομο και περνάμε το Μεγάλο Ρέμα με μονότοξη πέτρινη γέφυρα, καταλήγοντας στον οικισμό του Αγίου Ονουφρίου.

Από την κεντρική πλατεία του οικισμού, με οδική γέφυρα συναντάμε ξανά τους δρόμους της Ανατολικής πλευράς της ρεματιάς. Από εδώ με ένα μικρό μονοπάτι τέμνουμε έναν ελιγμό του οδικού δικτύου και μπαίνουμε σε τσιμεντόδρομο που τελειώνει μετά από 280μ. Εδώ βρίσκουμε την αρχή ενός παλιού καλά διατηρημένου και στενού καλντεριμιού που περνάει κοντά από το ξωκλήσι του Αγίου Παντελεήμονα. Μετά από ένα συνδυασμό μονοπατιών και δρομίσκων και αφού περάσουμε το ξωκλήσι του Αγίου φτάνουμε στην κεντρική πλατεία των Σταγιατών.

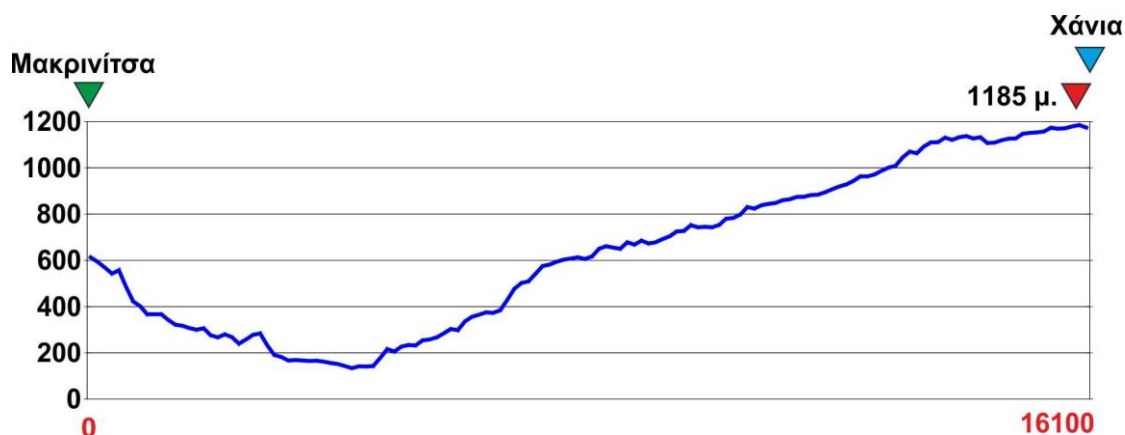
Από τους Σταγιάτες, ξεκινάμε με καλό καλντερίμι. Με μια διαδοχή μονοπατιών και μικρών δρόμων βρίσκουμε τον κεντρικό δρόμο Πορταριάς – Μακρινίτσας και τον ακολουθούμε προς το κέντρο της Πορταριάς. Μετά τη μεγάλη ενοριακή εκκλησία της Παναγίας Πορταϊτισσας ένα πλατύ καλντερίμι μας φέρνει σε ασφαλτόδρομο ο οποίος τελειώνει μπροστά στις κατασκήνωσεις της Χριστιανικής Αγωγής Βόλου. Ακολουθούμε μικρό δρομάκι το οποίο τελειώνει στην αρχή του παλιού μονοπατιού προς την Αλικόπετρα, που το ακολουθούμε για 1200μ. Μετά ένα πλάτωμα με μεγάλη ποτίστρα συνεχίζουμε σε ένα αρκετά μεγάλο τμήμα καλντεριμιού, πολύ καλά διατηρημένου που καταλήγει σε πλάτωμα κοντά στην κορυφή Αλικόπετρα. Τέμνουμε τον ασφαλτόδρομο Πορταριά – Χάνια και μπαίνουμε σε μικρό λιβάδι με ποτίστρα. Με μονοπάτια που έχουν ανοίξει τα κοπάδια, μέσα σε

πυκνή βλάστηση από κέδρα και άλλους αγκαθωτούς θάμνους ανηφορίζουμε μέχρι να φτάσουμε στο νοτιότερο άκρο μιας μεγάλης ζώνης με αναδάσωση μαύρης πεύκης. **Στο τμήμα αυτό θα χρειαστούν μόνο 460 μ. ελαφριών καθαρισμών σε χαμηλούς θάμνους (κέδρα, παλιούρια, πουνάρι).**

Το μονοπάτι προς τα Χάνια είναι σαφές, καθαρό και χωμάτινο με μικρά τμήματα καλντεριμιού. Μετά από 1350μ. φτάνουμε σε δρομάκι το οποίο μας φέρνει στο ερειπωμένο σανατόριο Καραμάνη. Από εδώ παλιό χωμάτινο δρομάκι μας οδηγεί στον ασφαλτόδρομο που ανηφορίζει προς τις στρατιωτικές εγκαταστάσεις στον Πουριανό Σταυρό. Εμείς κατηφορίζουμε τον ασφαλτόδρομο αυτό μέχρι να συναντήσουμε τον κεντρικό δρόμο για τα Χάνια. Αυτόν τον δρόμο θα ακολουθήσουμε για περίπου 1000μ. μέχρι το κέντρο του τουριστικού οικισμού Χάνια.

Πίνακας 2 Μετρητικά στοιχεία

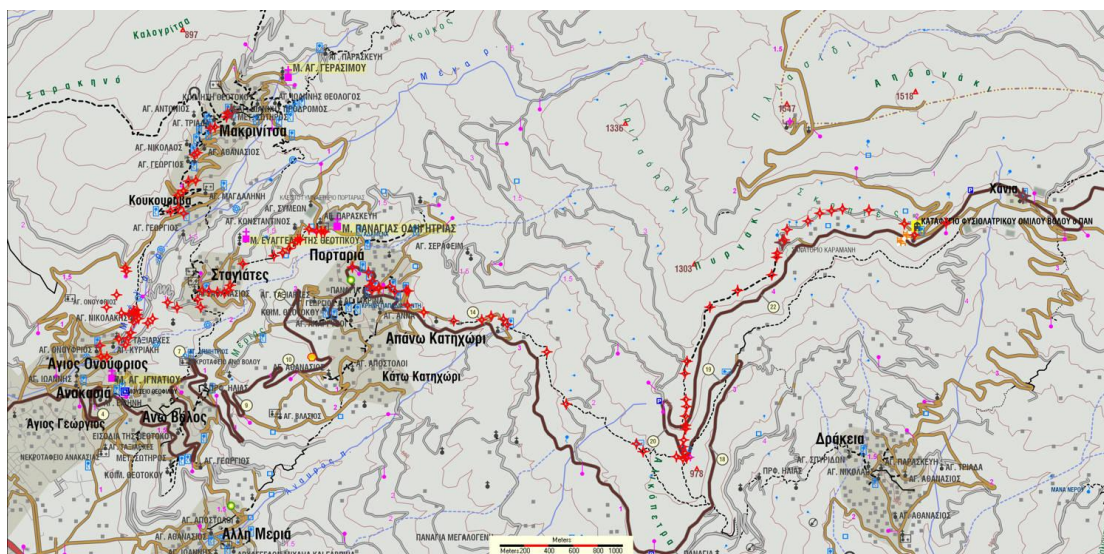
Μήκος m	Δυσκολία	Χρόνος h	MIN υψόμετρο m	MAX υψόμετρο m	Ανάβαση m	Κατάβαση m
16105	2/5	6	139	1185	1085	529

Εικόνα 9 Υψομετρικό προφίλ της διαδρομής

Κείμενο πινακίδας: Η διαδρομή Μακρινίτσα-Άγιος Ονούφριος-Σταγιάτες-Πορταριά-Χάνια συντίθεται από τα πλέον δημοφιλή μονοπάτια του Πηλίου και αποτελεί το πιο εύκολο και ευχάριστο σκέλος του LPT. Συνδέει δυο από τους πιο τουριστικούς οικισμούς του Πηλίου, τη Μακρινίτσα και την Πορταριά, που παρέχουν πλήθος εξυπηρετήσεων. Η διαδρομή κινείται σε ποικίλα πεδία, από εξαιρετικά καλντερίμια εντός των οικισμών, παλιά μονοπάτια της αγροδασικής ζώνης αλλά και σε χωμάτινα μονοπάτια στα ορεινά δάση. Ο περιπατητής από τις γειτονιές του Άνω Βόλου, κοντά στο επίπεδο της θάλασσας θα φτάσει στα ορεινά διάσελα του Πηλίου, σε υψόμετρα κοντά στα 1200 μέτρα.

Σήμανση

Η σήμανση αποτελείται από 2 πινακίδες διαδρομής, 1 πινακίδα ερμηνείας περιβάλλοντος και 105 επιβεβαιωτικά σημάδια.

Εργασίες συντήρησης του μονοπατιού

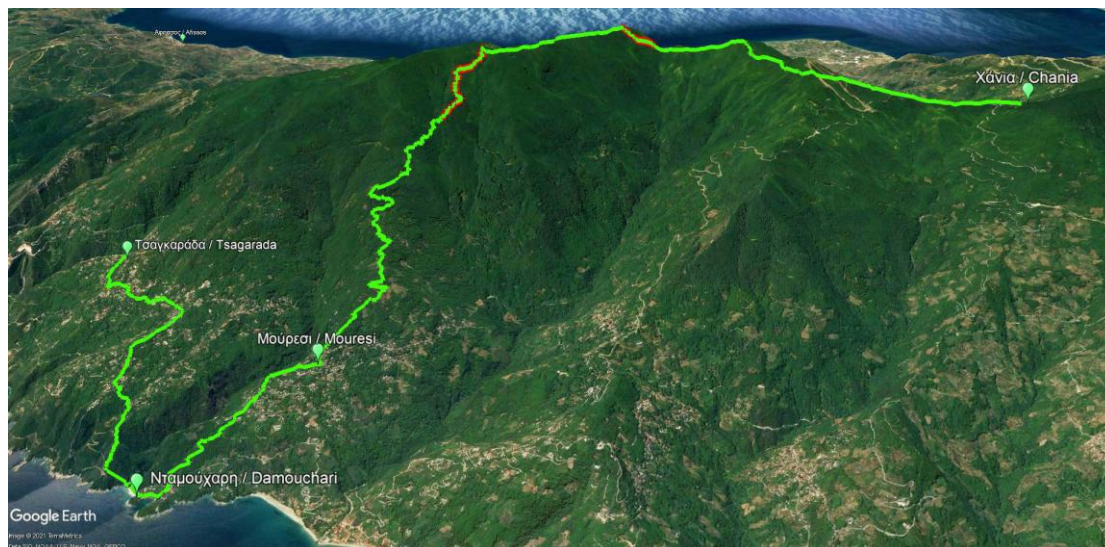
Τα μονοπάτια του σκέλους αυτού είναι σε άριστη κατάσταση. Θα χρειαστούν μόνο 460 μ. ελαφριών καθαρισμών (Κατηγορία 1).

Πίνακας 4 Εργασίες συντήρησης μονοπατιών

Κατηγορία 1 (μ.)	Κατηγορία 2 (μ.)	Κατηγορία 3 (μ.)
460	0	0

5.5. Χάνια - Μούρεσι - Νταμούχαρη - Τσαγκαράδα

Από τα ορεινά Χάνια στον παράκτιο παράδεισο της Νταμούχαρης και στην Τσαγκαράδα

Χάρτης 5.5

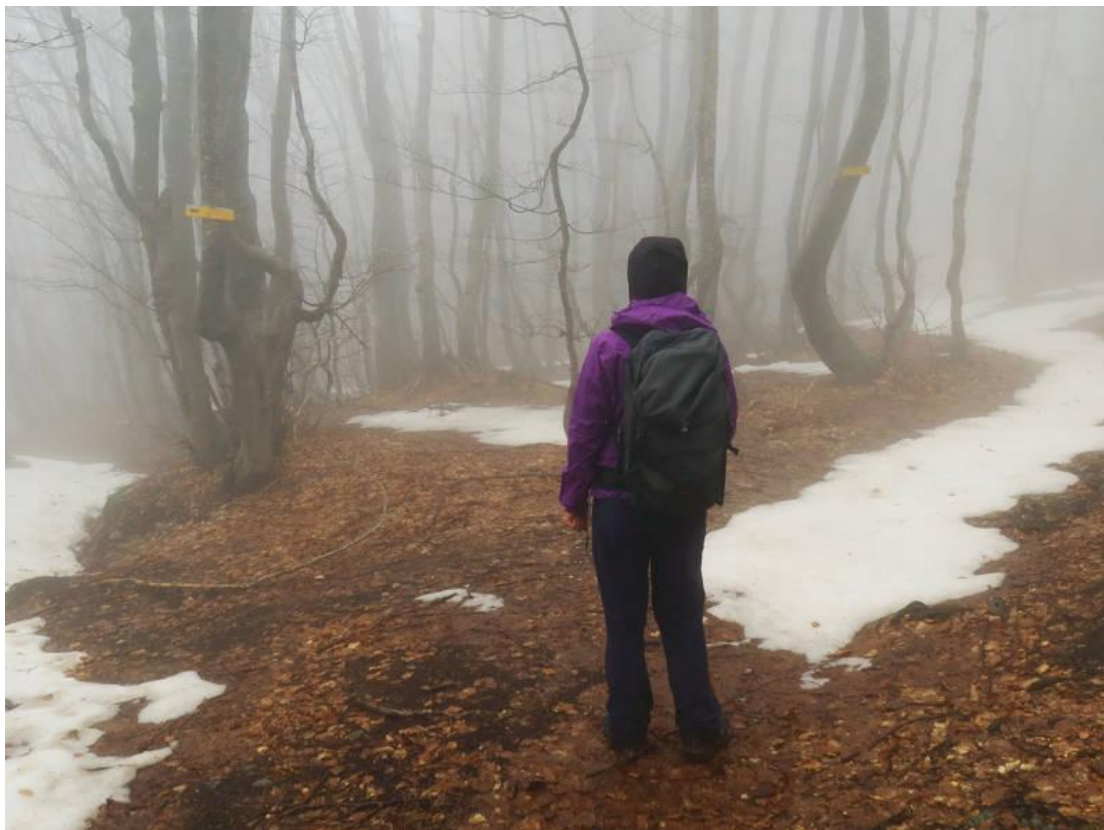
Περιγραφή

Ξεκινάμε την πορεία **Χάνια - Μούρεσι - Νταμούχαρη - Τσαγκαράδα** από το κέντρο του τουριστικού οικισμού Χάνια. Μετά τους ασφαλτόδρομους και τους διαδοχικούς χώρους στάθμευσης, φτάνουμε κάτω από το καταφύγιο του ΕΟΣ Βόλου.

Συνεχίζουμε στους αδρούς χωμάτινους δρόμους που εξυπηρετούν τις πίστες του χιονοδρομικού και αφήνουμε το διαμορφωμένο χώρο για να μπούμε σε μονοπάτι μέσα σε δάσος οξιάς. Το μονοπάτι διατρέχει την ανατολική πλευρά της κορυφής Αγριόλευκες και συνεχίζει προς την κορυφή Γολγοθάς και καταλήγει στο πέρασμα Μοναστήρι, όπου συγκλίνουν τα μονοπάτια από Άγιο Γεώργιο και Κισσό.

Ανηφορίζουμε ακριβώς απέναντι σε ομαλή πλαγιά. Σε 280μ. το μονοπάτι στρίβει δεξιά και ανηφορίζει απότομα. Σε απόκρημνο βραχώδες πέρασμα συναντάμε ένα πρόχειρο σταθερό σχοινί το οποίο χρησιμοποιούμε μόνο για ισορροπία. Ανηφορίζουμε μέχρι τη κόψη της κορυφής Σχιτζουράβλι και συνεχίζουμε σε βραχώδες πεδίο μέχρι το τριγωνομετρικό (1450μ.). **Στο τμήμα αυτό θα χρειαστούν 311 μ. ελαφριών καθαρισμών, ενώ σε μήκος 270μ. πρέπει να γίνουν εργασίες διευθέτησης του ίχνους βάδισης, κυρίως για λόγους ασφάλειας.**

Από το Σχιτζουράβλι κάνουμε διαδοχικά μικρά κατεβάσματα μέσα σε απόκρημνο πεδίο, όπου θα χρειαστεί καλή σήμανση. Συνεχίζουμε σε πιο ομαλό αλλά ασαφές πεδίο και σε τμήματα εγκαταλελειμμένου δασικού δρόμου και μονοπατιού μέχρι το τριγωνομετρικό της κορυφής Δραμάλα (1455μ.).

Από τη Δραμάλα ακολουθούμε το σαφές μονοπάτι μέσα σε δάσος οξιάς το οποίο με ανοιχτούς ελιγμούς κατηφορίζει μέχρι το Μέγα Ίσωμα. Στρίβουμε αριστερά με κατεύθυνση το Μούρεσι. Το μονοπάτι είναι χωμάτινο και κατά τόπους καλά πατημένο. Μετά από μια υψομετρική διαφορά 280μ. συναντάμε την αρχή του χωματόδρομου.

Στο τμήμα αυτό, αν και το πεδίο είναι σχετικά καθαρό – πρόκειται για ψηλό δάσος οξιάς – το ίδιο το μονοπάτι δεν είναι ευδιάκριτο, καθώς έχει σωρευτεί παλιά φυλλάδα και άφθονα κλαδιά. Θα χρειαστούν συνεπώς ήπιες εργασίες καθαρισμού του ίχνους του μονοπατιού σε ένα μήκος 4064 μ.

Ο χωματόδρομος αυτός κατηφορίζει σχετικά δύσβατος μέχρι το ξωκλήσι του Αγίου Ιωάννη. Από εκεί συνεχίζουμε με καλύτερη βατότητα και μεγάλα τμήματα τσιμεντόστρωσης. Τέλος συναντάμε τα πρώτα σπίτια του Μουρεσίου και φτάνουμε στον κεντρικό ασφαλτόδρομο Ζαγοράς - Τσαγκαράδας.

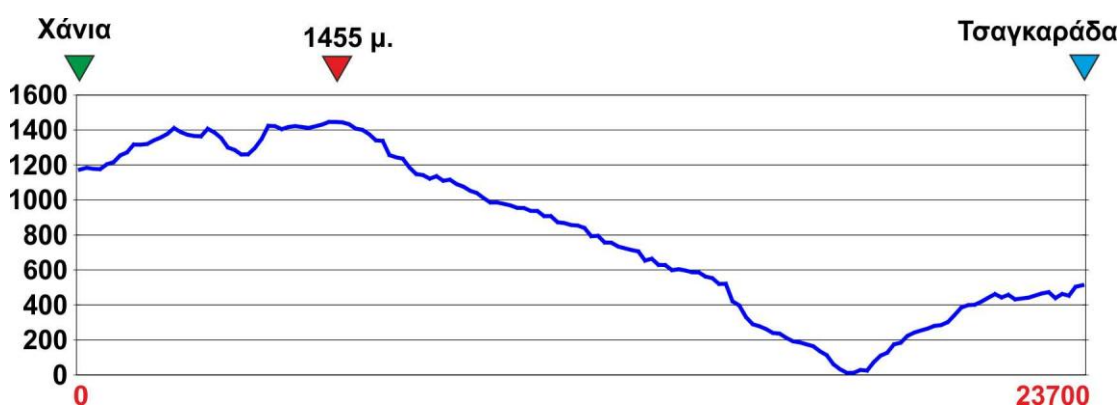
Περνάμε μέσα από μια συνοικία του χωριού και συνεχίζουμε στον ασφαλτόδρομο για 450μ. Μπαίνουμε στην αρχή σε καλντερίμι το οποίο με μικρά τμήματα ασφάλτου και τσιμεντόδρομους μας φέρνει στο τέλος της οικιστικής ζώνης του Μουρεσίου. Συνεχίζουμε με καλντερίμι και μικρά τμήματα χωματόδρομου μέχρι το χώρο στάθμευσης της Νταμούχαρης. Από το χώρο στάθμευσης της Νταμούχαρης κατεβαίνουμε στο κέντρο του παραθεριστικού οικισμού και περνάμε στην ανατολική παραλία με πετρόστρωτους πεζόδρομους.

Στο τέλος της παραλίας τελειώνει ο πεζόδρομος και ξεκινάει παλιό και εξαιρετικά καλοφτιαγμένο καλντερίμι. Περνάμε τη ρεματιά Χαλόρεμα με τη βοήθεια μεγάλης πεζογέφυρας και ανηφορίζουμε με καλντερίμι κάνοντας ελιγμούς στην τοποθεσία Καγκιόλια. Τέλος φτάνουμε στη θέση Αγνάντι από όπου με διαδοχικά καλντερίμια φτάνουμε στην εκκλησία της Αγίας Κυριακής, στο χαμηλότερο μέρος της ομώνυμης συνοικίας της Τσαγκαράδας. Ανηφορίζουμε με διαδοχικά καλντερίμια μέχρι να φτάσουμε σε ασφαλτόδρομο. Εδώ θα στρίψουμε αριστερά για να ακολουθήσουμε τη σειρά των καλντεριμιών που συνδέουν τις νότιες συνοικίες της Τσαγκαράδας λίγο χαμηλότερα από τον κεντρικό ασφαλτόδρομο. Η πορεία μας τελειώνει στην πλατεία της εκκλησίας των Ταξιαρχών.

Πίνακας 2 Μετρητικά στοιχεία

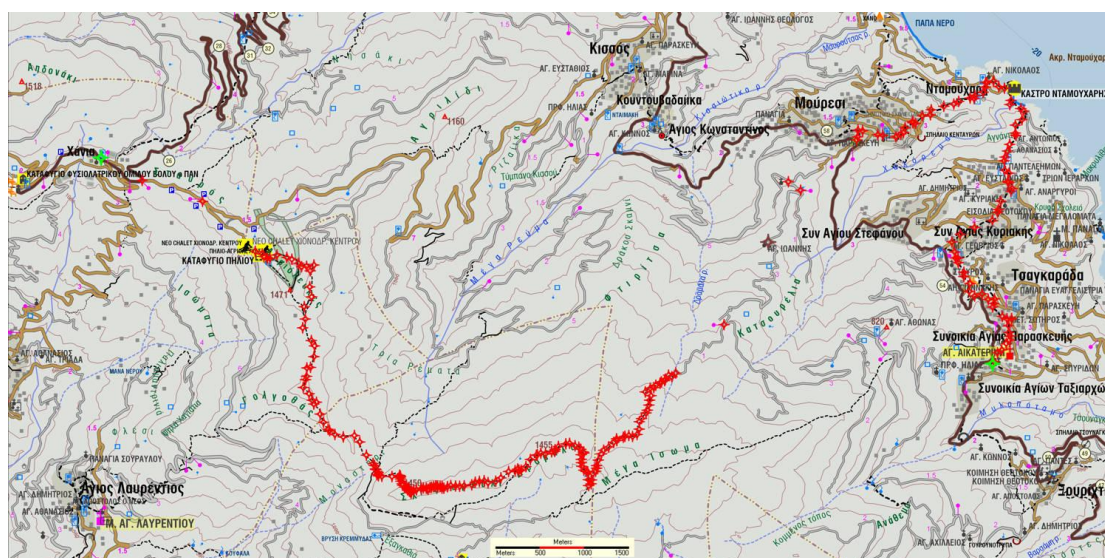
Μήκος m	Δυσκολία	Χρόνος h	MIN υψόμετρο m	MAX υψόμετρο m	Ανάβαση m	Κατάβαση m
23624	2/5	9	0	1455	1103	1772

Εικόνα 10 Υψομετρικό προφίλ της διαδρομής

Κείμενο πινακίδας: Η διαδρομή Χάνια-Μούρεσι-Νταμούχαρη-Τσαγκαράδα είναι μια απαιτητική πορεία μήκους 24 χιλιομέτρων. Συμπυκνώνει όλη τη μαγεία του Πηλίου συνδυάζοντας πολλά διαφορετικά πεδία κίνησης και τοπία, από ατμοσφαιρικά δάση οξιάς, στις βραχώδεις ράχες κοντά στο Σχιτζουραύλι, για να βυθιστεί στους κρυφούς όρμους του Αιγαίου και να ανηφορίσει σε δάση καστανιάς και οπωρώνες. Αν και εν γένει πολύ κατηφορική, καθότι κατεβαίνουμε από τις κορυφές στη θάλασσα, η διαδρομή επιφυλάσσει μια αξιόλογη ανηφορική υψομετρική διαφορά στο τέλος: έτσι, πρέπει να κρατάμε δυνάμεις για την ανάβαση στην Τσαγκαράδα. Ενδεχομένως, η ομάδα μπορεί να διανυκτερεύσει στη Νταμούχαρη και να καλύψει την ανάβαση Νταμούχαρη-Μηλιές σε μία μέρα. Η Τσαγκαράδα είναι ένας μεγάλος οικισμός με τέσσερις συνοικίες και πλούσια υποδομή εξυπηρέτησεων.

Σήμανση

Η σήμανση αποτελείται από 2 πινακίδες διαδρομής, 2 πινακίδες ερμηνείας περιβάλλοντος και 249 επιβεβαιωτικά σημάδια.

Εργασίες συντήρησης του μονοπατιού

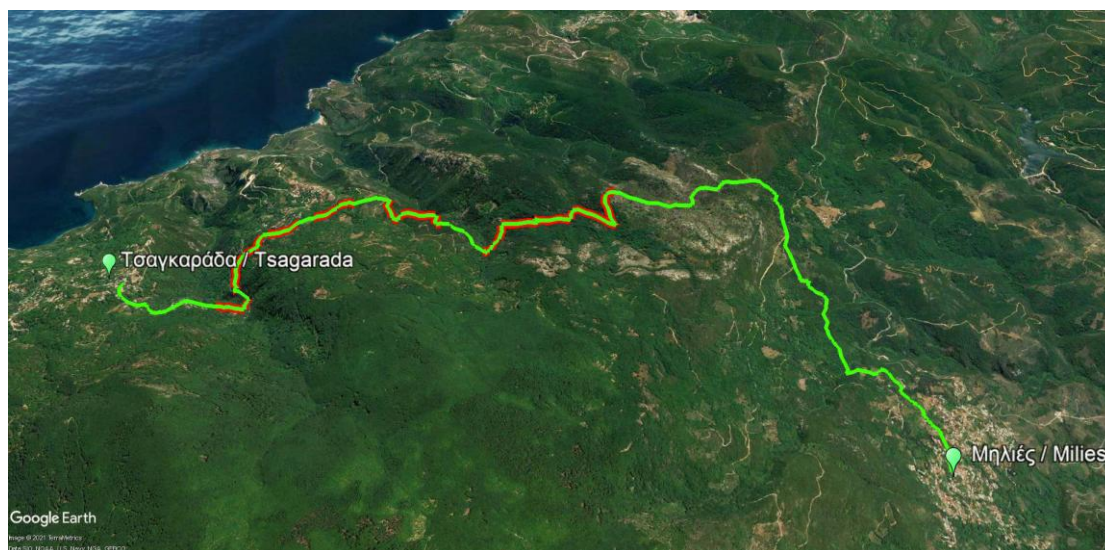
Θα χρειαστούν συνολικά 4676 μ. ελαφριών καθαρισμών (Κατηγορία 1) και 270 μ. παρεμβάσεων της Κατηγορίας 3.

Πίνακας 5 Εργασίες συντήρησης μονοπατιών

Κατηγορία 1 (μ.)	Κατηγορία 2 (μ.)	Κατηγορία 3 (μ.)
4676	0	270

5.6. Τσαγκαράδα - Μηλιές

Πάνω στην άλλοτε σημαντική σύνδεση Τσαγκαράδα-Μηλιές

Χάρτης 5.6

Περιγραφή

Το έκτο σκέλος του Μεγάλου Μονοπατιού του Πηλίου ξεκινά από την πλατεία των Ταξιαρχών και καταλήγει στις Μηλιές. Αρχικά περπατάμε πάνω στον κεντρικό ασφαλτόδρομο και μπαίνουμε στο τμήμα του παλιού καλντεριμιού που έχει διασωθεί προς το ρέμα του Μυλοπόταμου.

Η διέλευση του Μυλοπόταμου γινόταν με μεγάλη μονότοξη γέφυρα. Δυστυχώς, η πέτρινη αυτή γέφυρα κατέρρευσε το χειμώνα του 2021. Έτσι, σήμερα, θα χρειαστεί να περάσουμε μέσα από την κοίτη, που είναι βαθιά από το τέλος της Άνοιξης μέχρι τις πρώτες φθινοπωρινές κακοκαιρίες. Δεν προτείνουμε κάποια παρέμβαση στο σημείο αυτό, καθώς η αποκατάσταση της γέφυρας είναι υπό μελέτη.

Μετά το ρέμα θα ανηφορίσουμε με ελιγμούς στην απέναντι πλαγιά μέχρι να φτάσουμε στον ασφαλτόδρομο. **Στο τμήμα αυτό πρέπει να γίνουν εργασίες βελτίωσης της βατότητας σε μήκος 343 μ., με μετατόπιση λίθων και άλλων φερτών υλικών.**

Μόλις 170 μ. στα ανατολικά επί του κεντρικού δρόμου, βρίσκουμε τη συνέχεια του καλντεριμιού. Το καλντερίμι διατηρείται σε σχετικά καλή κατάσταση και οδηγεί προς το Ξουρίχτι. Με μια εναλλαγή χωματόδρομων και μονοπατιών φτάνουμε πάνω από το Ξουρίχτι.

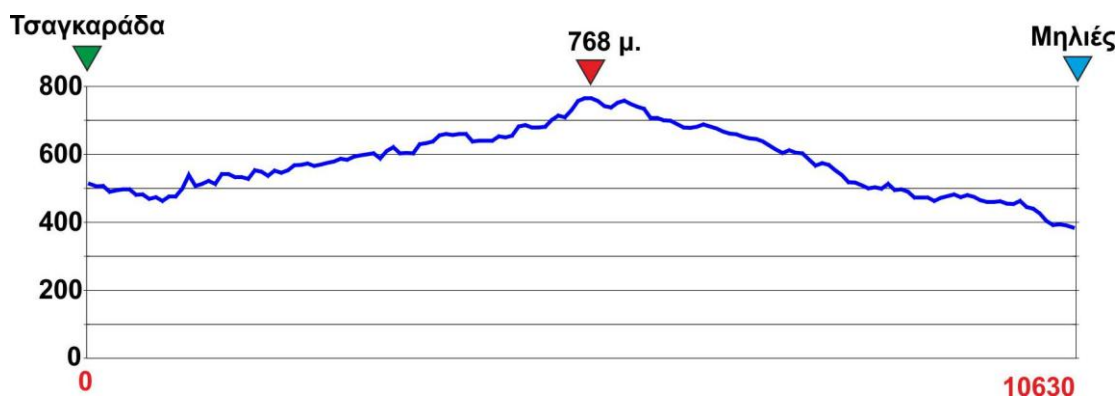
Τα μονοπάτια στο τμήμα αυτό είναι σήμερα αρκετά ταλαιπωρημένα από την εγκατάλειψη, τη διάσπαση του άξονά τους από αγροτικά δρομάκια και άλλα μονοπάτια, τη βλάστηση και τις κατολισθήσεις. Θα χρειαστούν ήπιες παρεμβάσεις σε ένα μήκος 1263 μ.

Ακολουθούμε το χωματόδρομο για 290μ. και περνάμε πάνω από το ξωκλήσι του Αγίου Δημητρίου. **Σε αυτό το σημείο μπαίνουμε σε πλατύ διαμορφωμένο μονοπάτι, κυρίως χωμάτινο με τμήματα καλντεριμιού, που χρήζει τοπικά και για ένα μήκος 849μ. βελτιώσεων, κυρίως μετατόπιση λίθων και φερτών υλικών.** Ξανασυναντάμε χωματόδρομο, ο οποίος μετά από 460μ. μας οδηγεί στο Ξουριχτιανό ρέμα. Στο παρελθόν, η διέλευση του ρέματος γινόταν με μια ξύλινη γέφυρα, από την οποία βλέπουμε σήμερα μόνο τα πέτρινα βάθρα. Δεν προτείνουμε κάποια παρέμβαση εδώ, καθώς η διέλευση του ρέματος μπορεί να γίνει όλο το χρόνο χωρίς ιδιαίτερο πρόβλημα.

Με πολύ καλό χωμάτινο μονοπάτι ανηφορίζουμε ελαφρώς και συνεχίζουμε σε σαφέστατο μονοπάτι, κατά τόπους πετρόχτιστο. Φτάνουμε στη ράχη Κέθρα. Από εδώ το μονοπάτι, πάντα πλατύ και κατά τόπους πετρόχτιστο, αρχίζει να ανηφορίζει. Τέλος, συναντάμε χωματόδρομο. **Σε αυτό το τμήμα πρέπει να γίνουν ήπιοι καθαρισμοί σε ένα μήκος 2913 μ.** Ακολουθούμε αυτόν το χωματόδρομο και από το τέλος του μπαίνουμε σε πλατύ διαμορφωμένο μονοπάτι κατά τόπους καλντερίμι. **Παρόλο που το μονοπάτι αυτό ήταν άλλοτε ο κεντρικός άξονας της περιοχής, σήμερα έχει ποικίλα προβλήματα λόγω ης βλάστησης και πρέπει να βελτιώσουμε τη βατότητα με ελαφριούς καθαρισμούς σε ένα μήκος 1313 μ.** Φτάνουμε στο πάνω μέρος των Μηλεών και με μια σειρά από μικρά δρομάκια φτάνουμε κοντά στο κέντρο του οικισμού και καταλήγουμε με καλοδιατηρημένα καλντερίμια στην πλατεία.

Πίνακας 2 Μετρητικά στοιχεία

Μήκος m	Δυσκολία	Χρόνος h	MIN υψόμετρο m	MAX υψόμετρο m	Ανάβαση m	Κατάβαση m
10633	2/5	4	389	768	364	490

Εικόνα 11 Υψομετρικό προφίλ της διαδρομής

Κείμενο πινακίδας: Το τμήμα Τσαγκαράδα - Μηλιές ακολουθεί τον συντομότερο και πιο βατό δρόμο ανάμεσα στην ανατολική και τη δυτική πλευρά του Πηλίου, όπου βρίσκονται τα δύο μεγάλα αυτά αγροτικά κέντρα της περιοχής. Με μήκος 10.6 χλμ., το σχετικά σύντομο αυτό σκέλος αποτελεί μια ευχάριστη ανάπαυλα μετά την μεγάλη πορεία της προηγούμενης μέρας. Η διαδρομή περιτρέχει τις ομαλές πλαγιές μιας σειράς κοιλάδων και λόφων. Στις Μηλιές θα βρείτε κάθε το εύρος των εξυπηρετήσεων ενός τοπικού κέντρου.

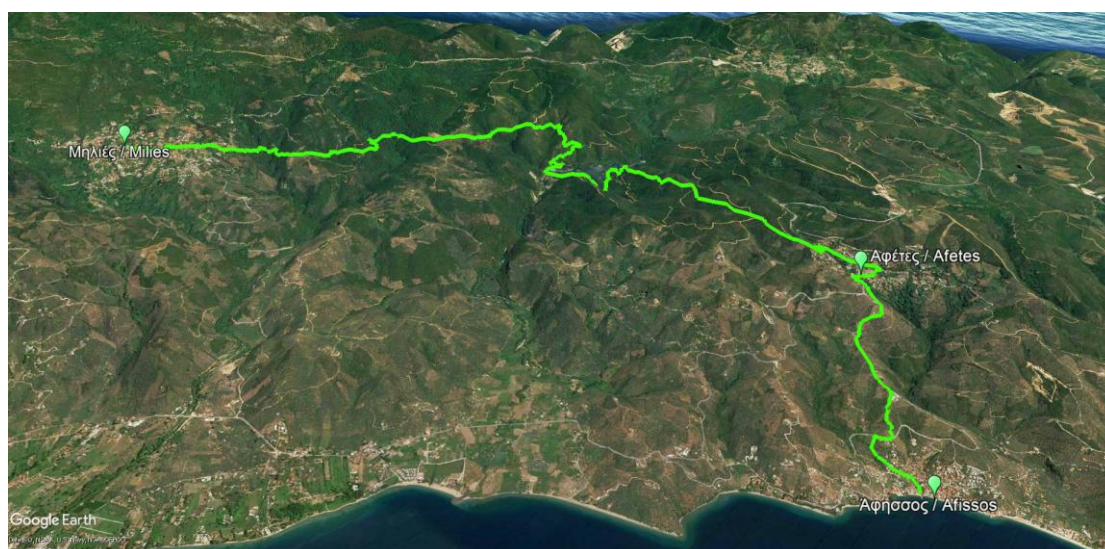
Εργασίες συντήρησης του μονοπατιού

Πίνακας 6 Εργασίες συντήρησης μονοπατιών

Κατηγορία 1 (μ.)	Κατηγορία 2 (μ.)	Κατηγορία 3 (μ.)
5479	0	849

5.7. Μηλιές - Αφέτες - Παναγιώτικο - Άφησος

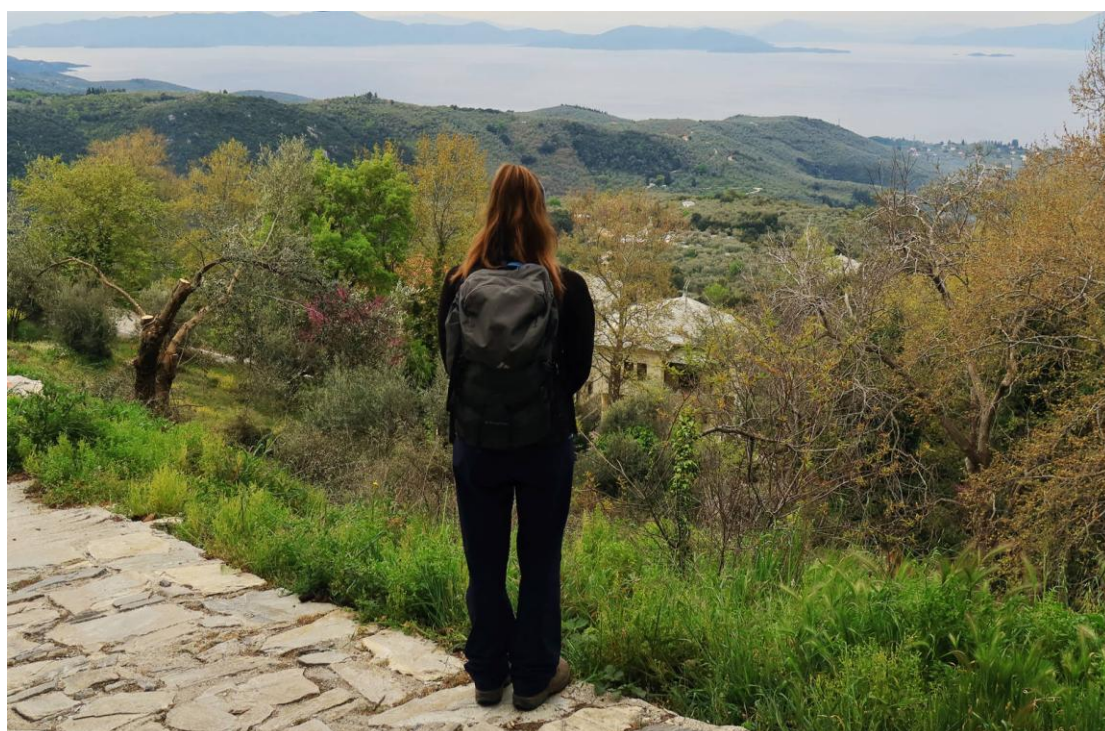
Μια ωραία πορεία στους λόφους και τη λίμνη Παναγιώτικο

Χάρτης 5.7

Περιγραφή

Το έβδομο σκέλος του Μεγάλου Μονοπατιού του Πηλίου ξεκινά από την πλατεία των Μηλεών και πάνω στον κεντρικό ασφαλτόδρομο του χωριού κατευθύνεται προς τα Νότια. Μετά από 220μ βρίσκουμε πετρόστρωτο δρομάκι που ανηφορίζει προς το Ανατολικό τμήμα του οικισμού και το ακολουθούμε. Το δρομάκι αυτό μας φέρνει στον κεντρικό ασφαλτόδρομο Μηλεών - Τσαγκαράδας, έξω από τις Μηλιές. Ακριβώς απέναντι ξεκινάει πλατύ και καθαρό μονοπάτι, στο μεγαλύτερο μέρος του καλντερίμι, που ωστόσο έχει κατά τόπους μικρά προβλήματα από τη βλάστηση. **Εδώ θα χρειαστούν ήπιοι καθαρισμοί σε ένα μήκος 1112 μ.**

Με καλό μονοπάτι φτάνουμε σε χωματόδρομο, κοντά σε μικρή αγροικία. Συνεχίζουμε ακριβώς απέναντι σε καλό μονοπάτι που μας φέρνει πάνω από τη μονή του Αγίου Νικολάου.

Συνεχίζουμε σε καλό μονοπάτι και αφού περάσουμε από ένα σύστημα ρεματιών βγαίνουμε σε χωματόδρομο, που συνδέεται με τον κεντρικό δρόμο της περιοχής Παυλάκια. **Η υγρασία της ρεματιάς βοηθά την ετήσια αύξηση της βλάστησης και έτσι είναι αναγκαίο να γίνουν 892 μ. ήπιων καθαρισμών.** Ακολουθούμε για λίγο το δρόμο και τον αφήνουμε για να κατέβουμε στο μικρό δρομάκι προς κοντινό αγρόκτημα. Μπροστά στο αγρόκτημα και μέσα σε ομαλό λιβάδι μπαίνουμε στο μονοπάτι το οποίο κατηφορίζει και περνά από δύο ρεματιές. Εδώ συναντάμε τον πλατύ χωματόδρομο της περιοχής του ταμιευτήρα του Παναγιώτικου. **Μέχρι εδώ θα χρειαστούν ακόμα 892 μ. ήπιων καθαρισμών.**

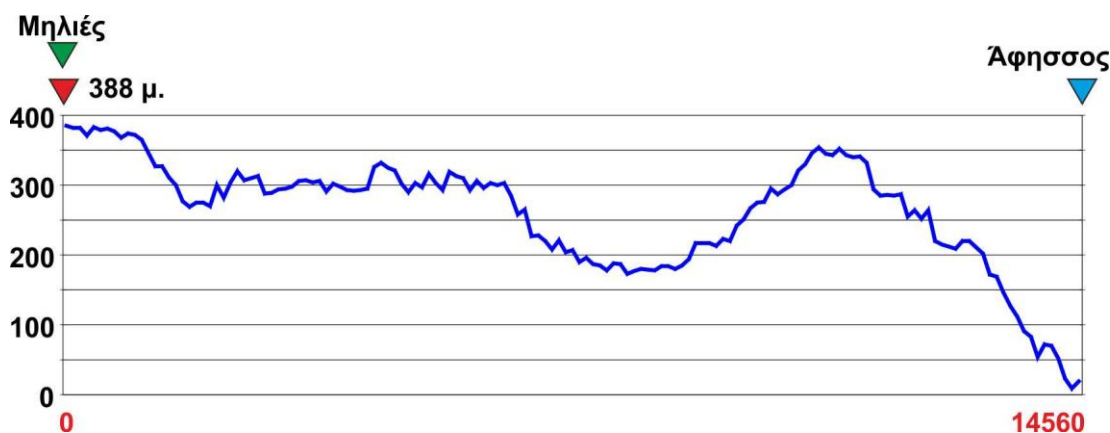
Με αυτόν τον χωματόδρομο θα κατηφορίσουμε μέχρι το φράγμα. Μετά το φράγμα ο χωματόδρομος γίνεται πλατύτερος και ανηφορίζει με λίγους ελιγμούς προς τη θέση Τσούκες. Φτάνοντας στο «λαιμό» Τσούκες βλέπουμε στο δεξί μας χέρι δυο χωματόδρομους. Ακολουθούμε τον αριστερό ο οποίος διατρέχει μια ράχη και περνά κοντά από το ξωκλήσι της Ζωοδόχου Πηγής.

Με τσιμεντόδρομο, κατηφορίζουμε προς τους Αφέτες, όπου θα εισέλθουμε με δρομάκια και καλντερίμια. Φτάνουμε στην κεντρική πλατεία και περνώντας πάνω από μονότοξο πέτρινο γεφύρι, φτάνουμε μέχρι το νεκροταφείο του χωριού.

Η συνέχεια μέχρι την Άφησσο ακολουθεί το «νήμα» του παλιού καλντεριμιού, το οποίο σε μεγάλο βαθμό έχει καλυφθεί από άσφαλτο. **Με μια μικρή συντόμευση του δρόμου από μονοπάτι, που ωστόσο χρήζει ήπιων παρεμβάσεων επί 382 μ., θα φτάσουμε πάνω από την Άφησσο.** Κατεβαίνουμε στο κέντρο του οικισμού με δυο διαδοχικά τμήματα μονοπατιού και καταλήγουμε στην παρόδια πλατεία.

Πίνακας 2 Μετρητικά στοιχεία

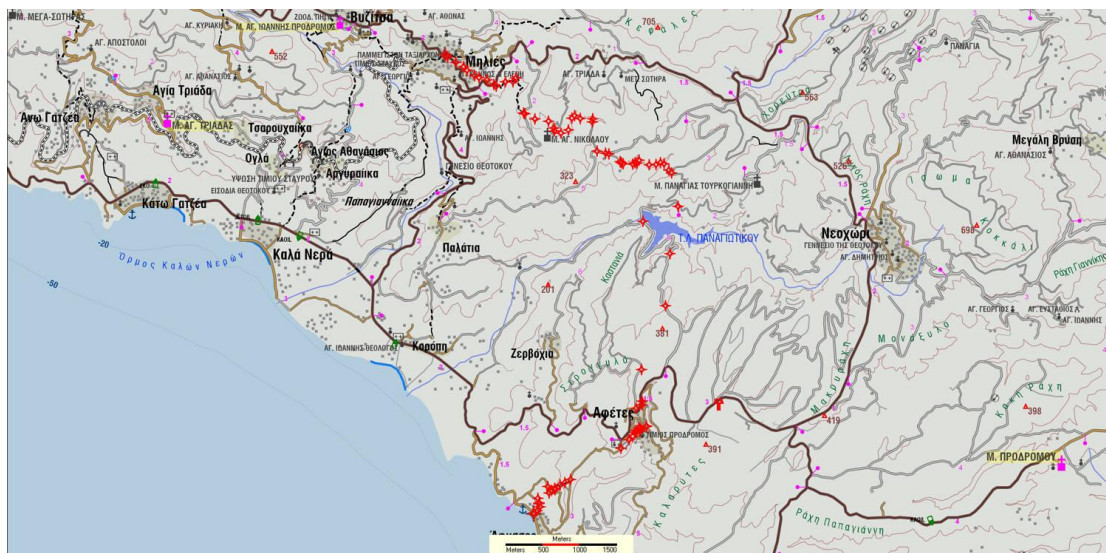
Μήκος m	Δυσκολία	Χρόνος h	MIN υψόμετρο m	MAX υψόμετρο m	Ανάβαση m	Κατάβαση m
14262	3/5	6	0	388	347	732

Εικόνα 12 Υψομετρικό προφίλ της διαδρομής

Κείμενο πινακίδας: Το σκέλος Μηλιές-Παναγιώτικο-Αφέτες-Άφησσος ξεκινά από τις Μηλιές και κατηφορίζει προς την περιοχή Παναγιώτικο όπου περιτρέχει τον ομώνυμο ταμειευτήρα νερού που υδρεύει τους οικισμούς του νοτίου Πηλίου. Περνάμε πάνω από το φράγμα της τεχνητής λίμνης και συνεχίζουμε προς τους Αφέτες, ένα από τα πιο δραστήρια χωριά του Νοτίου Πηλίου. Από εδώ κατηφορίζουμε προς την Άφησσο, μικρό παράκτιο οικισμό με αρκετές υπηρεσίες και τουριστικές παροχές.

Σήμανση

Η σήμανση αποτελείται από 2 πινακίδες διαδρομής, 1 πινακίδα ερμηνείας περιβάλλοντος και 77 επιβεβαιωτικά σημάδια.

Εργασίες συντήρησης του μονοπατιού

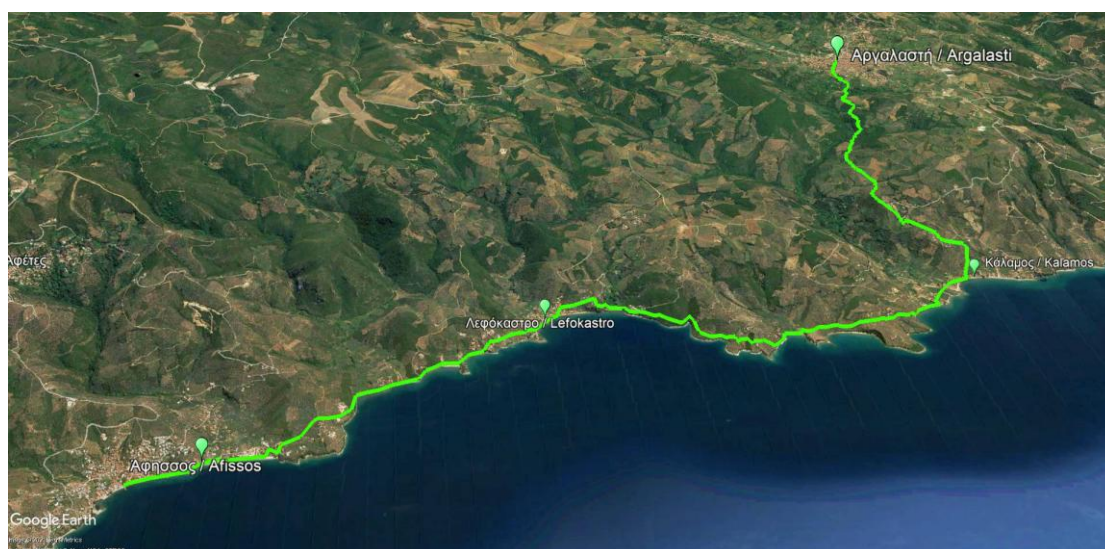
Θα χρειαστούν συνολικά 3278 μ. ελαφριών καθαρισμών (Κατηγορία 1).

Πίνακας 7 Εργασίες συντήρησης μονοπατιών

Κατηγορία 1 (μ.)	Κατηγορία 2 (μ.)	Κατηγορία 3 (μ.)
3278	0	0

5.8. Άφησσος-Λεφόκαστρο-Κάλαμος-Αργαλαστή

Στα μονοπάτια της Αργαλαστής

Χάρτης 5.8

Περιγραφή

Το όγδοο σκέλος του Μεγάλου Μονοπατιού του Πηλίου ακολουθεί την παράκτια σύνδεση ανάμεσα στην Άφησσο και τους οικισμούς Λεφόκαστρο και Κάλαμο. Από τον Κάλαμο ανηφορίζει στην Αργαλαστή, το μεγάλο κέντρο του Νοτίου Πηλίου.

Ξεκινάμε από τη μικρή πλατεία της Αφήςσου και ακολουθούμε τον παραλιακό ασφαλτόδρομο προς τα Νότια. Παρόλο που υπάρχουν μικρές παρακάμψεις μέσω των παραλιών ή άλλες λύσεις θα προτιμήσουμε να κινηθούμε πάνω στο δρόμο. Μετά το τέλος της παραλίας του Αμποβού ανηφορίζουμε σε τσιμεντόδρομο μέχρι να φτάσουμε σε μικρό αυχένα. Εκεί βλέπουμε δεξιά μας την εκκλησία του Προφήτη Ηλία.

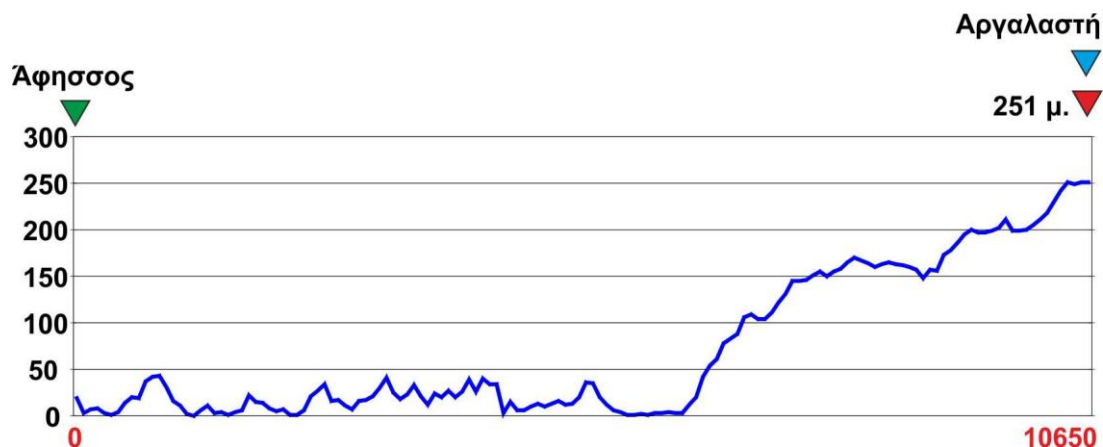
Κατηφορίζουμε στην παραλία Ραζή και συνεχίζουμε στον παράκτιο δρόμο μέχρι το Λεφόκαστρο. Από το Λεφόκαστρο παίρνουμε τον ασφαλτοστρωμένο δρόμο προς την Αργαλαστή. Στο τέλος του οικισμού θα αφήσουμε τον κεντρικό δρόμο και θα κατηφορίσουμε το καλό καλντερίμι μέχρι την παραλία. **Στο νότιο άκρο της παραλίας μπαίνουμε μέσα στον ελαιώνα και συνεχίζουμε με μικρή ανάβαση σε πλαγιά με αρκετά πλούσιο θαμνώνα, τον οποίο θα πρέπει να περιορίσουμε με ήπιες παρεμβάσεις μήκους 237 μ.** Αμέσως συναντάμε την αρχή χωμάτινου πεζοδρόμου. Τον ακολουθούμε.

Συναντάμε το τέλος του δρόμου, που είναι πλέον τσιμεντοστρωμένο, και συνεχίζουμε μέσα σε παλιούς ελαιώνες μέχρι να φτάσουμε στην παραλία του Αγίου Σώστη. Μετά το τέλος της παραλίας μπαίνουμε σε χωματόδρομο τον οποίο ακολουθούμε προς τα Νότια. Κατηφορίζουμε με ένα σύντομο μονοπάτι στην παραλία του μικρού οικισμού Καλογριά. Περπατώντας κοντά στην ακτογραμμή μπαίνουμε σε τσιμεντόδρομο, που διακόπτεται από στενή μεταλλική πεζογέφυρα πάνω από ρέμα με μόνιμη ροή.

Αμέσως μετά φτάνουμε στην αρχή του οικισμού Κάλαμος. Εδώ μπαίνουμε σε καλοδιατηρημένο καλντερίμι και ανηφορίζουμε προς τα Κουτσοροδέικα. Ακολουθεί μια εναλλαγή καλντεριμιών και τμημάτων ασφάλτου. Περπατάμε σε χωματόδρομο μήκους 450μ. και φτάνουμε στο πρώτο μέρος του παλιού καλντεριμιού προς Αργαλαστή. **Το καλντερίμι αυτό έχει αλλοιωθεί από τη χρήση του ως αγροτικός δρόμος και επιπλέον κατά τόπους χρειάζεται καθαρισμούς, συνολικού μήκους 938 μ.** Πλησιάζοντας στην Αργαλαστή, το μονοπάτι μοιάζει περισσότερο με χωματόδρομος αλλά διατηρεί την παλιά χάραξη και σε μεγάλο ποσοστό την πετρόχτιστη υποδομή. Μπαίνουμε στο χωριό της Αργαλαστής και φτάνουμε στην κεντρική πλατεία.

Πίνακας 2 Μετρητικά στοιχεία

Μήκος m	Δυσκολία	Χρόνος h	MIN υψόμετρο m	MAX υψόμετρο m	Ανάβαση m	Κατάβαση m
10740	2/5	4	0	251	378	127

Κείμενο πινακίδας: Το πρώτο τμήμα της διαδρομής Άφησσος-Λεφόκαστρο-Κάλαμος-Αργαλαστή, που συνδέει την Άφησσο με το Λεφόκαστρο, έχει επικαλυφθεί από ένα επιστρωμένο δρόμο. Αμέσως μετά, η πορεία προς τον Κάλαμο διατηρεί τη φυσικότητά της, όπως και η ανάβαση προς την Αργαλαστή. Τα μονοπάτια του σκέλους αυτού είναι καθαρά, καλοδιατηρημένα και η διαδρομή, άλλοτε στην ακτή και άλλοτε στις πλαγιές, είναι συνεχώς ευχάριστη και φωτεινή.

Η σήμανση αποτελείται από 2 πινακίδες διαδρομής, 1 πινακίδα ερμηνείας περιβάλλοντος και 60 επιβεβαιωτικά σημάδια.

Εργασίες συντήρησης του μονοπατιού

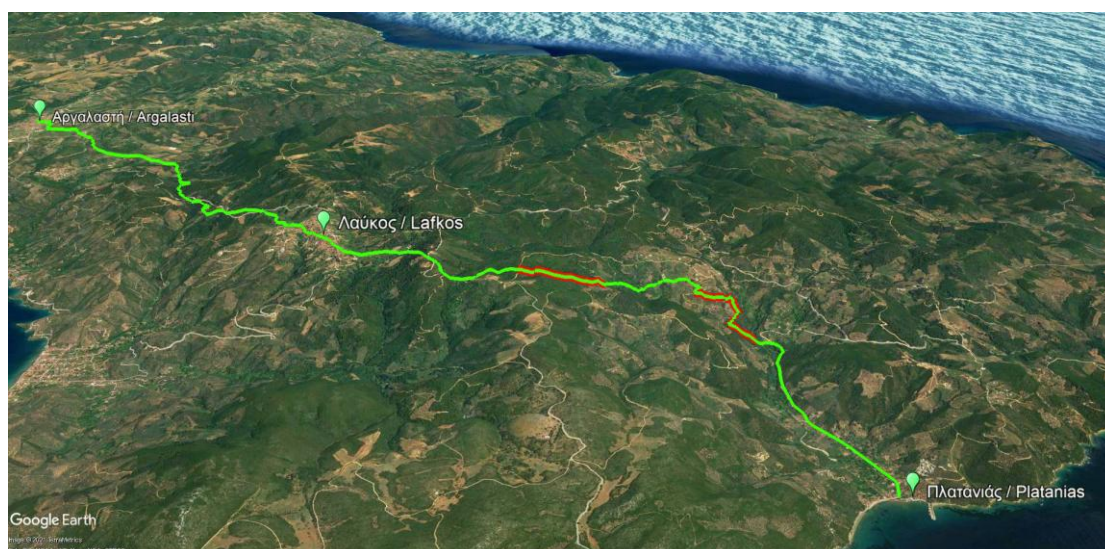
Θα χρειαστούν συνολικά 1175 μ. ελαφριών καθαρισμών (Κατηγορία 1).

Πίνακας 8 Εργασίες συντήρησης μονοπατιών

Κατηγορία 1 (μ.)	Κατηγορία 2 (μ.)	Κατηγορία 3 (μ.)
1175	0	0

5.9. Αργαλαστή - Λαύκος - Πλατανιάς

Ωραία διαδρομή σε ορεινά και παράκτια τοπία

Χάρτης 5.9

Περιγραφή

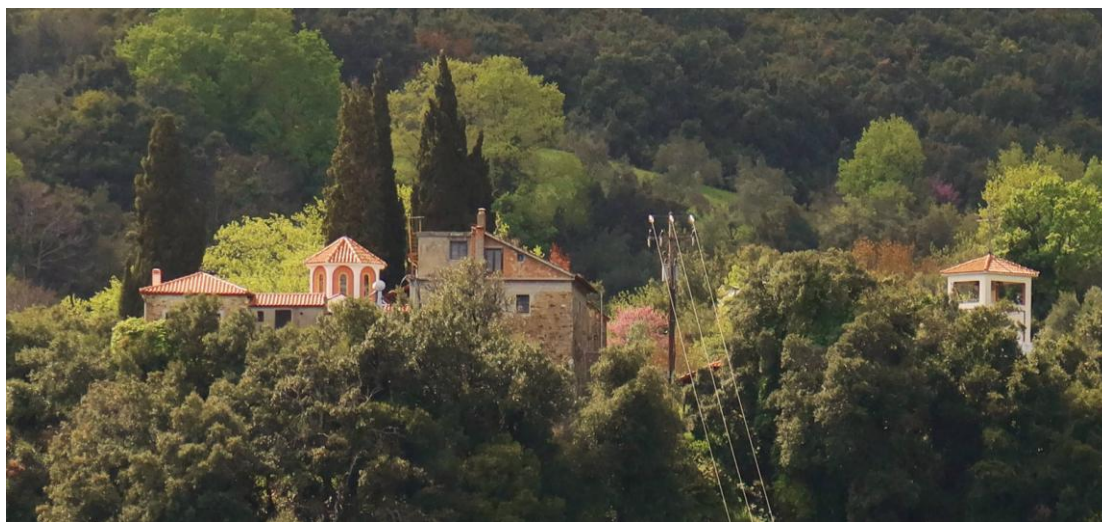
Το ένατο σκέλος του Μεγάλου Μονοπατιού του Πηλίου ξεκινά από την πλατεία της Αργαλαστής. Κατηφορίζουμε προς τον κύριο επαρχιακό δρόμο Βόλου-Τρικερίου. Τέμνουμε το δρόμο και συνεχίζουμε απέναντι. Στην πρώτη διασταύρωση και πριν τη μεγάλη κρήνη της Αργαλαστής, ακολουθούμε τον τοπικό ασφαλτόδρομο προς το νεκροταφείο του οικισμού. Μετά το νεκροταφείο, ο τσιμεντόδρομος τελειώνει και συναντάμε την αρχή του πετρώστρωτου καρόδρου προς Λαύκο. Ο δρόμος αυτός σήμερα χρησιμοποιείται ως αγροτικός δρόμος.

Πάνω στον παλιό αυτό άξονα, ανηφορίζουμε ελαφρά και στο ψηλότερο σημείο μιας μικρής ράχης συναντάμε χωματόδρομο. Προσπερνάμε τον ιππικό όμιλο Κένταυρος και κατηφορίζουμε με χωματόδρομο προς τα Νότια. Πλησιάζουμε τον ασφαλτόδρομο Μετόχι - Λαύκος και συνεχίζουμε σε χωματόδρομο. Τέμνουμε τον άσφαλο Μετόχι - Λαύκος και ακριβώς απέναντι μπαίνουμε σε μονοπάτι.

Το μονοπάτι είναι χωμάτινο, στην αρχή στενό, σύντομα όμως γίνεται πλατύ και σαφέστερο. Συναντάμε χωματόδρομο τον οποίο ακολουθούμε μέχρι να συναντήσουμε τον κεντρικό ασφαλτόδρομο. Συντομεύουμε μια καμπύλη του ασφάλτου με πολύ καθαρό και πλατύ χωμάτινο μονοπάτι.. Το ίχνος του μονοπατιού είναι πλατύ, κατά τόπους καλντερίμι και περνά από την παλιά πετρόχτιστη κρήνη του Λαύκου. Φτάνουμε στην αρχή του οικισμού και διασχίζουμε το βόρειο τμήμα του μέχρι την κεντρική πλατεία με μικρά δρομάκια. **Μέχρι εδώ θα χρειαστούν 1804 μ. ήπιων καθαρισμών.**

Από την πλατεία του Λαύκου συνεχίζουμε στον κεντρικό δρόμο του οικισμού μέχρι το Νότιο άκρο του, όπου κατεβαίνουμε στο επαρχιακό οδικό δίκτυο. Αφού κινηθούμε για 290μ. στο δρόμο Λαύκο - Προμυρίου, τον αφήνουμε και ακολουθούμε σαφές μονοπάτι στα δεξιά μας. **Μέχρι εδώ θα χρειαστούν 775 μ. ήπιων καθαρισμών.** Ανηφορίζουμε τώρα προς την Κωστούλα Ράχη. Τέμνουμε τον ασφαλτόδρομο και συνεχίζουμε σε καθαρό μονοπάτι για να συναντήσουμε κεντρικό δρόμο ξανά και να τον ακολουθήσουμε. Σύντομα βρίσκουμε μικρό χωματόδρομο που μας οδηγεί στο δάσος στα αριστερά. Μετά από 300μ. τον αφήνουμε για να μπούμε σε στενό χωμάτινο μονοπάτι. **Εδώ θα χρειαστούν 1047 μ. ήπιων καθαρισμών.** Αφού περάσουμε χωματόδρομο το μονοπάτι γίνεται πιο ευκρινές και μας οδηγεί στη μονή του Αγίου Σπυρίδωνα.

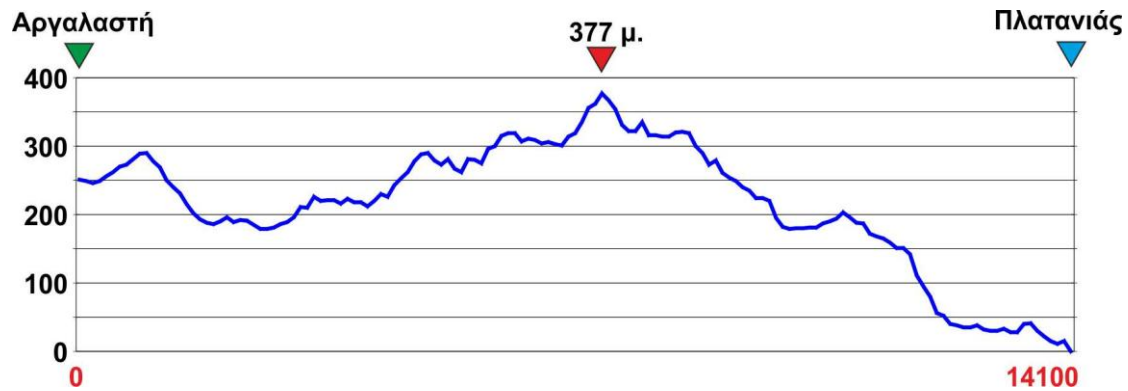

Από το μοναστήρι κατεβαίνουμε με λίγους ελιγμούς σε ρεματιά. Ανηφορίζοντας απέναντι μπαίνουμε στο δίκτυο χωματόδρομων της περιοχής Καρδάματα. **Εδώ θα χρειαστούν ακόμα 516 μ. ήπιων καθαρισμών.**

Κατηφορίζουμε σε χωματόδρομους και σύντομα συναντάμε τα καλντερίμια του άξονα Προμύρι - Πλατανιάς. Με μικρά κομμάτια δασικών δρόμων, ο άξονας αυτός μας οδηγεί κοντά στον κεντρικό ασφαλτό του Πλατανιά λίγο νοτιότερα του οικισμού Μούσγες. Λίγος πριν βγούμε στον ασφαλτό, στο πλάι οικίας, μπαίνουμε σε ένα ακόμα τμήμα μονοπατιού. Το μονοπάτι τέμνει την κοίτη της ρεματιάς δύο φορές και βγαίνει στον κεντρικό δρόμο, τον οποίο ακολουθούμε μέχρι τον παράκτιο μέτωπο του Πλατανιά. Η πορεία μας τελειώνει στο κέντρο πληροφόρησης του Περιβαλλοντικού Συλλόγου Σηπιάδα.

Πίνακας 2 Μετρητικά στοιχεία

Μήκος m	Δυσκολία	Χρόνος h	MIN υψόμετρο m	MAX υψόμετρο m	Ανάβαση m	Κατάβαση m
14084	2/5	5	0	377	251	504

Κείμενο πινακίδας: Το σκέλος Αργαλαστή-Λαύκος-Πλατανιάς ξεκινά πάνω στον παλιό μουλαρόδρομος Αργαλαστής-Λαύκου, που έχει μετατραπεί σε μεγάλο ποσοστό του μήκους του σε χωματόδρομο. Μετά το Λαύκο, το μονοπάτι κατηφορίζει προς τη μονή Αγίου Σπυρίδωνα και μπαίνει στην κοιλάδα Μούσγες. Από εκεί καταλήγει στον παράκτιο Πλατανιά. **Από τις Μούσγες μέχρι να ξαναβρούμε στον κεντρικό ασφαλτόδρομο θα χρειαστούν 1051 μ. καθαρισμών της βλάστησης, καθότι στη διαδρομή γύρω από την κοίτη του ρέματος υπάρχουν πεσμένα δέντρα κλαδιά και βάτα.**

Στον Πλαταριά θα βρούμε αρκετές τουριστικές υποδομές, ακόμα και εκτός της θερινής περιόδου.

Σήμανση

Η σήμανση αποτελείται από 2 πινακίδες διαδρομής, 1 πινακίδα ερμηνείας περιβάλλοντος και 108 επιβεβαιωτικά σημάδια.

Εργασίες συντήρησης του μονοπατιού

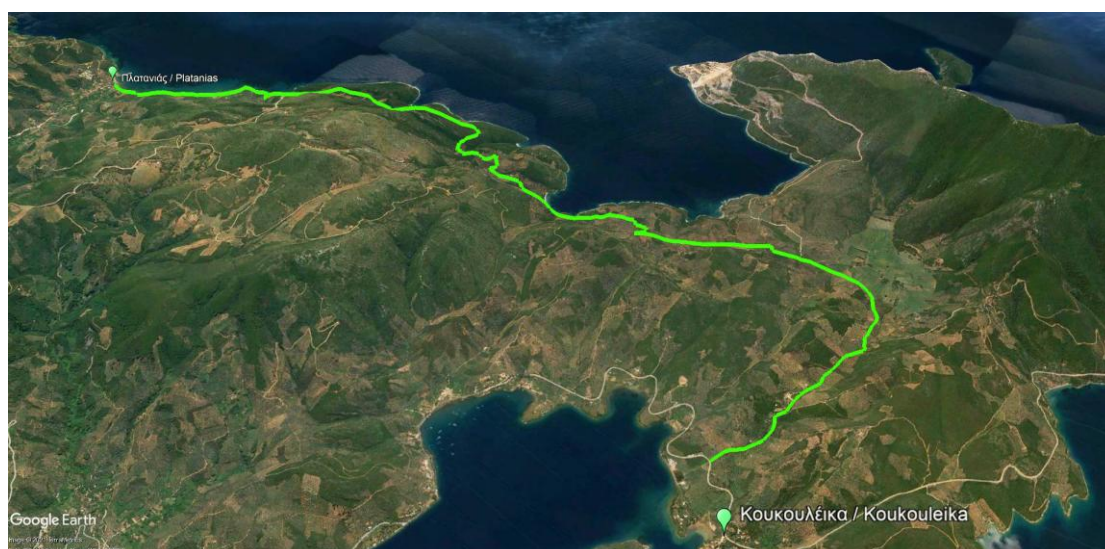
Θα χρειαστούν συνολικά 4143 μ. ελαφριών καθαρισμών (Κατηγορία 1) και 1051 μ. καθαρισμών της Κατηγορίας 2.

Πίνακας 9 Εργασίες συντήρησης μονοπατιών

Κατηγορία 1 (μ.)	Κατηγορία 2 (μ.)	Κατηγορία 3 (μ.)
4143	1051	0

5.10. Πλατανιάς - Βαλτούδι

Εύκολη πορεία στις ακτές του Αιγαίου

Χάρτης 5.10

Περιγραφή

Ξεκινάμε από το οδικό κέντρο του Πλατανιά και συγκεκριμένα από το μικρό κέντρο πληροφόρησης του περιβαλλοντικού συλλόγου "Σηπιάδα". Περπατάμε πάνω στον παράκτιο δρόμο του οικισμού, ο οποίος αποτελεί και τον κύριο εμπορικό δρόμο. Στο τέλος του, ο δρόμος γίνεται πεζόδρομος και σβήνει στη μικρή παραλία Σκούρα.

Μπαίνουμε σε χωμάτινο μονοπάτι και αμέσως ανηφορίζουμε. Το μονοπάτι αυτό αλλού είναι διανοιγμένο στο βράχο και αλλού πετρόχτιστο, είναι δε καθαρό και πλατύ σε όλο το μήκος του. Με ένα σύντομο κατηφορικό τμήμα βρισκόμαστε στην αμμώδη παραλία του Μικρού και τη διασχίζουμε μέχρι να φτάσουμε στον ασφαλτόδρομο. Ανηφορίζουμε στον ασφαλτόδρομο μέχρι να βρούμε διασταύρωση με χωματόδρομο στα αριστερά. Αυτόν το χωματόδρομο τον ακολουθούμε και θα συνεχίσουμε στον κεντρικό άξονά του, αγνοώντας διάφορες τις μικρές διακλαδώσεις. Σε περίπου 3 χλμ. ο δρόμος τελειώνει. Με ένα πολύ μικρό τμήμα μονοπατιού κατεβαίνουμε στην παραλία Χονδρή Άμμος.

Περπατάμε κατά μήκος της ακτής και φτάνουμε σε τοπικό χωματόδρομο. Αυτός ο χωματόδρομος, μήκους 800μ., συνδέεται με τον κεντρικό χωματόδρομο της περιοχής.

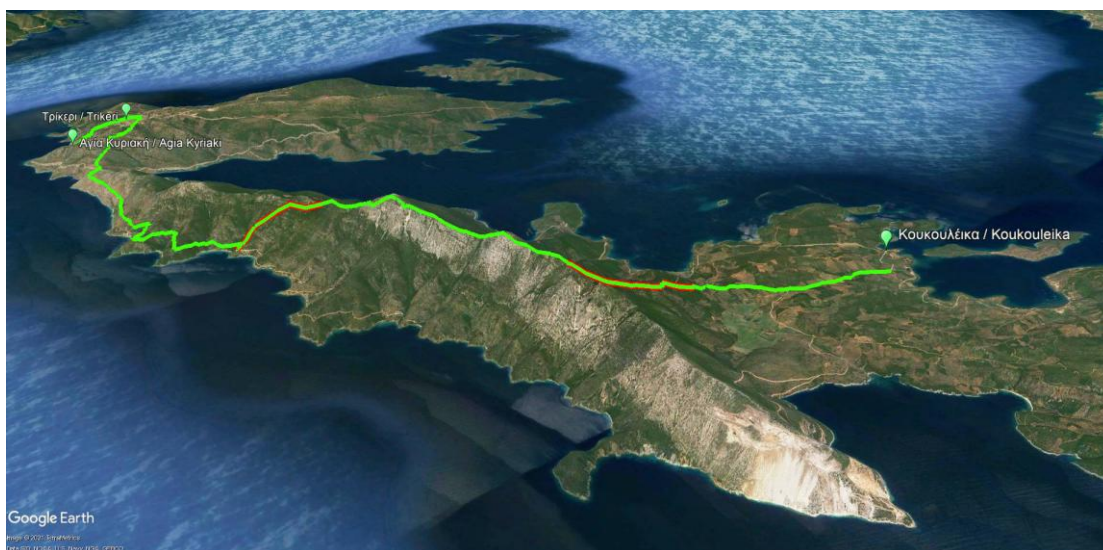
Ακολουθούμε αυτόν τον χωματόδρομο για 2.6χλμ. χωρίς να αποκλίνουμε στις διασταυρώσεις και καταλήγουμε στον επαρχιακό δρόμο Αργαλαστής - Τρικεριού. Η συμβολή με τον άσφαλο είναι και το τέλος του σύντομου ημερήσιου αυτού τμήματος. Εδώ κοντά, θα βρούμε υποδομές εστίασης και διαμονής στις θέσεις Βαλτούδι, Άγιος Ανδρέας και Μαύρη Πέτρα.

Πίνακας 2 Μετρητικά στοιχεία

Μήκος m	Δυσκολία	Χρόνος h	MIN υψόμετρο m	MAX υψόμετρο m	Ανάβαση m	Κατάβαση m
10937	1/5	5	0	104	251	214

5.11. Βαλτούδι - Τισαίο-Τρίκερι-Αγ. Κυριακή

Δύσκολη πορεία πάνω στο Τισσαίο

Χάρτης 5.11

Περιγραφή

Ξεκινάμε την πορεία μας από τον επαρχιακό δρόμο Αργαλαστής - Τρικεριού, στη διασταύρωση με καλό χωματόδρομο, που αποκλίνει από την περιοχή Βαλτούδι. Μετά από 1.5χλμ. βρίσκουμε διακλάδωση προς τα δεξιά. Την ακολουθούμε και φτάνουμε με μικρό χωματόδρομο στην περιοχή Ταμπούρια. Συνεχίζουμε σε χωματόδρομο προς τα Νότια και σε 200 μ. από τα Ταμπούρια, η σήμανση της διαδρομής υποδεικνύει πλατύ χωμάτινο μονοπάτι στα αριστερά.

Το μονοπάτι αυτό, που μοιάζει με παλιό δρομάκι, φτάνει μετά από 670μ. σε μικρό πλάτωμα. Από εδώ ξεκινάμε σε πολύ βραχώδες πεδίο όπου δεν μπορεί να διαγραφεί στο έδαφος το ίχνος του μονοπατιού. Ωστόσο φυσικές γραμμές και ανοίγματα στη βλάστηση κατευθύνουν αρκετά καλά την πορεία μας. Σταδιακά το πεδίο γίνεται πιο ομαλό και φτάνουμε στο χαρακτηριστικό πλάτωμα Πεζούλια. Από εδώ θα αποκλίνουμε προς τα δεξιά πάνω σε αρκετά εμφανές χωμάτινο μονοπάτι με πετρώδες υπόβαθρο. Με ελιγμούς, το μονοπάτι καταλήγει στην κορυφή Φλόκα (547μ.). **Μέχρι εδώ θα χρειαστούν 1196 μ. καθαρισμών.**

Από εδώ και μέχρι την κορυφή Εύζωνας δεν υπάρχει μονοπάτι, η όδευση όμως είναι προφανής και ακολουθεί την κορυφογραμμή του Τισαίου. Ανεβαίνουμε μια πρώτη πετρώδη κορφή και κατεβαίνουμε σε διάσελο για να συνεχίσουμε πάνω στην κόψη μέχρι τον Εύζωνα (644μ). Στο τελευταίο τμήμα η πλαγιά χωρίς να είναι εκτεθειμένη είναι αρκετά απόκρημνη και χρησιμοποιούμε τα σπασίματα του βραχώδους υποστρώματος για να κινηθούμε.

Από την κορυφή θα κατηφορίσουμε στην αρχή ομαλά και στη συνέχεια πιο απότομα πάνω σε μια βραχώδη κόψη με διαδοχικά μεγάλα σκαλιά. Στη βάση αυτής της πλαγιάς περνάμε τρεις διαδοχικούς ευμεγέθεις «κούκους» και φτάνουμε σε αχνό διάσελο. Εδώ χρειάζεται προσοχή στην παρακολούθηση της σήμανσης, η οποία μας οδηγεί ακριβώς νότια σε γιδόστρατο που κατεβαίνει πολύ απότομη πετρώδη πλαγιά. Αν και το ίχνος του μονοπατιού είναι καθαρό, η όδυσή μας βασίζεται αποκλειστικά στη σήμανση λόγω των πολλών ισότιμων διακλαδώσεων. Κατηφορίζουμε μια πλαγιά με κατά τόπους πυκνή βλάστηση από ακανθώδεις θάμνους μέχρι να φτάσουμε στην παραλία Μικρή Καναπίτσα και να συνδεθούμε με τον μακρύ χωματόδρομο. **Στο κατηφορικό αυτό**

τμήμα θα χρειαστεί να γίνει διευθέτηση του άξονα του μονοπατιού με μετατόπιση λίθων σε μήκος 1317 μ.

Μπαίνουμε στο χωματόδρομο και τον ακολουθούμε επί 6.5 χλμ. μέχρι το διάσελο Διακόπι. Εδώ συναντάμε τον ασφαλτόδρομο της Ανατολικής εισόδου της Αγίας Κυριακής. Ακριβώς απέναντι από το σημείο που ο χωματόδρομος συναντά τον άσφαλο, ξεκινά η αρχή μιας βαθιάς λωρίδας που προέρχεται από εγκαταλελειμμένη διάνοιξη δρόμου. Η λωρίδα αυτή, μέσα στην οποία είναι χαραγμένο ένα στενό μονοπάτι, φτάνει σε διάσελο κοντά στο ξωκλήσι των Ταξιάρχων του Τρικεριού.

Εδώ ακολουθούμε το χωματόδρομο μέχρι να φτάσουμε στο κοιμητήριο του Τρικεριού. Μια σειρά από πετρόστρωτα και πλακόστρωτα δρομάκια μας οδηγεί στην κεντρική πλατεία του χωριού. Με πλατύ πετρόστρωτο πεζόδρομο κατηφορίζουμε προς τσιμεντόδρομο που διασχίζει τη χαμηλότερη ζώνη του Τρικεριού. Σε 400 μ. βρίσκουμε την αρχή του παλιού καλντεριμιού που συνέδεε το Τρίκερι με την Αγία Κυριακή. Το καλντερίμι αυτό διατηρείται σε εξαιρετική κατάσταση και κατηφορίζει αρχικά κάθετα στις ισοϋψείς και στη συνέχεια με πολλούς ελιγμούς προς το μικρό επίνειο Αγία Κυριακή, περνώντας από δυο μεγάλα εικονοστάσια. Η Αγία Κυριακή είναι ο τερματισμός της διαδρομής του Μεγάλου Μονοπατιού του Πηλίου.

Πίνακας 2 Μετρητικά στοιχεία

Μήκος m	Δυσκολία	Χρόνος h	MIN υψόμετρο m	MAX υψόμετρο m	Ανάβαση m	Κατάβαση m
19326	4/5	8	0	650	1065	1072

Εικόνα 16 Υψομετρικό προφίλ της διαδρομής

Κείμενο πινακίδας: Το σκέλος Βαλτούδι (Κουκουλέϊκα)-Τισαίο-Τρίκερι-Αγία Κυριακή ελίσσεται πάνω στο πιο επιβλητικό τοπίο του Πηλίου, την κορυφογραμμή του Τισαίου. Από τους ελαιώνες των Κουκουλέϊκων, ανεβαίνουμε στην ακμή της ράχης με καλό μονοπάτι και τη διατρέχουμε σε ένα απαιτητικό αλλά ευχάριστο στον έμπειρο περιπατητή πεδίο. Το ψηλότερο σημείο φτάνει 650 μ. Από το Τισαίο φτάνουμε με μια μακριά πορεία στο Τρίκερι και κατεβαίνουμε θριαμβευτικά στην Αγία Κυριακή.

Μετά το δύσκολο βραχώδες πεδίο, μια σειρά από χωματόδρομους και εύκολα μονοπάτια μας οδηγούν στο γραφικό Τρίκερι. Από εκεί θα καταλήξουμε στην Αγία Κυριακή μέσω ενός εξαιρετικού καλντεριμιού, εκτεθειμένου στη γοητεία της θάλασσας.

Σήμανση

Η σήμανση αποτελείται από 2 πινακίδες διαδρομής, 1 πινακίδα ερμηνείας περιβάλλοντος και 218 επιβεβαιωτικά σημάδια.

Εργασίες συντήρησης του μονοπατιού

Θα χρειαστούν 1196 μ. καθαρισμών της Κατηγορίας 2 και 1317 μ. παρεμβάσεων της Κατηγορίας 3.

Πίνακας 10 Εργασίες συντήρησης μονοπατιών

Κατηγορία 1 (μ.)	Κατηγορία 2 (μ.)	Κατηγορία 3 (μ.)
0	1196	1317

6. Παράρτημα 1 – Πινακίδες διαδρομής και ερμηνείας και λοιπή σήμανση

Ενδεικτικές μακέτες πινακίδων. Η οριστική μορφή των μακετών, καθώς και η τελική διαμόρφωση των 12 διαφορετικών πινακίδων θα γίνει, σύμφωνα με τη σύμβαση, στο προπαρασκευαστικό στάδιο της εφαρμογής της μελέτης, σε συνεννόηση και με έγκριση του αναθέτοντα φορέα και του χορηγού.

Ενδεικτική πινακίδα διαδρομής

Ενδεικτική πινακίδα ερμηνείας περιβάλλοντος

Συνολικά θα τοποθετηθούν 1560 επιβεβαιωτικά σημάδια. Η ανάλυση ανά ημερήσιο σκέλος έχει όπως στον πιο κάτω πίνακα.

Πίνακας αριθμού επιβεβαιωτικών σημαδιών ανά ημερήσιο τμήμα

Σκέλος	Σημάδια
1. Καμάρι-Κεραμίδι-Βένετο	125
2. Βένετο-Μονή Φλαμουρίου-Μονή Σουρβιάς	282
3. Μονή Σουρβιάς-Μακρινίτσα	227
4. Μακρινίτσα-Άγιος Ονούφριος- Σταγιάτες-Πορταριά-Χάνια	105
5. Χάνια-Μούρresi-Νταμούχαρη- Τσαγκαράδα	249
6. Τσαγκαράδα-Μηλιές	86
7. Μηλιές-Παναγιώτικο-Αφέτες-Άφησος	77
8. Άφησος-Λεφόκαστρο-Κάλαμος-Αργαλαστή	60
9. Αργαλαστή-Πλατανιάς	108
10. Πλατανιάς-Βαλτούδι (Κουκουλέϊκα)	23
11. Βαλτούδι-Τισαίο-Αγ. Κυριακή	218
Σύνολο	1560

7. Παράρτημα 2 – Εργασίες απλής συντήρησης υφιστάμενων μονοπατιών

7.1. Τεχνική περιγραφή εργασιών

Γενική περιγραφή

Αφορά τις εργασίες που θα πραγματοποιηθούν για την συντήρηση υπάρχοντος μονοπατιού μικρού πλάτους και σχετικά μικρών κλίσεων. Ο καθαρισμός των υφιστάμενων μονοπατιών είναι απαραίτητος ώστε να αποκατασταθούν μονοπάτια που συνέδεαν οικισμούς ή χρήσεις και έχουν κλείσει από τη βλάστηση ή έχουν κατακλυσθεί από πέτρες. Οι εργασίες θα αφορούν στην αφαίρεση ξερών κατακείμενων ξυλωδών προϊόντων (κλαδιά, κορμοί) και λίθων, τα οποία δημιουργούν πρόβλημα στην ομαλή πεζοπορία ή μπορούν να προκαλέσουν ατυχήματα. Παράλληλα θα γίνει αφαίρεση νέων θάμνων που έχουν φυτρώσει στο ίχνος του μονοπατιού, κλάδεμα των δέντρων που εμποδίζουν την ομαλή πεζοπορία και τεμαχισμός και απομάκρυνση πεσμένων κορμών. Όλα τα προϊόντα των καθαρισμών καθώς και προϋπάρχοντα απορρίμματα θα απομακρύνονται, ώστε να μην δημιουργούνται σωρεύσεις εύφλεκτης ύλης και θα αποτίθενται σε θέσεις που θα προσδιοριστούν από την Δασ. Υπηρεσία ή θα προταθούν από τον εργολάβο και θα εγκριθούν από την Δασ. Υπηρεσία.

Οι εργασίες τελούν υπό την έγκριση της Δασικής Υπηρεσίας.

Όλες οι εργασίες θα γίνονται αποκλειστικά χειρωνακτικά. Η μετακίνηση κατά μήκος του μονοπατιού θα γίνεται με τα πόδια.

Διακρίνονται τρεις τύποι εργασιών, ανάλογα με το βαθμό και τα τεχνικά μέσα παρέμβασης.

Εργασία τύπου 1: Εκθαμνώσεις

Για τη βελτίωση της βατότητας του μονοπατιού απαιτείται η κοπή και εκρίζωση της θαμνώδους βλάστησης, η οποία ευρίσκεται κατά μήκος και εκατέρωθεν του άξονα του μονοπατιού ώστε να μην εμποδίζεται η διέλευση των πεζοπόρων. Οι παρεμβάσεις θα εκτελούνται σε πλάτος 1.2 μ. (0,6 μ. εκατέρωθεν από το κέντρο του άξονα του μονοπατιού).

Οι εργασίες τελούν υπό την έγκριση της Δασικής Υπηρεσίας. Οι παρέμβαση θα αφορά μόνο σε μικρούς θάμνους που βρίσκονται πάνω στον άξονα του μονοπατιού. Τα προϊόντα του καθαρισμού θα μεταφέρονται σε ασφαλείς ζώνες, που θα προσδιορίζονται ή εγκρίνονται από τη Δασ. Υπηρεσία. Αποκλείεται η καύση, ταφή ή συσσώρευση των κομμένων θάμνων, κλαδιών, κορμών και άλλων ξυλωδών προϊόντων, όπως και η απόρριψή τους σε παρακείμενες ζώνες, ιδιωτικές ή δημόσιες. Θα χρησιμοποιηθούν μόνο χειροκίνητα, ηλεκτροκίνητα ή βενζινοκίνητα φορητά εργαλεία κοπής (αποκλείονται ελκόμενα ή αυτοκινούμενα μηχανικά μέσα).

Οι εργασίες θα γίνονται αποκλειστικά χειρωνακτικά. Η μετακίνηση κατά μήκος του μονοπατιού θα γίνεται με τα πόδια.

Εργασία τύπου 2: Κλαδεύσεις

Για τη βελτίωση της βατότητας του μονοπατιού απαιτείται η κοπή κλάδων ψηλών θάμνων και μικρών δέντρων που βρίσκονται πάνω στον άξονα του μονοπατιού μέχρι ύψους 2,5 μ. Οι παρεμβάσεις θα εκτελούνται σε πλάτος 1.2 μ. (0,6 μ. εκατέρωθεν από το κέντρο του άξονα του μονοπατιού).

Οι εργασίες τελούν υπό την έγκριση της Δασ. Υπηρεσίας. Οι παρέμβαση θα αφορά μόνο σε άτομα που βρίσκονται πάνω στον άξονα του μονοπατιού. Τα προϊόντα του καθαρισμού θα μεταφέρονται σε ασφαλείς ζώνες, που θα προσδιορίζονται ή εγκρίνονται από τη Δασ. Υπηρεσία. Αποκλείεται η καύση, ταφή ή συσσώρευση των κομμένων θάμνων, κλαδιών, κορμών και άλλων ξυλωδών προϊόντων, όπως και η απόρριψή τους σε παρακείμενες ζώνες, ιδιωτικές ή δημόσιες. Θα χρησιμοποιηθούν ηλεκτροκίνητα ή βενζινοκίνητα φορητά εργαλεία κοπής (ηλεκτρικό ή βενζινοκίνητο πριόνι, χορτοκοπτικό και αλυσοπρίονο, αποκλείονται ελκόμενα ή αυτοκινούμενα μηχανικά μέσα).

Οι εφαρμογή της εργασίας θα γίνεται αποκλειστικά χειρωνακτικά. Η μετακίνηση κατά μήκος του μονοπατιού θα γίνεται με τα πόδια.

Εργασία τύπου 3: Απομάκρυνση φερτών υλικών

Οι εργασίες απομάκρυνσης φερτών υλικών αφορούν στη αφαίρεση χώματος και λίθων ποικίλων διαστάσεων που έχουν μεταφερθεί εντός του μονοπατιού από επιφανειακές απορροές υδάτων ή έχουν πέσει από τα γύρω φυσικά ή τεχνητά πρανή και στη μεταφορά των υλικών σε κατάλληλη θέση προς απόθεση, κυρίως στα όρια του μονοπατιού. Σκοπός των εργασιών αυτών είναι η διαμόρφωση ομαλού καταστρώματος του μονοπατιού και η διατήρηση ενός κατά το μάλλον ή ήττον σταθερού πλάτους 0,8 μ. σε όλο το μήκος του. Ως εκ τούτου, οι εργασίες αυτές αντιστοιχούν σε ελαφριά διαμόρφωση χαλαρών εδαφών και τοπική διαπλάτυνση του μονοπατιού.

Οι εργασίες τελούν υπό την έγκριση της Δασ. Υπηρεσίας. Οι παρέμβαση θα αφορά μόνο σε χαλαρά εδάφη και μόνο πάνω στον άξονα του μονοπατιού. Οι φερτές ύλες θα μεταφέρονται σε κοντινές θέσεις, όπου θα αποτίθενται είτε παράλληλα με την όδευση του μονοπατιού με σκοπό την διαπλάτυνση του βατού άξονα, είτε σε ασφαλείς ζώνες, που θα προσδιορίζονται ή εγκρίνονται επίσης από τη Δασ. Υπηρεσία. Αποκλείεται η μεταφορά με οχήματα ή άλλα τροχοφόρα ή ερπυστριοφόρα μέσα, όπως και η απόρριψή τους σε παρακείμενες ζώνες, ιδιωτικές ή δημόσιες. Θα χρησιμοποιηθούν μόνο χειροκίνητα, ηλεκτροκίνητα ή βενζινοκίνητα φορητά εργαλεία διαμόρφωσης του εδάφους (αποκλείονται ελκόμενα ή αυτοκινούμενα μηχανικά μέσα, όπως αερόσφυρες).

Οι εργασίες θα γίνονται αποκλειστικά χειρωνακτικά. Η μετακίνηση κατά μήκος του μονοπατιού θα γίνεται με τα πόδια.

7.2. Εργασίες συντήρησης του μονοπατιού

Θα χρειαστούν **35543** μ. καθαρισμών της Κατηγορίας 1. **6060** μ. εργασιών της Κατηγορίας 2 και **3201** μ. παρεμβάσεων της Κατηγορίας 3.

Εργασίες συντήρησης μονοπατιών

Κατηγορία 1 (μ.)	Κατηγορία 2 (μ.)	Κατηγορία 3 (μ.)
35543	6060	3201

Με βάση την παρούσα μελέτη, θα χρειαστεί να γίνουν εργασίες συντήρησης του μονοπατιού σε 50 τμήματα. Οι συντεταγμένες των θέσεων αρχής και πέρατος του κάθε τμήματος φαίνονται στον πιο κάτω πίνακα.

Αναλυτικός πίνακας θέσεων αρχής και πέρατος κάθε τμήματος εργασιών συντήρησης μονοπατιών

Όνομα τμήματος	Τύπος εργασίας	Μήκος (m)	Αρχή εργασίας (GGRS87)		Τέλος εργασίας (GGRS87)	
01	1	163.48	408216.69	4380834.93	408099.86	4380915.69
02	1	308.23	407116.11	4380922.10	406870.58	4380793.42
03	1	589.29	406296.82	4380221.78	406456.48	4379895.62
04	1	940.29	406917.13	4378675.59	407491.01	4378278.33
05	1	1,011.63	407902.50	4377992.89	408313.63	4377552.18
06	2	679.96	408441.39	4377311.17	408935.76	4377622.65
07	3	283.44	409578.87	4377658.06	409821.76	4377627.45
08	2	1,753.85	410629.73	4377653.71	411639.52	4377367.04
09	2	1,377.99	413191.70	4377188.39	413599.33	4376366.33
10	1	971.44	413336.15	4375938.57	413821.32	4375621.25
11	3	106.53	413702.57	4375005.99	413632.02	4374929.43
12	1	958.92	413632.02	4374929.43	413578.25	4374370.35
13	1	3,401.28	412895.33	4373615.89	412787.31	4371362.76
14	1	117.82	412889.98	4371240.78	412973.62	4371170.73
15	1	3,050.73	412948.37	4370784.02	412467.68	4368283.21
16	1	1,439.57	413392.41	4368176.96	414090.03	4367533.47
17	3	669.18	414090.03	4367533.47	414709.17	4367544.99
18	1	1,611.00	414737.08	4367537.54	415324.95	4366840.89
19	3	213.52	413518.29	4362751.33	413620.99	4362589.65
20	1	460.38	416275.66	4359027.94	416280.85	4359441.80
21	1	311.69	422179.28	4357375.00	422435.65	4357332.92
22	3	269.27	422435.65	4357332.92	422548.73	4357115.82
23	1	4,364.10	422726.88	4357163.62	425507.03	4358434.67
24	1	321.77	428450.74	4361446.56	428714.56	4361516.48
25	1	572.41	428781.66	4361526.56	429078.45	4361702.46
26	3	342.70	428819.65	4357914.28	428820.50	4357678.32
27	1	597.72	428941.52	4357794.35	429375.23	4357574.14
28	1	271.71	429367.16	4357524.60	429417.40	4357288.31
29	1	393.91	429417.97	4357171.67	429478.54	4356869.88
30	1	848.84	429469.89	4356596.24	429039.69	4356242.85
31	1	2,912.95	428726.93	4355989.71	428993.51	4354125.66
32	1	1,303.07	428279.09	4353781.02	427304.26	4353555.39
33	1	1,111.65	427228.96	4352885.53	427642.98	4352496.38
34	1	892.23	428052.17	4352260.10	428561.65	4352383.82
35	1	892.02	428935.34	4351851.87	429603.73	4351723.06
36	1	381.80	428273.08	4347524.04	427979.68	4347355.72
37	1	236.70	429304.78	4344203.61	429241.32	4344008.31
38	1	932.71	431020.34	4342108.15	431809.30	4342004.41
39	1	631.19	433820.62	4338327.63	433942.86	4337861.54
40	1	374.78	434112.49	4337635.73	434378.63	4337416.08
41	1	799.65	434408.17	4337406.14	434610.17	4336788.90
42	1	557.76	435131.32	4335966.56	435362.69	4335495.42
43	1	217.47	435362.97	4335489.13	435399.27	4335286.50
44	1	1,065.76	435759.81	4335288.75	436558.01	4334960.51
45	1	527.60	436675.03	4334957.74	437059.66	4334962.17
46	2	328.39	437374.86	4334583.80	437392.49	4334427.69
47	2	354.00	437347.59	4334400.25	437383.26	4334145.02
48	2	368.76	437408.33	4334112.61	437250.49	4333837.18
49	2	1,196.41	429365.90	4330052.43	428850.61	4329167.55
50	3	1,317.10	425690.93	4328377.03	425633.64	4327495.19

7.3. Υπολογισμός ημερομισθίων εργασιών

Ο πιο κάτω υπολογισμός αφορά μεροκάματα ομάδας 3 ατόμων (δύο εργάτες καθαρίζουν/κόβουν, ένας μετατοπίζει/απομακρύνει τα προϊόντα).

Ο υπολογισμός έγινε με βάση ένα τμήμα –τύπο, που έχει εύκολη προσβάσιμη από απλό αυτοκίνητο και απαιτεί ένταση εργασίας Τύπου 1 (απλές εκθαμνώσεις/κλαδεύσεις με χειροκίνητα εργαλεία). Στην περίπτωση αυτή, το μήκος καθαρισμού που μπορεί να φέρει σε πέρας μια ομάδα 3 εργατών εκτιμάται σε 3000 μέτρα.

Το βασικό αυτό μήκος υποπολλαπλασιάζεται με συντελεστή 1.5 ή 2 ανάλογα αν η πρόσβαση περιλαμβάνει συντομότερους ή μακρύτερους χωματόδρομους. Ακολούθως υποπολλαπλασιάζεται σε σχέση με την ένταση της εργασίας (η βαθμίδα της εργασίας έχει τεθεί ως διαιρέτης της ημερήσιας αποτελεσματικότητας σε μέτρα).

Με βάση τον αλγόριθμο αυτόν, υπολογίστηκε ότι συνολικά θα απαιτηθούν 31 ημέρες εργασίας ομάδας 3 εργατών ή 93 μεροκάματα.

Πίνακας υπολογισμού εργατοημερών

Όνομα τμήματος	Είδος εργασίας	Μήκος (m)	Συντελεστής απόστασης	Μεροκάματα ομάδας 3 ατόμων	Όνομα τμήματος	Είδος εργασίας	Μήκος (m)	Συντελεστής απόστασης	Μεροκάματα ομάδας 3 ατόμων
01	1	163.48	1.5	0.081739	26	3	342.70	1.0	0.342701
02	1	308.23	1.5	0.154113	27	1	597.72	1.0	0.199239
03	1	589.29	1.5	0.294644	28	1	271.71	1.0	0.090570
04	1	940.29	2.0	0.626859	29	1	393.91	1.0	0.131303
05	1	1,011.63	1.5	0.505815	30	1	848.84	1.5	0.424422
06	2	679.96	1.5	0.679957	31	1	2,912.95	2.0	1.941968
07	3	283.44	1.5	0.425166	32	1	1,303.07	1.0	0.434358
08	2	1,753.85	1.5	1.753852	33	1	1,111.65	1.0	0.370551
09	2	1,377.99	1.5	1.377989	34	1	892.23	2.0	0.594818
10	1	971.44	2.0	0.647628	35	1	892.02	1.5	0.446011
11	3	106.53	2.0	0.213059	36	1	381.80	1.0	0.127266
12	1	958.92	2.0	0.639281	37	1	236.70	1.0	0.078899
13	1	3,401.28	2.0	2.267519	38	1	932.71	1.5	0.466354
14	1	117.82	2.0	0.078544	39	1	631.19	1.0	0.210397
15	1	3,050.73	2.0	2.033818	40	1	374.78	1.0	0.124926
16	1	1,439.57	2.0	0.959714	41	1	799.65	1.0	0.266550
17	3	669.18	1.5	1.003776	42	1	557.76	1.0	0.185920
18	1	1,611.00	1.5	0.805499	43	1	217.47	1.5	0.108733
19	3	213.52	1.5	0.320281	44	1	1,065.76	1.5	0.532881
20	1	460.38	1.0	0.153460	45	1	527.60	1.5	0.263801
21	1	311.69	2.0	0.207795	46	2	328.39	1.5	0.328393
22	3	269.27	2.0	0.538543	47	2	354.00	1.5	0.354002
23	1	4,364.10	2.0	2.909397	48	2	368.76	1.5	0.368762
24	1	321.77	1.0	0.107257	49	2	1,196.41	2.0	1.595210
25	1	572.41	1.5	0.286205	50	3	1,317.10	2.0	2.634208

8. Παράρτημα 3 – Προϋπολογισμός του έργου

Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου έχει ως ακολούθως (τιμές χωρίς ΦΠΑ)

Σήμανση			
Πινακίδες	Τιμή μονάδας	Ποσότητα	Σύνολο
Κατασκευή μακετών των πινακίδων:	2,000.00 €	1	2,000.00 €
Κόστος κατασκευής πλακιδίων:	1.00 €	2000	2,000.00 €
Κόστος κατασκευής πινακίδων	300.00 €	13	3,900.00 €
Κόστος κατασκευής κεντρικών πινακίδων	1,000.00 €	2	2,000.00 €
Ημερομίσθια και αμοιβές			
93 ημερομίσθια εργατών (συμπεριλαμβάνεται ΙΚΑ, αποζημίωση χρόνου μετακίνησης, επίδομα μεταφοράς υλικών και αναλώσιμων, αποζημίωση διατροφής, αποζημίωση διαμονής):			9,000.00 €
Αμοιβή οδηγού υποστήριξης και έξοδα μετακίνησης οχήματος			3,000.00 €
Αμοιβή επιβλέποντα 1 (δασολόγος)			3,500.00 €
Αμοιβή επιβλέποντα 2 (πολ. μηχανικός)			3,500.00 €
Υλικά και αναλώσιμα			
Υλικά στερέωσης (κόλλες, στερεωτικά, τσιμέντα, αμμοχάλικα, ξύλινοι πάσσαλοι κλπ)			2,000.00 €
Άλλα έξοδα (διατροφή στο πεδίο, εργαλεία, καύσιμα, αναλώσιμα κλπ)			5,000.00 €
Διαχείριση και απρόβλεπτα			
Κόστος διαχείρισης			5,000.00 €
Απρόβλεπτα			3,000.00 €
Εργολαβικό κέρδος			8,600.00 €

Σύνολο	52,500.00 €
ΦΠΑ (24%)	12,600.00 €
Γενικό σύνολο	65,100.00 €